

”Henkka on siellä”

Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkki rallikansan
sekulaarina pyhiinvaelluskohteena

Annika Hämäläinen

Pro gradu -tutkielma

Filosofian maisteri, uskontotiede

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Lokakuu 2024

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Pro gradu -tutkielma

Filosofian maisteri, uskontotiede

Annika Hämäläinen

”Henkka on siellä”: Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkki rallikansan sekulaarina pyhiinvaelluskohteena

68 sivua, liitteitä 7 sivua.

Tutkin rallikuljettajapari Henri Toivosen ja Sergio Creston Korsikalla sijaitsevaa tienvarsimuistomerkkiä rallikansan sekulaarina pyhiinvaelluskohteena. Tarkastelen, miten tienvarsimuistomerkki muodostuu kävijöilleen pyhäksi paikaksi motiivien, merkityksellisyyden ja kuoleman läsnäolon kautta. Tutkijat eivät ole sekulaarin pyhiinvaelluksen määritelmästä samaa mieltä. Osalle mikä tahansa merkityksellinen matka voi olla sekulaari pyhiinvaellus, kun toiset vaativat sekulaariltakin pyhiinvaellukselta uskonnollista motiivia tai yhteyttä pyhään. Tarkastelen tätä uskontotieteen ydinsaamisalueeseen kuuluvaa erimielisyyttä sekulaarin ja pyhän suhteesta rallikansan sekulaarin pyhiinvaelluskohteen avulla.

Tutkimukseni teoreettisena viitekehystenä toimii sekulaarin pyhiinvaelluksen, tienvarsimuistomerkkin, sekulaarin ja pyhän sekä motiivien ja merkityksellisyyden käsitteet. Analysoin Webropol-kyselyllä kerättyjä paikalla käyneiden ja käyntiä suunnittelevien vastauksia laadullisen sisällönanalyysin avulla. Tutkimustani ohjaa Slawoj Tanasin kuolinpaikoilla vierailemisen motiivien teoria, jota täydensin Darius Liutikaksen kulttuurisen pyhiinvaelluksen motiivien teorialla. Jaoin motiivit Tanasia seuraten pyhiin ja sekulaareihin.

Rallikansa motiivit vierailta Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkillä painottuvat erityisesti Tanasin pyhiin motiiveihin eli identiteetin ilmaisemiseen, muistamiseen, empatiaan ja tunteiden käsittelyyn. Vastaajat pitivät paikalla vierailua merkityksellisenä ja tärkeänä asiana, joka auttoi onnettomuuden hyväksymisessä ja siihen liittyvien tunteiden käsittelyssä.

Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkki on rallikansan pyhä paikka. Sekulaarista tienvarresta on muodostunut erilleen rajattu pyhä paikka Henri Toivosen ja Sergio Creston kuoleman myötä. Vastaajat kertovat kokeneensa paikalla voimakkaita tunnekokemuksia ja yhteyttä johonkin syvempään. He myös uskovat menehtyneiden, erityisesti Henri Toivosen, hengen olevan paikalla läsnä.

Sekä tienvarsimuistomerkkejä että sekulaaria pyhiinvaellusta yhdistää auktoriteetin ottaminen itselle uskonnollisilta instituutioilta. Surijat haluavat tienvarsimuistomerkkien avulla päättää itselle sopivista suremisen ja muistamisen tavoista äkillisen menetyksen hetkellä, kun taas sekulaarit pyhiinvaeltajat muodostavat itselleen sopivia reittejä pyhään. Rallikansa etsii Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkiltä lohdutusta sekä apua ralliin liittyvien vaarojen ja elämän haurauden käsittelyyn.

Avainsanat: pyhiinvaellukset, motiivit, merkitys, pyhyys, maallistuminen, ralliautoilu, kuolema, sisällönanalyysi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	6
1.1	Tutkimuksen aihe ja merkitys	6
1.2	Tutkimuskysymykset	9
1.3	Aiempi sekulaari pyhiinvaellustutkimus	10
2	Taustaluku	14
2.1	Korsikan tragedia	14
2.2	Henri Toivonen ja Sergio Cresto	16
2.3	Onnettomuuspaikasta pyhiinvaelluskohteeksi	18
3	Teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet	20
3.1	Sekulaari pyhiinvaellus	20
3.2	Tienvarsimuistomerkki	21
3.3	Pyhä – sekulaari	22
3.3.1	Mitä pyhä on?	22
3.3.2	Mikä sekulaari?	24
3.3.3	Sekulaari vs. profaani & pyhä vs. uskonto	25
3.3.4	Motiivit	26
3.3.5	Merkityksellisyys	27
4	Aineisto ja menetelmät	29
4.1	Webropol-kysely	29
4.2	Laadullinen sisällönanalyysi	30
4.3	Havainnointi tienvarsimuistomerkillä	32
4.4	Eettiset kysymykset	33
4.5	Tutkijan positio	35
5	Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkin muodostuminen pyhäksi paikaksi: motiivit ja merkityksellisyys	37
5.1	Rallikansan identiteettien ja nostalgian motiivit	37
5.1.1	Fanius (pyhä)	37
5.1.2	Suomalaisuus (pyhä)	39
5.1.3	Nostalgia (sekulaari)	40

5.2	Muistamisen ja kognition motiivit	42
5.2.1	Muistaminen (pyhä)	42
5.2.2	Kognitio ja uteliaisuus (sekulaari)	43
5.3	Empatia- ja tunnemotiivi	45
5.3.1	Empatia perheitä kohtaan (pyhä)	45
5.3.2	Tunteiden käsittely (pyhä)	46
5.4	Tienvarsimuistomerkillä vierailun merkityksellisyys	47
5.4.1	Tienvarsimuistomerkillä vierailu	47
5.4.2	Tunnelma ja tunteiden käsittely	51
5.4.3	Onnettomuuden ja lajin ymmärtämien	52
5.4.4	Todellinen rallifani	53
5.5	Sekulaarista pyhään: tavallisesta mutkasta pyhiinvaelluspaikaksi	54
5.5.1	Kuolema sekulaarin tienvarren pyhittäjänä	54
5.5.2	Condition humaineen liittyvät motiivit	57
6	Sekulaari pyhiinvaellus ilmiönä	59
6.1	Pyhän suhde sekulaariin Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkillä	59
6.2	Merkityksellinen matka	61
6.3	Sekulaarin pyhiinvaelluksen ja tienvarsimuistomerkkien samankaltaisuus	62
6.4	Kuoleman rooli pyhittäjänä	63
7	Yhteenveto	65
	Lähteet	69
	Aineisto	69
	Tutkimuskirjallisuus	69
	Elektroniset lähteet	75
	Muut lähteet	76
	Liitteet	77
	Liite 1. Kyselylomake suomeksi	77
	Liite 2. Vastausten maantieteellinen jakauma	83

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen aihe ja merkitys

Perjantaina, toukokuun 2. päivänä vuonna 1986, Ylen uutisia juonsi vakavailmeinen uutistenlukija Arvi Lind:

Suomalainen ralliautoilija Henri Toivonen on kuollut Korsikan rallissa. Hänen autonsa syttyi tuleen ulosajon jälkeen. Onnettomuudessa menehtyi myös Toivosen kartanlukija Sergio Cresto.” Autourheilun kansallisen keskusliiton pääsihteeri Antti Syvälahti raportoi tapahtumista paikanpäältä: ”Henri Toivosen ja Sergio Creston kuolemaan johtanut onnettomuus tapahtui erikoiskokeella kahdeksantoista, noin viisi kilometriä erikoiskokeen lähdöstä. Auto syöksyi alas rotkoon, räjähti ja paloi. Molemmat ohjaajat saivat välittömästi surmansa.

Suru-uutinen Korsikan rallista tavoitti suomalaiset, jotka odottivat jännittyneinä uutisia suomalaisen rallikuski Henri Toivosen ja hänen amerikanitalialaisen kartanlukijansa Sergio Creston kisamenestyksestä. Alkuvuodesta 1986 Monte Carlon rallin voittanut kuljettajapari oli uransa huipulla, lähtiessään reilusta johdosta Korsikan rallin erikoiskokeelle numero 18. Fanit ympäri maailmaa jännittivät riittäisikö Toivosen johto myös Korsikan rallin voittoon. Kutkuttava jännitys vaihtui järkytykseen ja suruun, jota vastaajat kuvasivat seuraavasti: ”Voin edelleen tuntea sen epäuskon tunteen, joka valtasi mielen tultuani koulusta kotiin teininä aurinkoisena kevätpäivänä radiosta kuulin tuon hirveän uutisen.” ”[...] tieto onnettomuudesta särki sydämen.”(TKU/O/24/3_61, TKU/O/24/3_5.)

”Voimme vain kuvitella sitä tuskaa, minkä Henri Toivosen ja Sergio Creston poismeno on heidän omaisilleen ja rakkailleen luonut. Suomalainen autourheiluväki hiljenee kunnioittamaan heidän muistoaan, ” kirjoitti Erkki Vanhanen Vauhdin Maailma -lehden artikkelissa ”Henri on poissa.” Kansalaisuudet ylittävä muistaminen, kunnioittaminen ja hiljentyminen näkyi Toivosen ja Creston onnettomuuspaikalla, Korsikan saaren Corten kaupungin D18-tien kohtalokkaan mutkan ulkokaaren edessä, kukkien, kynttilöiden ja muistoesineiden muodossa heti onnettomuuden jälkeen. Ennen virallisen marmorisen muistomerkin pystyttämistä, onnettomuuspaikalla oli valkoinen risti, jota koristi menehtyneiden nimet ja onnettomuuden päivämäärä 2.5. -86 (Vauhdin surma, 1987). Myös pysyvässä muistomerkinä on Henri Toivosen ja Sergio Creston nimet, rallin ranskankielinen nimi Tour de Corse sekä onnettomuuden vuosiluku 1986. Lisäksi muistokiveä koristaa kaksi kivistä ajokypärää sekä lukuisat muut vierailijoiden sinne jättämät esineet. Valkoisesta rististä ja muusta spontaanista muistamisesta

poiketen, marmorinen virallinen muistomerkki löytyy turvallisemmasta paikasta onnettomuusmutkan sisäkaarteesta (kuva 1).

Kuva 1. Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkki D18-tien sisäkaarteessa 2.5.2024.

Kuva: Annika Hämäläinen

Rebecca M. Kennerlyn mukaan medially on huomattava rooli erityisesti julkisen surun käsitteilyssä, jolloin myös yhteisiä tragedioita koskevat tienvarsimuistomerkit ovat saaneet osansa medianäkyvyydestä esimerkiksi Dianan auto-onnettomuuden ja syyskuun 11. päivän terroritekojen yhteydessä. Kennerly kertoo tienvarsimuistomerkkien luomisen ja niillä vierailun auttavan ihmisiä suremaan muuten niin järjettömältä tuntuvia tapahtumia. Julkisista tragedioista poiketen, läheisille pystytetyt tienvarsimuistomerkit tekevät yksityisestä surusta julkista ja herättävät huomiota paikallisemmin. (Kennerly 2002, 230, 237; ks. Larson-Miller 2005, 12.) Mirjam Klaassensin, Peter Grooten ja Paulus P. P. Huigenin mukaan lokaalius ei kuitenkaan aina pidä

paikkaansa, sillä pitkä välimatka voi toimia myös motiivina tienvarsimuistomerkin pystyttämiseksi (Klaassens & Groote & Huigen 2009, 194).

Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkkiin tiivistyy heidän läheistensä, rakkaidensa, kollegoidensa ja heitä ihailleiden ihmisten suuri menetys sekä yhden autourheilun aikakauden päätyminen, sillä onnettomuuden seurauksena Kansainvälinen autourheiluliitto FISA päätti kieltää ralliautoilun maailmanmestaruussarjassa käytetyn B-ryhmän ralliautoluokan liian vaarallisena (ks. esim. Arkimies 2021). Martin Holmes kuvasi osuvasti Vauhdin Maailman artikkelissa onnettomuuden olleen ”Kaiken loppu” (1986). Henri Toivonen oli kiistatta yksi aikakautensa parhaista kuljettajista, jonka poikkeuksellista lahjakkuutta on verrattu myöhemmin esimerkiksi F1-kuljettaja Ayrton Sennaan¹. Vauhdin Maailman päätoimittaja Peter Geitel totesi Henri Toivosen ja Sergio Creston onnettomuuspäivän olleen ”löysien sääntöjen salliman huiman nopean teknisen kehityksen aikaansaaman laskun” eräpäivä (1986).

Vasta aikakautensa parhaan kuljettajan ja tämän kartturin kuolema johti lopulta turvallisuusmuutoksiin. Lajin lisäksi se jätti pysyvän jäljen rallin seuraajiin ympäri maailmaa. Tämän tutkimuksen Webropol-kyselyyn vastasi 84 ihmistä 22 eri maasta, viideltä eri mantereelta. Toivosen ja Creston faneille he ovat idoleita, rallilegendoja ja -sankareita, joiden menetys koskettaa edelleen kipeästi. ”Henrin ja Sergion kuolema on edelleen koskettava tapahtuma.” ”Merkitävä aikakausi autourheilun historiassa päättyi tuona päivänä.” (TKU/O/24/3_38, TKU/O/24/3_1)

Kiinnostuin Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkestä nähtyäni, miten paljon se yhä koskettaa rallikansaa ja kuinka moni siellä edelleen lähes 40 vuoden jälkeen vierailee. Mediassa Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkkiä kutsutaan ”rallikansan pyhiinvaelluskohteeksi” (Ks. esim. Suopuro & Salminen 2019). Hollantilainen historioitsija ja etnologi Peter Jan Margry toteaa median kutsuvan pyhiinvaelluskohteiksi sellaisia paikkoja, joissa osoitetaan kunnioitusta erityisille edesmenneille henkilöille. Margryn mukaan on kuitenkin epäselvää, mitä sanalla tarkemmin tarkoitetaan. (Margry 2008a, 17–18.) Tutkin Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkkiä rallikansan eli rallin seuraajien, harrastajien, fanien ja rallin parissa työskentelevien sekulaarina pyhiinvaelluskohteena. Sekulaari, eli maallinen pyhiinvaellus on termi, jonka määritelmästä ei ole tutkijoiden keskuudessa

---

¹ Ayrton Senna oli brasilialainen formulakuski, joka voitti F1-sarjan maailmanmestaruuden kolmesti. Hän menehtyi vuoden 1994 San Marinon Grand Prix:ssä sattuneessa rajussa onnettomuudessa, jossa auto suistui kohtalokkaasti betoniseinään yli 200 kilometrin tuntinopeudessa. Ayrton Sennaa pidetään yhä yhtenä kaikkien aikojen parhaimpana F1-kuljettajana.

yksimielisyyttä. Kiistaa aiheuttaa erityisesti se voiko sekulaari pyhiinvaellus olla täysin maallinen vai sisältääkö se aina pyhään liittyviä elementtejä. Siksi tutkin pyhän ja sekulaarin käsitteiden avulla, miten tienvarsimuistomerkki muodostuu kävijöilleen pyhäksi: miksi rallikansa vierailee siellä, kuinka merkityksellistä vieraileminen heille on ja miten kuolema vaikuttaa paikan pyhyyteen. Lopuksi pohdin, mitä Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkki kertoo sekulaarista pyhiinvaelluksesta ilmiönä.

1.2 Tutkimuskysymykset

1. Miten rallikansan sekulaari pyhiinvaelluskohde Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkki muodostuu kävijöilleen pyhäksi paikaksi?
  - a. Mitkä ovat rallikansan motiivit vierailla Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä?
  - b. Mistä tienvarsimuistomerkkin merkitys kävijöille koostuu?
  - c. Miten kuoleman läsnäolo tienvarsimuistomerkillä vaikuttaa paikan kokemiseen pyhäksi?
2. Mitä Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkki kertoo sekulaarista pyhiinvaelluksesta ilmiönä?

Ensimmäinen pääkysymys tarkastelee pyhän ja sekulaarin suhdetta Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä paikan pyhyyden näkökulmasta. Pyrin vastaamaan pääkysymykseen alakysymysten avulla eli miten tienvarsimuistomerkki muodostuu pyhäksi paikaksi motiivien, vierailun merkityksellisyyden ja kuoleman läsnäolon avulla. Toinen päätutkimuskysymys vetää yhteen, mitä Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkkin tapausesimerkki kertoo sekulaarista pyhiinvaelluksesta ilmiönä.

Tutkimuksen rakenne etenee siten, että toinen luku käsittelee tutkimuksen taustaa eli Korsikan onnettomuutta, Henri Toivosta ja Sergio Crestoa. Luvut kolme ja neljä käsittelevät sitä, miten tämä tutkimus on tehty eli teoreettista viitekehystä, aineistoa ja menetelmiä. Viides ja kuudes luku ovat aineiston analyysia ja seitsemäs luku vetää tutkimuksen yhteen. Lukemalla Johdanto-luvun sekä lopun Yhteenveto-luvun, sinun pitäisi saada riittävä kuva tämän tutkimuksen tarkoituksesta, tekotavoista ja lopputuloksista. Aiheesta kiinnostunut saattaa viihtyä myös aineistolukujen viisi ja kuusi suorien lainausten parissa.

1.3 Aiempi sekulaari pyhiinvaellustutkimus

Sekulaarin pyhiinvaelluksen määritelmästä ei ole yksimielisyyttä. Osa tutkijoista määrittelee sekulaarin pyhiinvaelluksen täysin maalliseksi, kun taas toiset tutkijat ovat sitä mieltä, että maalliseenkin pyhiinvaellukseen liittyy aina uskonnollisuutta, hengellisyyttä tai pyhää. Vastakkain ovat siis näkemys, jonka mukaan mikä tahansa merkityksellinen matka voi olla (sekulaari) pyhiinvaellus ja näkemys, jonka mukaan kyseessä voi olla (sekulaarikaan) pyhiinvaellus ainoastaan, jos se sisältää uskonnollisuutta, hengellisyyttä tai pyhää. Tarkastelen rallikansan sekulaarin pyhiinvaelluskohteen eli Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkin avulla tätä määritelmään liittyvää kiistaa. Kerron seuraavaksi lisää aiemmasta sekulaarista pyhiinvaellustutkimuksesta ja palaan luvun lopuksi tarkemmin tutkimukseni näkökulmaan.

Darius Liutikas kuvaa pyhiinvaellusta matkaksi pyhään tai merkitykselliseen paikkaan, jolla pyhiinvaeltajat pyrkivät ilmentämään identiteettiään ja arvojaan saadakseen apua henkisiin tai fyysisiin pulmiin, osoittaakseen kiitollisuutta tai saadakseen uusia kokemuksia. Liutikas tiivistää kuvauksessaan yhteen useiden uskontotieteen ja muiden tieteenalojen tutkijoiden määritelmiä, jotka kattavat liikkumisen, motivaation ja määränpään. (Liutikas 2021, 1, 2.) Pyhiinvaellus voi siis esimerkiksi olla uskonnollisista syistä tehty matka pyhään paikkaan (ks. Espin 2007; Beaver 2012), merkityksellinen matka, matka täynnä merkitystä tai muutoksen matka (ks. Norman 2020; Digance 2006; Morinis 1984).

Kenties urauurtavin pyhiinvaellusta koskeva teoria on antropologi Victor Turnerin teoria pyhiinvaelluksesta Arnold van Gennepin siirtymäriittiteorian mukaisena liminaalitulana, jossa yhteisöllisyys muuttuu yhdenmukaiseksi ja rakenteettomaksi (Turner 1969; Turner & Turner 1978). Victor Turner ja Edith Turner ovat todenneet ”turistin olevan puoliksi pyhiinvaeltaja, jos pyhiinvaeltaja on puoliksi turisti.” Pyhiinvaelluksen ja turismin suhde onkin ollut pyhiinvaellustutkimuksen tutkimuskohteena (ks. esim. Cohen 1992; Stausberg 2011; Liutikas 2021). Erik Cohenin mukaan pyhiinvaeltaja eroaa turistista siinä, että turisti tekee matkan oman elämänsä keskiöstä jonnekin muualle, kun taas pyhiinvaeltaja vaeltaa oman elämänsä keskiöön (Cohen 1992, 47). Tutkijat ovat kuitenkin yksimielisiä siitä, ettei turismia ja pyhiinvaellusta voi täysin erottaa toisistaan (Liutikas 2021, 2). John Eaden ja Michael J. Sallnown mukaan pyhiinvaellus on kilpailevien uskonnollisten ja sekulaarien diskurssien eli vuorovaikutustapojen areena (Eade & Sallnow 2000, 2). Tutkijat korostavatkin, ettei pyhiinvaellus ole pelkästään uskontoihin rajoittuva ilmiö (ks. Reader 1993, 5; Dansart 2005, 330).

Justine Digance jakaa artikkelissaan *Religious and secular pilgrimage. Journeys redolent with meaning* (2006) pyhiinvaellukset esihistoriallisiin, maailmanuskontoihin liittyviin ja sekulaareihin pyhiinvaelluksiin. Digance pohtii sekulaarien ja uskonnollisten pyhiinvaellusten eroja toteamalla, ettei sekulaarin pyhiinvaelluksen motiivina ole tehdä uskon tekoa. Lopulta Digance kuitenkin empii tällaisen erottelun mielekkyyttä ja pitää pyhiinvaellusta merkitystä täynnä olevana matkana riippumatta sen motiivista. (Digance 2006, 36, 37, 46.) Linda Kay Davidson ja David M. Gitlitz katsovat sekulaarin pyhiinvaelluksen voivan olla puhtaasti maallinen. Heidän mukaansa sekulaari pyhiinvaellus on pyhiinvaellus, koska se vaatii henkilökohtaista omistautumista matkustaa paikkaan, joka voi potentiaalisesti vaikuttaa pyhiinvaeltajaan hengellisellä tasolla. (Davidson & Gitlitz 2002, 582.) Samoilla linjoilla ovat Anne-Marie Hede and John Hall, joiden mukaan sekulaari pyhiinvaellus voi uskonnollisen pyhiinvaelluksen tavoin tuottaa hengellisiä kokemuksia (Hede & Hall 2012, 50). Ian Readerin mukaan sekulaarit pyhiinvaellukset eivät välttämättä ole täysin uskonnottomia (Reader 1993, 16).

Peter Jan Margry korostaa, ettei pyhiinvaellus voi kattaa sekä uskonnollisia että maallisia ilmiöitä, sillä silloin pyhiinvaellus menettää tieteellisenä terminä merkityksensä. Hän toteaa sekulaarin pyhiinvaelluksen olevan oksymoron eli sanapari, jonka osat kumoavat toisensa. Margryn mielestä varsinaista luonteeltaan sekulaaria pyhiinvaellusta ei ole olemassa, on vain uskonnollisista tai hengellisistä syistä tehtyjä pyhiinvaelluksia sekulaareihin, perinteisten uskontojen ulkopuolisiin kohteisiin, joista kuitenkin haetaan yhteyttä pyhään. Ian Readerin mukaan kyse on vakiintuneiden uskontojen ja uushenkisyyden ulkopuolisista kohteista (Reader 2007, 213). Toisin kuin Davidson ja Gitlitz, Margry näkee pyhiinvaelluksen aina luonteeltaan uskonnollisena tai hengellisena toimintana. Justine Digancesta poiketen Margry yhdistää uskonnollisen motiivin myös maallisiin pyhiinvaelluksiin. (Margry 2008a, 13, 14; 2008b 323–327; 2015, 53; Davidson & Gitlitz 2002, 582; Digance 2006, 37.) Keskeisin erimielisyys termin määritelmästä koskee siis uskontotieteen ydinosuusalueeseen liittyvää kiistaa, suhteesta johonkin sellaiseen, jota voidaan kuvata uskontona, hengellisyytenä tai kuten tässä tutkimuksessa kuvaan, *pyhänä*.

Sekulaaria pyhiinvaellusta on tutkittu suhteellisen paljon, vaikka termin määritelmästä ei olekaan yksimielisyyttä. Sekulaarin pyhiinvaelluksen tutkimuskohteita on jaoteltu eri tavoin. Mielestäni tutkimuskenttää ymmärtää parhaiten Linda Kay Davidsonin ja David M. Gitlitzin sekä Peter Jan Margryn jaottelut yhdistämällä. Davidson ja Gitlitz jakavat sekulaarit pyhiinvaellukset (1) pyhiinvaelluksiin, joiden tarkoitus on vahvistaa ihmisen identiteettiä, (2) poliittisiin pyhiinvaelluksiin, jotka auttavat käsittelemään henkilökohtaisia ja kansallisia ongelmia

sekä (3) populaarikulttuuriin liittyviin pyhiinvaelluksiin (Davidson & Gitlitz 2002, 583). Peter Jan Margry jakaa populaarikulttuuriin liittyvät sekulaarit pyhiinvaellukset vielä alakategorioihin pyhiinvaelluspaikan kohteen mukaan: (3a) poliittisiin, (3b) musiikillisiin, ja (3c) urheiluun liittyviin kohteisiin (Margry 2008, 36). Tunnetuimpia sekulaareja pyhiinvaelluskohteita ovat esimerkiksi Elvis Presleyn kotitalo Graceland Memphisissä (ks. King 1993; Doss 2008) ja Jim Morrisonin hauta Pariisissa (ks. Söderholm 1990; Margry 2008).

Slawoj Tanas huomauttaa pyhiinvaellusten usein suuntautuvan niin kutsutuille kuolinpaikoille (Tanas 2021, 49). Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkki on kuolinpaikan lisäksi Davidsonin, Gitlitzin ja Margryn jaottelun mukaisesti urheiluun liittyvä kohde. Davidson ja Gitlitz huomauttavatkin pyhiinvaelluksien voivan kuulua useamman kategorian alle (Davidson & Gitlitz 2002, 583). Keskityn seuraavaksi urheiluun liittyvään sekulaariin pyhiinvaellustutkimukseen, koska sen osaksi myös oma tutkimukseni asettuu.

Urheiluun liittyvinä sekulaareina pyhiinvaelluskohteina on tutkittu esimerkiksi jalkapallojoukkue Liverpoolin kotistadioni Anfieldiä Hillsborough'n vuoden 1989 onnettomuuden jälkeen (Davie 1993), Everton FC:n kotistadioni Goodison Parkia (Bale 1993), Manchester Unitedin Old Traffordia (Wood 2010), golfklubi The Royal and Ancient Golf Club of St. Andrewsia (Zakus 2002) sekä skeittaajien (O'Connor 2018), TT-ajojen (Maddrell ja muut 2015) ja Le Mansin pyhiä kohteita (Davidson & Gitlitz 2002). Käsillä oleva tutkimus laajentaa tutkimuskenttää tuomalla myös ralliin liittyvän kohteen osaksi urheiluun liittyvää sekulaaria pyhiinvaellustutkimusta.

Daniel Wojcik tutki Steve Prefontainen tienvarsimuistomerkillä tehtäviä rituaaleja ja niiden merkityksiä siellä kävijöille (Wojcik 2008, 201). Tienvarsimuistomerkkejä koskeva tutkimus on aiemmin keskittynyt erityisesti muistomerkkien kuvaamiseen, rakentajien kokemuksiin (esim. Larson-Miller 2005; Collins & Rhine 2003), ammattiautonkuljettajien, kuten taksikusien ja kuorma-auton kuljettajien kuolemiin (Petersson 2009), turvallisuusnäkökulmiin (Collins & Rhine 2003), kulttuuriperformanssin (Kennerly 2005) ja kulttuurimaantieteen näkökulmiin (Klaassens & Groote & Huigen 2009), sekä vallan teemoihin (Clark & Franzmann 2006; Bednar 2013). Charles O. Collinsin ja Charles D. Rhinen mukaan toistuvia vierailuja tienvarsimuistomerkeillä voidaan pitää ”pyhiinvaelluksen kaltaisena” (Collins & Rhine 2003, 230). Tämä Collinsin ja Rhinen toteamusta ei toistaiseksi ole saanut kaipaamaansa huomiota.

Tienvarsimuistomerkki on Slawoj Tanasin tarkoittama kuoleman tila. Tanasin mukaan kuoleman tila sisältää historian aikana kerättyjä aineellisia ja aineettomia elementtejä, jotka liittyvät

kuoleman ja siihen johtaneiden tapahtumien muistamiseen maantieteellisessä tilassa. Tanas viittaa näihin aineellisiin ja aineettomiin elementteihin kuoleman kulttuurina. Tienvarsimuis-
tomerkit ovat aineellisia artefakteja, jotka merkitsevät kuolinpaikkaa, jossa muistellaan (ai-
neettomuus) kuolemaan johtanutta tapahtumaa. Onkin huomion arvoista, että huomattava osa
sekä sekulaareista että nk. uskonnollisista pyhiinvaelluksista suuntautuu kuoleman tilaan:
kuolinpaikoille tai haudoille. Jennifer Clarkin ja Majella Franzmannin mukaan tienvarsimuis-
tomerkit muuttavat julkisen tilan pyhäksi tilaksi. Myös muita kuoleman tiloja, kuten hautoja
voidaan pitää pyhinä paikkoina. (Tanas 2021, 48, 49; Clark & Franzmann 2006, 595.)

Tässä tutkimuksessa tarkastelen uskontotieteen näkökulmasta sekulaarin pyhiinvaelluksen
määritelmään liittyvää kiistaa pyhän ja sekulaarin suhteesta rallikansan sekulaarin pyhiinvael-
luskohteen eli Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkin tapausesimerkin
avulla. Tienvarsimuistomerkitutkijat pitävät tienvarsimuistomerkkejä pyhinä paikkoina,
mutta eivät tarkemmin avaa, mistä paikan pyhyys kävijöille muodostuu. Siksi tutkin miten
Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkki muodostuu kävijöilleen pyhäksi paikaksi motii-
vien, vierailun merkityksellisyyden ja kuoleman läsnäolon kautta. Peter Jan Margry ja Justine
Digance ovat erimielisiä siitä tehdäänkö sekulaareja pyhiinvaelluksia maallisista vai niin sa-
notusti uskonnollisista tai pyhään liittyvistä syistä. Slawoj Tanas onkin jakanut kuoleman pai-
koille tehtävien pyhiinvaellusten motiivit pyhiin ja sekulaareihin. Tutkin tätä jakoa hyödyn-
täen, liittyvätkö rallikansan motiivit pyhään ja/vai sekulaariin. Lisäksi tutkin mistä tienvar-
simuistomerkin merkitys kävijöille koostuu ja, miten Henri Toivosen ja Sergio Creston kuo-
lema vaikuttaa sekulaarin tienvarren kokemiseen pyhäksi paikaksi. Osoitan myös, ettei ralli-
kansan tekemät vierailut Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkillä ole Charles O. Collinsin
ja Charles D. Rhinen kuvauksen mukaisesti pelkästään ”pyhiinvaelluksen kaltaisia,” vaan
niitä voidaan perustellusti pitää pyhiinvaelluksina.

2 Taustaluku

2.1 Korsikan tragedia

Ralliautoilun vuoden 1986 maailmanmestaruuskauden viides osakilpailu käynnistyi Korsikalla torstaina 1. toukokuuta. Rallin maailmanmestaruudesta kilpaillaan vuosittain ympäri maailmaa erilaisissa luontoäidin ja ihmisen luomissa olosuhteissa, jotta saadaan selville kaikilla alustoilla (soralla, asvaltilla, lumessa ja jäällä) lahjakkain kuljettajapari sekä paras autovalmistaja. Korsikan ralli, Tour de Corse, tunnettiin pahamaineisena 10 000 mutkan rallina, joka koostui kritisoidun pitkistä erikoiskokeista ja kokonaispituudesta. Kilpavauhtia ajettavia erikoiskoekilometrejä oli yli 1200, kun nykyisissä MM-ralleissa niitä on enää 300–500 kilometriä. Asfalttiralli Tour de Corse oli ollut mukana rallin maailmanmestaruussarjassa sen perustamisvuodesta 1973 alkaen. Kuljettajat pitivätkin kilpailua liian vaarallisena erityisesti pääluokan eli B-ryhmän autoille, jotka kiihtyivät nollostakaan alle kolmessa sekunnissa. Esimerkiksi suomalainen Markku Alén piti Korsikan rallia ”pirujen kilpailuna.” Vuotta aiemmin, 2. toukokuuta Korsikan rallissa menehtyi italialainen Attilio Bettega, joka ajoi tuolloin Toivosen ja Alénin tallikaverina Lanciaan tiimissä. (It gets faster now 2020; Aittoniemi 2016; Pusa 1986.)

Paikalla olevat rallinseuraajat odottivat Korsikan vuoristoisilla rinteillä, nähdäkseen vilaukselta kuskien tanssivan B-ryhmän autojen hurjien voimien kanssa taidokkaasti pitkin mutkikkaita teitä. Suomalainen rallikuski Henri Toivonen ja amerikanitalialainen kartanlukija Sergio Cresto johtivat Korsikan rallia reilusti Toivosen kovasta flunssasta ja kuumeesta huolimatta. Kuljettajapari oli voittanut kauden ensimmäisen rallin Monte Carlossa, tasan 20 vuotta Henri Toivosen isän Pauli Toivosen jälkeen. Ennen Monte Carloa Henri Toivonen ajoi RAC-rallin voittoon marraskuussa 1985. Toivosen nelivetoinen Lancia Delta S4 -ralliauto oli saatu asfalttiolosuhteisiin sopivaksi, tehden Toivosesta ja Crestosta ennakkosuosikkeja kauden -86 maailmanmestareiksi. Toivonen oli uransa huipulla toivuttuaan edellisvuoden vakavasta ulosajosta Costa Smeralda -rallissa, Italiassa, jossa häneltä murtui kaksi niskanikamaa (Arkimies 2021).

Toivonen kommentoi kisan olosuhteita torstai-iltana 1. toukokuuta Yle TV2:lle antamassa haastattelussaan seuraavasti:

Tää on todella älytön kilpailu. Me ollaan ajettu nyt yli neljä tuntia pikataipaleita eli Jyväskylän Suurajot periaatteessa tänään, että tällaisella modernilla autolla, niin mun mielestä, ei voi tällaista kilpailua ajaa. Ei kerta kaikkiaan. Ottaa kunnon päälle, eikä riitä aivot tähän touhuun!

Rallin toinen päivä jatkui Toivosen ja Creston pitäessä kärkipaikkaa. Rallifanit ympäri maailmaa seurasivat Henri Toivosen johtoa uutislähetysten ja lehtitietojen avulla innostuneina ja jännittyneinä. Perjantain 2. toukokuuta iltapäivällä klo 14.53 Toivonen ja Sergio Cresto lähtivät erikoiskokeelle numero 18 kilpailun ylivoimaisesta, kahden minuutin ja 45 sekunnin, johdosta. 26,8 kilometriä pitkä erikoiskoe Cortesta Tavernaan oli muihin erikoiskokeisiin verrattuna nopea. Noin viisi kilometriä myöhemmin mutkainen tie kaartui ensin jyrkästi vasemmalle taittaen heti mutkan jälkeen vielä uudestaan vasemmalle. Ranskalaisen rallikuski Bruno Saby'n ajaessa ohi, mutkasta nousi savua, jota hän luuli maastopaloksi. Totuus oli toinen. (Aittoniemi 2016.)

Henri Toivosen ajama Lancia oli syöksynyt rotkoon ja törmännyt puihin neljä metriä tien alapuolella. Ranskalaisen katsojan kaukaa kuvaamalla videolla näkyy, kuinka auto räjähti lähes heti ulosajon jälkeen. Saby oli kääntynyt kartanlukijansa Jean-Francois Fauchillen kanssa takaisin. Onnettomuuspaikalla olivat jo Toivosen tallikaveri Massimo Biasion ja kartanlukija Tiziano Siviero. Pian paikalle saapuivat myös suomalainen kuljettajapari Markku Alén ja Ilkka Kivimäki. Toivosen ja Creston luo oli kuitenkin mahdotonta päästä. Siviero ja onnettomuuden aikaan Lancian rallitiimin radioliikenteestä vastannut Arnaldo Bernacchini vaativat järkyttyneinä paikalle palokuntaa. Auto, puut ja pensaat olivat ilmiliekeissä. Mitään ei ollut tehtävissä. (Aittoniemi 2016; Mercurio Squadra Navigatori Rally 2020.) Uutislähetysten välittämä tieto Henri Toivosen ja Sergio Creston kohtalosta särki rallia seuranneiden sydämet. Toivosen tanssi B-ryhmän konevoimien kanssa oli päättynyt erikoiskokeen nopeimman ajan sijaan järkyttävimmällä tavalla.

Suomalainen ralliautoilu sai shokin, josta se ei ole toipunut. Tuntui, ettei pappi-kaan oikein osannut sanoa mitään. Hän sanoi, että Kristus on ainoa, joka on voittanut kuoleman. Me tiedämme, ettei Henri Toivonen [eikä Sergio Cresto²] yrittänyt voittaa kuolemaa, mutta hänen voitontahtonsa ja elämänriemunsa oli suurempi kuin kuolemanpelko, joka latistaa tavallisen ihmisen elämän,

kirjoitti Seuran toimittaja Ilpo Mattila Henri Toivosen hautajaisten jälkeen. (Mattila 1986, 17.)

Onnettomuuden syytä ei koskaan virallisesti selvitetty, siksi siitä on lukuisia eri teorioita liittyen Toivosen terveydentilaan, kartanlukija Creston tekemään virheeseen sekä Toivosen kuljettaman Lancian yllättävään tekniseen vikaan. Arvuutteluissa on pohdittu renkaisiin,

---

² Oma lisäys, joka perustuu tämän tutkimuksen eettisiin valintoihin. Ks. Eettiset kysymykset.

kypäräpuheliin, jarruihin ja kaasupedaaliin liittyvää vikaa. Monet fanit haluavat Henri Toivosen veljen Harri Toivosen ja Sergio Creston ystävän Luigi Pirollon tavoin uskoa tekniseen vikaan. Lancia kaasupedaali oli testeissä onnettomuuden jälkeen painunut lattiasta läpi ja jäänyt jumiin. (Aittoniemi 2016; Vauhdin surma 1987; Mercurio Squadra Navigatori Rally 2020.)

2.2 Henri Toivonen ja Sergio Cresto

Kuva 2 Henri Toivonen ja Sergio Cresto Monte Carlon voiton jälkeen vuonna 1986. Kuvaaja: Girardo Archive / Alamy Stock Photo

Henri Toivonen oli nopea jäällä, lumella, soralla ja erityisesti asvaltilla. Aluksi ralliperheen vanhimmasta pojasta Henri Toivosesta pitikin tulla F1-kuljettaja, mutta formuloissa tapahtuneiden vakavien onnettomuuksien jälkeen hänen isänsä Pauli Toivonen pyysi poikaansa keskittymään ralliin, jota piti formuloita turvallisempaan lajina. Henri Toivonen ajoi ensimmäisen MM-rallinsa vuoden 1975 Jyväskylän Suurajoissa. Lopulta rallin maailmanmestaruussarjan kilpailuja kertyi 40 ja voittoja kolme: RAC 1980, RAC 1985 ja Monte Carlo 1986. Henri Toivonen oli aikansa nuorin MM-osakilpailun voittaja 24 vuoden ja 86 päivän ikäisenä³.

³ Jari-Matti Latvala rikkoi Henri Toivosen ennätyksen vuonna 2008, jonka on sittemmin rikkonut Kalle Rovanperä vuonna 2021.

Lisäksi Henri Toivonen voitti rallin Euroopan-mestaruussarjassa hopeaa vuonna 1985, Formula Vee -luokan Suomen mestaruuden, kahdesti Kartingin Suomen mestaruuden ja kerran Kartingin Pohjoismaiden mestaruuden. (Aittoniemi 2016.)

Henri Toivosen kanssa samana vuonna syntynyt amerikanitalialainen Sergio Cresto aloitti uransa kartanlukijana vuonna 1976. Hän ajoi Italian kansallista mestaruussarjaa, rallin EM-sarjaa sekä maailmanmestaruussarjaa. Creston kanssa ajaneet pitivät häntä erinomaisena ja tarkkana kartanlukijana, jolle ralli oli intohimo. Vuonna 1984 Cresto voitti rallin Euroopan mestaruuden italialaisen rallikuski Carlo Caponen kanssa, jättäen Henri Toivosen toiselle sijalle kauden mittaan vaihtuneiden kartanlukijoidensa kanssa. Seuraavana vuonna Cresto työskenteli rallikuski Andrea Zanussin ja kahdessa kilpailussa Attilio Bettegan kartanlukijana. Zanussin kanssa Cresto voitti Rallye d'Antibesin ja sijoittui toiseksi Espanjan, Kreikan ja Portugalin osakilpailuissa. Attilio Bettegan kanssa Cresto juhli niin ikään Costa Smeraldan toista sijaa. Lopulta tuloksista vaikuttanut Lancia tallipäällikkö Cesare Fiorio kutsui Creston rallin MM-sarjaan Henri Toivosen pariksi kaudeksi 1986. Cresto oli kutsusta innoissaan, sillä piti Henri Toivosta maailman parhaana rallikuskina. (e-WRC 2024; Motorsport Memorial; Mercurio Squadra Navigatori Rally 2020.)

Henri Toivonen ja Sergio Cresto kilpailivat yhdessä menestyksekkäästi. Voitto tuli heti parin ensimmäisessä yhteisessä MM-osakilpailussa Monte Carllossa (kuva 2). Kaksi seuraavaa rallia päättyivät keskeytykseen. Ennen Korsikan rallia Toivonen ja Cresto voittivat EM-sarjaan kuuluneen Costa Smeraldan rallin, jossa Lancia testasi autoja MM-sarjaa varten. Korsikan MM-rallia he johtivat ylivoimaisesti. (Aittoniemi 2016; e-WRC 2024.)

Henri Toivonen oli moottoriurheiluperheen vanhin poika. Hänen isänsä Pauli Toivonen oli kansainvälisesti menestynyt ja Euroopan mestaruuden voittanut rallikuljettaja. Myös perheen nuorin poika Harri Toivonen oli matkalla menestykseen ja on sittemmin tehnyt menestyksekkään uran maailmalla rata-autoilussa ja rallissa. Äidin, isän ja veljen lisäksi Henri Toivosella oli vaimo ja kaksi lasta. Sergio Cresto oli amerikanitalialaisen isän ja saksalaisen äidin lapsi, jota jäi kaipaamaan myös tyttöystävä. Toivosen ja Creston menehtyminen järkytti perheiden lisäksi kollegoita, ystäviä sekä moottoriurheilun seuraajia ja faneja ympäri maailmaa.⁴

---

⁴ Suosittelen tutustumaan Esa Illoisen kirjaan Toivonen – Pauli, Henri & Harri (2012) sekä amjays2 sisällöntuottajan videoon When Henri Toivonen ruled the rallying world with 600 bhp Lancia Delta S4 (2023) ja Sergio Crestosta kertovaan Mercurio Squadra Navigatori Rallyn tekemään dokumenttiin CRESTO: BORN TO BE A STAR. Un documentario di Italian Rally Codrivers “The Anthology” (2020).

2.3 Onnettomuuspaikasta pyhiinvaelluskohteeksi

Kuva 3. Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkki 2.5.2024. Kuva: Annika Hämäläinen

Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkki sijaitsee Korsikan Corten kylässä D18 -nimisen maantien varrella, noin 6 kilometriä kylän keskustasta. D18-tie kulkee mutkitellen vuoristoa ylämäkeen vuoden 1986 erikoiskokeen numero 18 lähtöpaikasta, muuttuen loivaksi alamäeksi noin 1,4 kilometriä ennen muistomerkkiä. Vuoristotien mutkat muistuttavat toisiaan, kunnes noin viisi kilometriä erikoiskokeen alusta tulee hämäävä mutka vasemmalle, jossa heti kääntymisen jälkeen mutka häviää alta kaartuen vielä jyrkemmin vasemmalle. Tuon mutkan sisäkaarteessa sijaitsee Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkki.

Tienvarsimuistomerkki on luonteeltaan pysyvä ja on säilynyt poikkeuksellisen pitkään, lähes 40 vuotta keskimääräisen 8 vuoden säilymisajan sijaan. Se sijaitsee kaukana siitä, mitä voidaan pitää kummallekaan onnettomuudessa menehtyneelle kuljettajalle lokaalina (vrt. Klaassens & Groote & Huigen 2009, 194). Tienvarsimuistomerkkin pystyttäneitä tahoa ei ole saatu

varmuudella selville, se voi olla jonkun yksittäisen Korsikan rallin järjestäjän aikaansaannos tai Attilio Bettegan tienvarsimuistomerkin⁵ tavoin faniryhmän pystyttämä.⁶

Mirjam Klaassensin, Peter Grooten ja Paulus P. P. Huigenin mukaan tienvarsimuistomerkit alkavat Toivosen ja Creston muistomerkin tavoin lähes poikkeuksetta spontaanina muisteluna. Heidän mukaansa sekä risti että muistokivi ovat perinteisiä artefakteja, joista muistomerkki on rakennettu. Toivosen ja Creston muistokiveen on kaiverrettuna heidän koko nimensä, rallin ranskankielinen nimi sekä onnettomuuden vuosiluku. Klaassens, Groote ja Huigen kertovat etunimien ja sukunimien olevan yksi suosituimmista tienvarsimuistomerkkien kaiverruksista. Nimen lisäksi muistomerkki halutaan usein personoida onnettomuuden päivämäärällä korostamaan sitä, että kyseessä on juuri kuolinpaikka. (Klaassens & Groote & Huigen 2009, 190, 191.)

Toivosen ja Creston muistokiveltä (kuva 3) löytyy tienvarsimuistomerkillä tyypillisiä esineitä, kuten kukkia, kynttilöitä sekä valokuvia ja taideteoksia menehtyneistä (Klaassens & Groote & Huigen 2009, 191, 192). Tienvarsimuistomerkillä on erityisesti ralliin liittyviä esineitä: pahvisia rallien kylttejä, rallien avainnauhoja, pienoisralliautoja ja pienoisautoja, ralliteemainen tuubihuivi, aurinkolasit ja rallikilpailuista voitettuja pokaaleja (vrt. Wojcik 2009). Myös katoilaisuuteen viittaavia esineitä, kuten pieni alttari, jossa on Neitsyt Marian patsas ja kukkia, laminoitu kuva Jeesuksesta ristin kanssa, sekä koru, jossa on niin ikään Neitsyt Maria, on jätetty paikalle. Lisäksi paikalta löytyy moottoriurheiluun liittyviä tarroja ja sekalaisia pikkuesineitä turistiesineistä, koruihin, maalattuihin kiviin ja sytkäreihin. Klaassens, Groote ja Huigen kertovat alkoholin olevan suosittu muistamisen tapa (Klaassens & Groote & Huigen 2009, 192). Näin on myös Toivosen ja Creston muistomerkillä, jolle jätetään usein sponsorina toimineen Martinin pulloja. Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkki on iästään ja sijainnistaan huolimatta aktiivinen vierailukohde, jota kävijät koristavat yhä uudelleen. Uusin lisä muistomerkillä on kiveen ajokypärien viereen kiinnitetty rekisterikilpi, jossa on Toivosen ja Creston onnettomuusauton rekisterinumero.

---

⁵ Attilio Bettegan tienvarsimuistomerkki sijaitsee Korsikalla, noin 120 kilometriä Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkitä etelään. Bettega menehtyi päivällään vuotta aiemmin 2.5. 1985 Korsikan rallissa.

⁶ Muistomerkin pystyttäjää on yritetty selvittää hartiavoimin, mutta se ei tähän mennessä ole selvinnyt. Kiitos kaikille selvitystyöhön osallistuneille ja kysymyksiin vastanneille. Erityiskiitos Miika Wuorelalle ja Attilio Bettegan pojalle Alessandro Bettegalle. Alessandro Bettega, thank you a lot for answering my questions.

3 Teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet

3.1 Sekulaari pyhiinvaellus

Tutkimukseni sijoittuu osaksi sekulaaria pyhiinvaellustutkimusta ja sen teoreettisena viitekehystenä toimivat sekulaarin pyhiinvaelluksen, tienvarsimuistomerkin, sekulaarin ja pyhän, sekä motiivien ja merkityksellisyyden käsitteet. Tutkin sekulaarin ja pyhän käsitteiden avulla paikan pyhyiden muodostumista sekulaarissa kontekstissa. Lähestyn Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkin pyhäksi muodostumista pyhiinvaeltajien motiiveja ja pyhiinvaelluksen merkityksiä tarkastelemalla. Lisäksi kiinnitän huomiota kuoleman läsnäolon rooliin tienvarsimuistomerkillä pyhyiden muodostumisessa.

Margry määrittelee pyhiinvaelluksen uskonnollisen inspiraation pohjalta tehdyksi matkaksi paikkaan, jota pidetään tavallisen arkielämän ympäristöä pyhempänä tai parantavampana. Margryn mukaan pyhiinvaeltaja etsii vuorovaikutusta pyhän kohteen tai esineen kanssa saadakseen hengellistä, emotionaalista tai fyysistä hyötyä tai parantuakseen. Margryn mukaan motiivit pyhiinvaellukselle kumpuavat niin kutsutusta *condition humanesta* eli yksilön elämästä, kuten terveyshuolista, sosiaalisesta epävarmuudesta, luottamuksen puutteesta sosiaaliin ja poliittisiin järjestelmiin sekä halusta saada apua transsendenssin eli tuonpuoleisen kanssa. Margryn mukaan individualistisista motiiveista huolimatta pyhiinvaellukset voivat olla sosiaalisia ja kollektiivisia, mutta hän ei pidä sitä pyhiinvaelluksen pakollisena vaatimuksena (Vrt. Turner 1969). Margry näkee pyhiinvaelluksen ensisijaisesti siirtymäriittinä pyhyiden lähestymiseksi, siihen sisään pääsemiseksi ja sen kokemiseksi. Margryn mukaan maantieteellisen tai henkisen rajan ylittäminen on pyhiinvaelluksen peruselementti ja sen seurauksena matkustaminen paikkaan tai pyhään paikkaan on erottamaton osa pyhiinvaellusta. Matkan pituutta ja sen kulkemisen tapaa hän pitää vähäpätöisenä seikkana. (Margry 2008a, 13–46.)

Sean Gammonin mukaan urheiluun liittyvät sekulaarit pyhiinvaelluskohteet ovat monille siellä vieraileville moderneja alttareita ja voivat olla lajin ihmisille yhtä tärkeitä kuin uskonnolliset pyhiinvaelluspaikat kyseisen uskonnon jäsenille. Gammon pitää näissä kohteissa vierailua nykyaikaisina pyhiinvaelluksina. Hänen mukaansa pyhiinvaellus voi olla mikä tahansa matka kohteeseen, jolla on henkilökohtaista tai kollektiivista merkitystä siellä vierailevalle. Hänen mukaansa urheiluun liittyvät nähtävyydet tarjoavat kävijöille eriasteisia merkityksiä, joiden laajuus riippuu henkilökohtaisista sosiaalisista ja tilannekohtaisista olosuhteista. Gammonin mukaan urheilu voikin tarjota uskonnon tavoin yhteenkuuluvuuden tunnetta,

lohdutusta ja antaa elämälle tarkoituksen. Gammon ei kuitenkaan pidä urheilua uutena uskonnollisuuden muotona, vaan sijoittaa urheilun jonnekin uskonnon ja maallisen välimaastoon. Gammonin näkemyksen mukaan urheilu käyttää uskonnon sanastoa korostaakseen urheilun merkitystä ihmisille. (Gammon 2004, 30–41.)

Peter Jan Margryn mielestä varsinaista luonteeltaan sekulaaria pyhiinvaellusta ei ole olemassa, on vain pyhiinvaelluksia sekulaareihin, perinteisten uskontojen ulkopuolisiin kohteisiin, joissa muistamisen ja kunnioittamisen lisäksi pyhyys ja uskonnollisuus ovat tärkeässä roolissa. Margry määrittelee uskonnon lähes synonyymiksi pyhän kanssa. Margryn näkemys poikkeaa Linda Kay Davidsonin ja David M. Gitlitzin näkemyksestä, jonka mukaan sekulaari pyhiinvaellus voi olla täysin maallinen.⁷ (Margry 2008b 323–327; Davidson & Gitlitz 2002, 582.)

Suhtaudun sekulaariin pyhiinvaelluksena avoimena käsitteenä, merkityksellisenä matkana merkitykselliseen paikkaan, jonka tekemistä erilaiset motiivit ja odotukset ohjaavat, mutta jonka suhde pyhään on epäselvä. Tutkimukseni tapausesimerkin merkityksellinen paikka on Sean Gammonin kuvaama urheiluun liittyvä kohde, jolla on sekä henkilökohtaista että kollektiivista merkitystä rallikansalle. Täydennän omaa sekulaarin pyhiinvaelluksen määritelmäni sekulaarin käsitteen osalta myöhemmässä Mikä sekulaari? -alaluvussa.

3.2 Tienvarsimuistomerkki

Slawoj Tanasin mukaan niin kutsutuille kuoleman paikoille, kuten kuolinpaikoille ja haudoille, tapahtuvat pyhiinvaellukset ovat aina olleet osa pyhiinvaelluksia sekä eri uskontojen pyhiinvaellustraditioissa että sekulaareissa pyhiinvaelluksissa. Tienvarsimuistomerkit ovat Tanasin kuvaamia kuoleman paikkoja, ja edustavat sekä aineellista (fyysiset artefaktit kuten muistokivi) että aineetonta (muistaminen, rituaalit) kuolemankulttuuria. Tanas tarkoittaa kuolemankulttuurilla kuoleman ja siihen johtaneiden tapahtumien muistamista maantieteellisessä tilassa. (Tanas 2021, 48, 49.)

Daniel Wojcik käyttää *tienvarsimuistomerkille* lähes synonyymiä termiä *tienvarsialttari*. Wojcikin mukaan tienvarsialttari kuvaa merkityksellistä paikkaa rituaalien, rukoilun, mietiskelyn sekä sinne tehtävien pyhiinvaellusten kautta, kun taas tienvarsimuistomerkki korostaa terminä

---

⁷ Anne-Marie Hede ja John Hall korostavat hengellisiä kokemuksia uskonnollisuuden sijaan (Hede & Hall 2012, 50). Ian Readerin mukaan sekulaarit pyhiinvaellukset eivät välttämättä ole täysin uskonnottomia (Reader 1993, 16).

erityisesti muistamista. Molempien termien kategoriat voivat kuitenkin olla päällekkäisiä ja hämärärajaista, koska ihmiset toimivat muistopaikoilla eri tavoin. (Wojcik 2008, 215, 216.)

Rebecca M. Kennerly tarkoittaa tienvarsialttari-termillä fyysisiä artefakteja eli ihmisen tekemiä esineitä ja rakennelmia, jotka yksityishenkilöt ovat pystyttäneet mahdollisimman lähelle kuolinpaikkaa merkitsemään auto-onnettomuudesta johtuvaa äkillisen ja väkivaltaisen kuoleman paikkaa julkisen tien varressa (Kennerly 2002, 232, 252). Charles O. Collinsin ja Charles D. Rhinen mukaan tienvarsimuistomerkit voivat merkitä kohtalokkaan auto-onnettomuuden paikan lisäksi muuta kohtalokkaan onnettomuuden paikkaa (Collins & Rhine 2003, 221). Lizette Larson-Miller täydentää Collinsin ja Rhinen näkemystä toteamalla tienvarsialttareita pystytettävän yhden tai useamman henkilön kuoleman muistamiseksi murhien tai muiden tragedioiden yhteydessä (Larson-Miller 2005, 11.). Mirjam Klaassens, Peter Groote ja Paulus P. P. Huigen määrittelevät tienvarsimuistomerkin ytimekkäästi toteamalla sen merkitsevän paikkaa, jossa joku on kuollut, ei paikkaa, jonne hänet on haudattu (Klaassens & Groote & Huigen 2009, 188). Jennifer Clark ja Majella Franzmann lisäävät tienvarsimuistomerkkien olevan surun ilmaisemisen muotoja, jotka muuttavat julkisen tilan pyhäksi tilaksi (Clark & Franzmann 2006, 595).

Tarkoitan tienvarsimuistomerkillä fyysisiä artefakteja, jotka merkitsevät Henri Toivosen ja Sergio Creston kohdalla auto-onnettomuudesta johtuvaa äkillisen kuoleman paikkaa julkisen tien varressa, jonne menehtyneitä ei ole haudattu. Näkemykseni mukaan tienvarsimuistomerkejä käytetään asettamaan maallisesta tienpientareesta erilleen pyhä paikka. Paikan pyhyys ei johdu tienvarsimuistomerkeistä vaan niistä tapahtumista, joiden takia tienvarsimuistomerkki on sinne pystytetty sekä ihmisten vierailusta ja muusta toiminnasta paikalla. Käytän tienvarsimuistomerkkiä tienvarsialttarin sijaan, sillä se kattaa tienvarsialttarin hengellisyyteen, uskonnollisuuteen ja pyhään liittyvät elementit, mutta toisaalta tunnustaa myös siellä käyvien maalliset motiivit. Käsittelen kuoleman roolia aiemman tienvarsimuistomerkkitutkimuksen avulla.

3.3 Pyhä – sekulaari

3.3.1 Mitä pyhä on?

Veikko Anttosen mukaan pyhän oppihistoriallisesti klassiset teoriat voidaan jakaa yhteiskuntatieteellisiin ja transsendenttiseen suuntaukseen. Ensimmäiseen kuuluvat pyhän ja profaanin tutkimusparadigman luojat W. Robertson Smith ja Émile Durkheim ja jälkimmäiseen Rudolf

Otto ja Mircae Eliade. Tukeudun tutkimuksessani yhteiskuntatieteellistä suuntaa edustaviin tutkijoihin, mutta sovellan myös transsendenttiseen suuntaukseen kuuluvia ajatuksia pyhän kokemiseen liittyvistä tunteista. Seuraan Anttosen näkemystä, jonka mukaan pyhä ei ole tunteenakaan irrallaan yhteisöstään, sen arvoista, säädöksistä ja symboleista. (Anttonen 1996, 17, 153.)

Yhteiskuntatieteellisen ja transsendenttisen suuntauksen välimaastoon sijoittuva Nathan Söderblom piti pyhää ”ainoana varmana testinä,” jolla ilmiöiden uskonnollisuutta voidaan arvioida. Söderblomin mukaan pyhä liittyy esineisiin, ilmiöihin, aikoihin ja paikkoihin, joihin liittyy kokemus epätavallisuudesta, ennakoimattomuudesta, hämmästyttä herättävyydestä ja kunnioituksesta. Myös Rudolf Otto lähestyy pyhää sen herättämien tunteiden kautta. Otto piti pyhää mysteerinä, joka herättää pelkoa, kauhua ja ihastusta. Söderblomin mukaan pyhä on kaiken sosiaalisen toiminnan taustalla oleva arvon lähde, jota ilman ei olisi käsitystä esimerkiksi terveydestä, voimasta, ravinnosta, onnesta ja menestyksestä. Hänestä myös kiellot ja vaarat muodostuvat suhteessa pyhään. Anttosen mukaan torjutut epäpuhtaat, kielletyt asiat muodostavat niin kutsutun ulkorajan, joka määrittää sisäisen pyhän, jota Anttonen kutsuu identiteetiksi. Myös Durkheim näkee pyhän ensikädessä yhteisön attribuuttina, jonka tehtävänä on yhdistää yhteisöä. (Söderblom 1913, 731; Anttonen 1996, 54–55, 153–155.)

Veikko Anttosen mukaan pyhä muodostuu sosiaalisesti suhteessa maantieteelliseen paikkaan. Anttosen mukaan pyhä on raja asioille, ajoille, paikoille, henkilöille jne., jotka sosiaalinen ryhmä erottaa erilleen sekä käyttäytymistapojen kokonaisuus, joka luo yhteisön. Anttonen korostaa pyhän olevan mentaalinen käsite, jonka suhde ulkoiseen objektiin on mielivaltainen. Ulkoinen objekti ei siis määrää mielikuvaprosessia, jonka perusteella se muuntuu pyhäksi, vaan kyse on mielikuvaprosessista ja kulttuurisesta merkityksenannosta, joka syntyy tietyssä kulttuurisessa ja maantieteellisessä kontekstissa. (Anttonen 1996, 14, 19, 33.)

Veikko Anttosen mukaan pyhä ei välttämättä vaadi käsitystä yliluonnollisesta olennoista, vaan erilleen rajaamisen ja rituaalisen yhdistämisen logiikka on uskontotieteen näkökulmasta keskeisempi universaali pyhän periaate. Siksi Anttosen mukaan pyhää voidaan soveltaa tämän tutkimuksen tavoin esimerkiksi urheiluun. (Anttonen 1996, 38.)

Tämän tutkimuksen kontekstissa tarkastelen pyhänä rallikansan erilleen asettamia paikkoja, aikoja, henkilöitä, ilmiöitä ja kokemuksia, joilla rallikansa ilmaisee rajojaan, arvojaan ja ihanteitaan eli identiteettiään. Lisäksi tarkastelen pyhästä kertovaa sosiaalista toimintaa, kuten tienvarsimuistomerkillä vierailuun liittyviä tunteita.

3.3.2 Mikä sekulaari?

Sekulaarin käsite kumpuaa kristinuskosta, jossa sitä on käytetty erottamaan Augustinuksen sanoin ”Jumalan valtakunta maallisesta valtakunnasta.” Craig Calhoun, Mark Juergensmeyer ja Jonathan VanAntwerpen mukaan sekulaari ja sekularismi määritellään usein negaation kautta suhteessa uskontoon, joksikin sellaiseksi, joka on uskonnon puuttumista, sen valvontaa, eri muotojen tasavertaista kohtelua tai uskonnon korvaamista maalliselle elämäntavalle yhteisillä sosiaalisilla arvoilla. He korostavat, ettei sekularisaatio eli maallistuminen ole neutraali termi. Se ei ole vain sitä mitä jää jäljelle, kun uskonto poistetaan, vaan se on itsessään jotain, jota voidaan pitää esimerkiksi ideologiana, maailmankuvana tai suhtautumisena uskontoon, ja vaatii siksi huomiota. (Calhoun & Juergensmeyer & VanAntwerpen 2011, 5, 12.)

Charles Taylor pitää länsimaista sekularismia maailmankuvana tai ideologiana, jonka mukaan sekulaarit asiat ovat itsenäisiä ja riittäviä, jolloin transsendenssiin eli tuonpuoleiseen liittyviä asioita ei tarvita. José Casanovan mukaan sekulaaria pidetään usein vastakohtana uskonnolle, sinä mikä on ei-uskonnollista. Sekulaarista on tullut sitä mitä pidämme todellisuutena ja uskonnosta jotain, mitä ilman ihmiset ja yhteisöt pärjäävät. Casanova huomauttaa länsimaisen sekularismin kuitenkin sisältävän ajatuksen uskonnonvapaudesta, jonka mukaan jokaisella tulisi olla vapaus valita suhtautumisensa transsendenssiin ja harjoittaa uskontoaan. (Taylor 2011, 31; Casanova 2011, 71.)

José Casanovan mukaan sekulaarista on tullut keskeinen moderni kategoria, jonka avulla eri tieteenalat voivat rakentaa, kodifoida, käsittää ja kokea uskonnosta eriytettyä maailmaa tai todellisuutta. Hänestä sekularismeista tulisi kuitenkin uskontojen tavoin puhua monikossa, sillä maallinen on yhtä lailla riippuvainen kontekstistaan, eikä se ole kaikkialla samanlaista. Charles Taylor korostaa länsimaisen sekularismin syntyneen länsimaisen kristinuskon kehityksen tuloksena, jolloin sekularisaatio olisi vääjäämättä erilainen prosessi läntisen kristikunnan ulkopuolisissa maissa. Sekularisaatio ei siis ole kaikkialla samanlainen muuttumaton prosessi. Tutkimukseeni vastanneista noin 96 prosenttia kuuluu länsimaisen sekularismin piiriin maantieteellisesti. Muiden vastauksia tulkitsen mahdollisesti osin virheellisesti länsimaisesta näkökulmasta. (Casanova 2011, 54, 55, 57, 60; Taylor 2011, 33, 34.)

Peter Jan Margryn mukaan pyhiinvaelluksen tulee sisältää vuorovaikutusta pyhän tai uskonnollisen kanssa, oma henkilökohtaisen uudistumisen elementti sekä pyhä objekti. Uskonnollisen hän määrittelee kaikiksi käsityksiksi ja ideoiksi, joita ihmisillä on pyhän tai yliluonnollisen kokemuksesta, joilla he antavat elämälle merkityksen, ja jotka voivat muuttaa heidän

elämänsä. Nathan Söderblom piti pyhää uskonnollisuuden ”ainoana varmana testinä.” Margry pitää ”uusien uskonnollisuuden polkujen vastauksina siihen epävarmuuteen, joka on syntynyt kirkosta irtautumisen seurauksena: Yksilöt ovat alkaneet etsiä uusia hengellisyysmuotoja tai uusia reittejä pyhään.” (Margry 2008a, 17, 34, 36; Söderblom 1913, 731)

Koska Peter Jan Margry ei muuten määrittele sekulaaria, oletan hänen suhtautuvan siihen negaation kautta, siihen maailmaan kuuluvina asioina, jossa elämme sekularisaation eli ”kirkosta irtautumisen seurauksena.” Suhtaudun Margryn tavoin sekulaareihin pyhiinvaelluksiin uusina reitteinä pyhään sekulaarina aikana, jossa ihmisillä on valta päättää uskonnollisuudesta tai hengellisyydestään, sekä määrittää itse mikä on heille pyhää. Alex Norman ja Carole M. Cusack huomauttavatkin, ettei lännen suhteellisen sekulaarista luonteesta huolimatta maailma ole muuttunut uskonnottomaksi, vaan päinvastoin uskonnollisuus on monimuotoistunut. (Margry 2008a, 17, 34, 36; Norman & Cusack 2014, 3, 4.)

3.3.3 Sekulaari vs. profaani & pyhä vs. uskonto

José Casanovan mukaan termit pyhä ja profaani sekä uskonnollinen ja sekulaari eivät ole synonyymeja. Timothy Fitzgerald toteaa pyhän ja profaanin sekä uskonnollisen ja sekulaarin pareja vahvistettavan usein liittämällä pyhä ja uskonnollinen ”erilleen asetettuihin asioihin”, ”toiseen maailmaan” ja ”yliluonnolliseen,” jotka nähdään tyypillisesti vastakohtaksi sekulaareille ja profaaneille asioille, jotka ovat ”tämän maailman,” ”luonnollisia” ja ”tavallisia asioita.” Termien eron hahmottaa Fitzgeraldin kristinuskosta kumpuavan esimerkin avulla. Profaani on maailma, joka on syntiinlankeemuksen vuoksi radikaalisti etäännyttänyt Jumalasta, joka on luonut sen, kun taas sekulaari maailma toimii ”niin kuin jumalaa ei olisikaan.” Toisin sanoen profaani määrittyy etäälle tai arkipäiväiseksi siitä, mitä pidetään pyhänä, kun taas sekulaari on maailmankuva, joka suhtautuu uskontoihin ja pyhään tarpeettomina ja yksityisinä asioina. Fitzgeraldin mukaan uskonto on totuus maailmasta, joka määrittyy suhteessa yliluonnolliseen. Pyhä taas ei välttämättä muodostu suhteessa yliluonnolliseen, vaan liittyy yhteisön rajoihin ja käyttäytymistapoihin. Casanovan mukaan tutkijoiden tulisi suhtautua kriittisesti näihin termeihin ja tiedostaa niiden läntisestä kristinuskosta kumpuava tausta. (Casanova 2011, 72, 73; Fitzgerald 2008, 71, 105; Söderblom 1913, 731; Anttonen 1996, 54.)

Sekulaarin ja pyhän suhde voi olla, ja usein on, kuten tulen tässä tutkimuksessa osoittamaan, päällekkäinen ja hämärärajanen. Ei siis uskonnon ja sekulaarin käsitteiden tavoin vastakkainen. Vastoin perinteistä durkheimiläistä jakoa pyhään ja profaaniin, käytän tutkimuksessani jakoa sekulaariin ja pyhään, koska tutkin, liittyykö pyhä sekulaareihin pyhiinvaelluksiin.

Vaikka John Eade ja Dionigi Albera pitävät Peter Jan Margryn tavoin kaikille pyhiinvaelluksille yhteisenä piirteenä liikettä ja sitoutumista pyhään, eivät kaikki tutkijat ole pyhän roolista sekulaarien pyhiinvaellusten kohdalla samaa mieltä. (Eade & Albera 2017, 10.)

3.3.4 Motiivit

Pyhiinvaeltajien motiiveja on tutkittu matkailijoiden motivaatioita kartoittaneiden teorioiden avulla, jotka voidaan jakaa lähestymistapojen mukaan: tarvepohjaisiin, arvopohjaisiin, tavoiteltuja ja toteutuneita etuja sekä odotuksia koskeviin lähestymistapoihin (Liutikas 2021a, 3; Page 2019, 84). Tarvepohjaiset lähestymistavat perustuvat Maslow'n tarvehierarkiaan, jonka mukaan yksilön täytyy ensin täyttää alempien tasojen fyysiset ja turvallisuuteen liittyvät tarpeet ennen kuin voi täyttää korkeamman tason kuten yhteenkuuluvuuden, arvonannon ja itsensä toteuttamisen tarpeita.⁸ Etuihin liittyvä motiivien lähestymistapa liittyy erityisesti markkinoiden jakautumisen ja kuluttajien käyttäytymisen ymmärtämiseen. (Liutikas 2021a, 4.)

Darius Liutikaksen mukaan pyhiinvaelluksen motiiveja analysoidaan useimmiten arvopohjaisen lähestymistavan kautta. Käytän itsekin arvopohjaista lähestymistapaa, joka pohjautuu Darius Liutikaan, Slawoj Tanasin sekä Peter Jan Margryn pyhiinvaelluksen motiivien teorioihin. Darius Liutikaksen teorian mukaan arvorikkaat matkat sisältävät arvomaailman ihanteiden ilmaisemista sekä identiteetin vahvistamista ja esiintuomista. Hänen mukaansa pyhiinvaelluskohde valikoituu sosiaalisen ja henkilökohtaisen identiteetin sekä uskontoon, hengellisyyteen, kulttuuriin, urheiluun, valtioon tai henkilökohtaisiin kokemuksiin liittyvien arvojen perusteella. Näistä Liutikas liittää uskonnolliset ja hengelliset motiivit pääasiassa uskonnollisiin pyhiinvaelluksiin ja loput sekulaareihin pyhiinvaelluksiin. Lisäksi sisäiset motiivit (asenteet, odotukset, uskomukset ja mieltymykset) ja ulkoiset motiivit (esimerkiksi kulttuuriperinteet) vaikuttavat kohteen valintaan. (Liutikas 2021a, 5.)

Liutikaksen mukaan sekulaarit pyhiinvaellukset ovat varsin heterogeenisiä. Suurin osa niistä liittyy sosiaaliseen identiteettiin (kansalaisuus, kulttuuri, urheilu), faniryhmiin sekä identiteetin etsintään. Liutikas jakaa sekulaarit pyhiinvaeltajat päämotivaatioiden mukaan eri ryhmiin. Yksi tällainen ryhmä⁹ on kulttuuriset pyhiinvaeltajat, joiden päämotivaatiot voidaan jakaa

---

⁸ Philip L. Pearcen ja Uk-Il Leen mukaan matkailijan motiivit voidaan jakaa Maslow'n tarvehierarkian mukaisesti viiteen eri tasoon: rentoutumistarpeisiin, turvallisuustarpeisiin, ihmissuhdetarpeisiin, itsetunto ja kehitystarpeisiin sekä itsensä toteuttamisen ja täyttymyksen tarpeisiin. (Pearce & Lee 2005, 227.)

⁹ Muut ryhmät ovat kulttuurimatkailijat sekä kulttuurin perifeeriset kuluttajat (Liutikas 2021b, 29).

identiteetin ilmaisemisen, nostalgian, rituaalien ja perinteiden, sisäisen muutoksen etsinnän sekä sosiaalisen identiteetin motivaatioihin. (Liutikas 2021b, 28, 31.)

Slawoj Tanas pitää kuoleman paikoille tehtyjä pyhiinvaelluksia myös kulttuurisina pyhiinvaelluksina, vaikka ne voivat liittyä esihistoriallisiin, uskonnollisiin ja sekulaareihin pyhiinvaelluksiin. Tanas jakaa kuolinpaikoille tehtyjen matkojen motiivit kahteen ryhmään: pyhään ja profaaniin. Hän pitää pyhään liittyvinä motiiveina uskonnollisia, identiteettiin, empatiaan ja muistamiseen liittyviä motiiveja, kun taas kognitioon, uteliaisuuteen, viihteeseen ja tunteisiin liittyviä motiiveja profaaneina. (Tanas 2021, 48, 49, 57.)

Peter Jan Margryn mukaan pyhiinvaeltajat hakevat yhteyttä pyhään, pyhitettyyn tai jumalaan saadakseen tukea, suojelua tai pelastuksen. Margryn mukaan pyhiinvaeltajien motiivit liittyvät nk. *condition humaineen* eli ihmisenä olemisen perusolosuhteisiin, kuten sairauksiin, epävarmuuteen, onnellisuuden tasoon ja elämän tarkoitukseen. Myös Alan Morinis on Margryn kanssa samoilla linjoilla. Morinisin mukaan pyhiinvaellus syntyy halusta löytää ratkaisuja ihmisyydestä ja erilaisista elämäntilanteista kumpuaviin ongelmiin. (Margry 2008a, 33; Morinis 1994, 1.)

Lisäksi hyödynnän Victor Vroomin odotusteoriaa, jonka mukaan ihmisten motivaatio tehdä mitä tahansa määräytyy sen mukaan, kuinka arvokkaana he pitävät tekemisen lopputulosta ja kuinka todennäköisesti nähty vaivannäkö johtaa haluttuun lopputulokseen. Liutikaksen mukaan Vroomin odotusteorian kolme pääosa-alueetta odotukset, valenssi ja välineellisyys sopivat hyvin pyhiinvaellustutkimukseen. Yksilö uskoo pyhiinvaelluksen tuovan palkinnon (odotus), kun hän toteuttaa matkan haasteista huolimatta ja osallistuu sen rituaaleihin (väline) hän saa se uskonnollisen, sosiaalisen tai henkilökohtaisen palkinnon (valenssi). (Vroom 1982, 15; Liutikas 2021a, 4.)

3.3.5 Merkityksellisyys

Sekä uskonnolliset pyhiinvaellukset että sekulaarit pyhiinvaellukset määritellään usein merkityksellisiksi matkoiksi (ks. esim. Norman 2020; Digance 2006.). Lisäksi useat tutkijat toteavat pyhiinvaeltajien etsivän pyhiinvaelluksilta merkitystä tai elämän tarkoitusta (ks. esim Margry 2008, 33; Reader 2007, 226). Koska merkitys tai merkityksellisyys on nimetty pyhiinvaelluksen piirteeksi, voi sen tarkastelu Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkin avulla kertoa sekulaarista pyhiinvaelluksesta ilmiönä.

Merkitys on akateemisesti vaikeasti määriteltävä termi. Tarkoitin sillä merkityksen pragmaattista merkitystä eli, miten merkityksellistä, tärkeää tai arvokasta tienvarsimuistomerkillä vierailu on rallikansalle, enkä kielitieteellistä tai filosofista ilmauksen, tulkinnan tai merkin sisältöä (Niiniluoto 2000, 20). Selkeyden vuoksi pyrin käyttämään merkitys-sanana sijasta sanaa merkityksellinen.

Ainoastaan Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä käyneet pystyvät kertomaan vierailun merkityksellisyydestä. Peilaankin tutkimuksessani kaikkien vastaajien motiiveja paikalla käyneiden merkityksellisyyden kokemuksiin. Merkityksellisyyttä tarkastelemalla on mahdollista tutkia, millaista tienvarsimuistomerkillä vieraileminen oikeasti oli suhteessa odotuksiin. Hyödynnän merkityksellisyyden tutkimisessa Victor Vroomin ajatusta, jonka mukaan odotukset voivat muuttua palkinnoiksi, kuten esimerkiksi tärkeiksi ja merkitykselliseksi kokemuksiksi (Vroom 1982, 15).

4 Aineisto ja menetelmät

4.1 Webropol-kysely

Tutkimukseni aineisto muodostuu Webropol-kysely- ja raportointisovelluksella toteutetun kyselyn (liite 1) vastauksista. Kyselyyn vastasi 84 ihmistä 22 eri maasta¹⁰, viidestä eri maanosasta (liite 2). Kysely tavoitti eniten eurooppalaisia. Vastauksista 77 kattoi 16 eri Euroopan maata. Loput 8 vastausta jakautuivat Pohjois-Amerikkaan, Etelä-Amerikkaan, Aasiaan ja Australiaan. Vastaajista 45 eli vähän yli puolet oli suomalaisia. Noin 10 % vastaajista oli naisia ja loput miehiä.¹¹ Muistomerkillä käyneitä oli 25 ja heitä, jotka siellä haluaisivat käydä 60. Suurin osa vastaajista oli Henri Toivosen ja Sergio Creston onnettomuuden aikaan vuonna 1986 lapsia tai korkeintaan juuri täysi-ikäisyyden ylittäneitä. Toiseksi eniten vastaajissa oli heitä, jotka ovat syntyneet onnettomuuden jälkeen. Kolmannen joukon vastaajista muodostivat Toivosen ja Creston kanssa samaan sukupolveen kuuluvat.

Tutkimukseni puolistrukturoitu kysely koostui avoimista kysymyksistä. Kysymysten tarkoituksena oli saada ihmisten kertomuksia muistomerkillä käymisestä, tietoa käynnin motiiveista sekä kuvauksia esimerkiksi matkaseurasta sekä vierailun merkityksellisyydestä. Avointen kysymysten lisäksi kysely koostui suorista faktakysymyksistä, joilla kartoitettiin, onko vastaaja käynyt muistomerkillä, milloin hän on käynyt siellä ja kuinka monta kertaa. Kyselyn demografisia taustatietoja koskevat suljetut kysymykset, joilla kysyttiin vastaajan ikää, sukupuolta ja suhdetta tutkittavaan kohteeseen, oli sijoitettuna suorien kysymysten jälkeen kyselyn alkupuolelle. Yhteiskuntatieteilijä Matti Hyvärisen mukaan suljettujen taustakysymysten siirtäminen kyselyn loppupuolelle olisi voinut tehdä vuorovaikutuksesta ”vähemmän viranomaismaisen” (Hyvärinen 2017, 27). Kyselyn lopussa vastaajalle tarjottiin mahdollisuus kertoa vapaasti muita mieleen tulleita ajatuksia ja kommentteja ”vapaa sana” -tyyppisellä lopetuskysymyksellä: ”Haluatko kertoa jotain muuta? Tässä voit jakaa vapaasti ajatuksiasi aiheesta.”

Tein kyselyni Minna Leinosen, Katri Otonkorpi-Lehtorannan ja Tuula Heiskasen Kyselyhaastattelu-artikkelissa (2017) esittämiä kyselyhaastattelun tekemisen ja toteuttamisen vaiheita noudattaen. Kyselylomakkeen suunnitteluvaiheessa lisäsin kysymykset, valitsin kysymystyypit, asetin vastaamista ohjaavat tekniset asetukset, sekä valitsin ulkoasun ja kyselyn nimen.

¹⁰ Suomi, Iso-Britannia, Ranska, Puola, Italia, Irlanti, USA, Ruotsi, Portugali, Kanada, Saksa, Kreikka, Sveitsi, Unkari, Luxemburg, Belgia, Slovenia, Espanja, Costa Rica, Australia, Argentiina ja Indonesia.

¹¹ Kyselyn vaihtoehdot olivat mies, nainen, muu, en halua kertoa.

Muodostin kysymykset hyödyntäen aiempaa pyhiinvaellustutkimusta. Suunnitteluvaiheessa tein myös informointitekstin, tietosuojaselosteen ja lisäsin Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen arkiston käyttösäännöt tiedoksi vastaajille. Lopulta suomenkielinen versio käännettiin englanniksi. Pyrin huomioimaan kieliversioiden sisällöllisen vastaavuuden. Kysymysten tuli molemmilla kielillä kysyä samaa asiaa ja olla ymmärrettävissä toisiaan vastaavilla tavoilla. Toisessa vaiheessa suunnittelin, mitä kanavia käyttäen tavoittelen vastaajia. Kohderyhmäni oli rajattu muistomerkillä käyneisiin ja heihin, jotka siellä haluaisivat käydä. Juuri kohderyhmän laajan tavoittamisen mahdollistamiseksi kysely oli sekä suomeksi että englanniksi.

Testivaiheessa pyysin eri taustoista tulevia henkilöitä vastaamaan kyselyyn, kertomaan huomionsa kysymyksistä, niiden selkeydestä, kyselyn ulkonäöstä, kirjoitusvirheistä ja teknisistä vioista. Testivaiheessa kyselyn käänösversion oikoluki ja testasi myös äidinkieleltään englanninkielinen henkilö. Muokkasin kyselyn lopulliseen muotoonsa näiden kommenttien perusteella.

Tavoittelin tutkimukseni kohderyhmää Internetissä eri rallia ja Henri Toivosta käsittelevillä foorumeilla sekä Facebook-sivuilla. Jaoin kyselyn F1-forum -foorumilla. Lisäksi Ralli.net¹² teki kyselystä uutisen ja jakoi sen omaan Facebook-ryhmäänsä. Myös DirtFish -media¹³ sekä Youtuben sisällöntuottaja amjaves2¹⁴ jakoivat kyselyä. Kyselyni herätti kiinnostusta kohderyhmässä, ja kohderyhmään kuuluvat henkilöt jakoivat sitä myös oma-aloitteisesti eteenpäin esimerkiksi foorumeilla ja Facebook-ryhmissä.¹⁵

Tutkimuksen päätyttyä aineisto arkistoitiin Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen arkistoon arkiston ohjeiden mukaisesti. Aineisto on vuoden 2024 jälkeen saatavilla HKTL-arkistosta arkiston käyttösääntöjen mukaiseen jatkokäyttöön.

4.2 Laadullinen sisällönanalyysi

Tutkimukseni analyysimenetelmänä käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven mukaan sisällönanalyysi on tulkintaa ja päättelyä, jossa edetään empiirisestä aineistosta teemoittelun ja luokittelun avulla kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissa aineistosta muodostuvia luokkia

---

¹² Suuret kiitokset Ralli.netin Matti Partaselle.

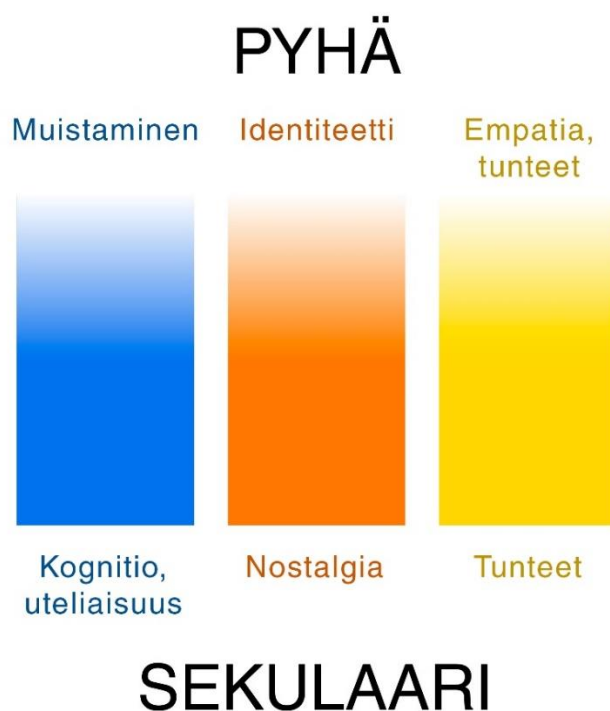
¹³ Many thanks to Luke Barry and to whole DirtFish team.

¹⁴ Thank you amjaves2.

¹⁵ Kiitos kaikille kyselyä jakaneille ja siihen vastanneille.

verrataan aiempaan tutkimukseen perustuvaan analyysirunkoon. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127, 128.) Tutkimustani ohjaa Slawoj Tanasin kuolinpaikoilla vierailemisen motiivien teoria, jonka jaon pyhään ja profaaniin olen korvannut jaolla pyhään ja sekulaariin. Täydennän Tanasin teoriaan perustuvaa analyysirunkoani Darius Liutikaksen kulttuurisen pyhiinvaelluksen motiivien teorialla.

Muodostin ensin analyysin tueksi niin kutsutut yläluokat, jotka olivat samat kuin Tanasin ja Liutikaksen teorioissa.¹⁶ Sitten analysoin aineiston muodostaen aineistolähtöiset alaluokat, joita olivat mm. fanius, paikan kokeminen itse, historia, kunnioittaminen ja tunteiden käsittely. Alaluokkien muodostamisen jälkeen tarkastelin alaluokkia valitsemieni yläluokkien avulla. Esimerkiksi fanius kuuluu identiteetin yläluokan alle, historia ja paikan kokeminen itse kognition yläluokkaan, kunnioittaminen muistamisen ja tunteiden käsittely tunteiden yläluokan alle. Loin analyysirungon ulkopuolelle jääneistä asioista omat luokat, joita käsittelin aineistolähtöisen sisällönanalyysin periaatteiden mukaisesti vastatakseni muihin tutkimuskysymyksiini, kuten vierailun merkityksellisyyteen ja kuoleman rooliin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 128.)

Kuva 4. Tienvarsimuistomerkillä vierailun motiivit

¹⁶ Pyhä: Identiteetin (sekä henkilökohtainen identiteetti että sosiaalinen identiteetti), empatian ja muistamisen motivaatio. Sekulaari: Kognition, uteliaisuuden, viihteen/nostalgian ja tunteiden motivaatio.

Analyysia tehdessäni huomasin, ettei aineistoni tue Tanasin selkeää jakoa pyhiin ja sekulaareihin motiiveihin, vaan usein raja on hämärä. On esimerkiksi vaikea määritellä, missä kohtaa identiteetin pyhä motiivi muuttuu nostalgian sekulaariksi motiiviksi. Siksi käsittelen analyysiosion yhdessä luvussa sekä pyhään että sekulaariin liittyviä motiiveja Kuvassa 4 näkyvien motiiviparien avulla.

4.3 Havainnointi tienvarsimuistomerkillä

Peter Jan Margry korostaa etnografisen kenttätöön tärkeyttä sekulaareja pyhiinvaelluksia tutkittaessa. Hollantilainen historioitsija ja etnologi Margry korostaa, etteivät pyhiinvaeltajat yleensä ole halukkaita kertomaan pyhiinvaelluksensa uskonnollisista ulottuvuuksista vaan pitävät sitä vaikeana. Margryn mukaan tämä vaikeus on korostuneesti läsnä ihmisillä, jotka pyhiinvaeltavat sekulaareihin kohteisiin, sillä uskonnollisia motiiveja on vaikea perustella muuten sekulaarissa ympäristössä. Margryn mukaan sekulaarit pyhiinvaelluskohteet ovat luonteeltaan hybridejä, joissa yhdistyy maalliset piirteet ja turismi sekä uskonnolliset motiivit ja pyhiinvaellus. Näissä maallisissa kohteissa pyhiinvaeltajien osuus kävijöistä voi olla rajallinen, mutta joka tapauksessa erottuva. (Margry 2008a, 23; 2008b, 324.)

Sosiologi Matti Hyvärisen mukaan tutkimushaastatteluissa puhutaan usein asioista, jotka ovat tapahtuneet aiemmin jossain toisaalla, siksi haastattelut ovat aina monipaikkaisia ja -aikaisia (Hyvärinen 2017, 12). Jukka Törrösen mukaan haastattelut ovat sekä ”tässä ja nyt” että ”ei nyt ja ei tässä” tai, kuten Hyvärinen tiivistää, ”tässä ja nyt” ja ”siellä ja silloin” (Törrönen 2017, 237; Hyvärinen 2017, 12). Vaikken voikaan fyysisesti ja ajallisesti matkustaa muistomerkille kyselyyni vastanneiden henkilöiden kanssa samaan aikaan ”sinne ja silloin” kun he siellä kävivät, pystyin ymmärtämään paremmin, millainen vastaajieni kuvaama ”siellä” on, käymällä siellä itse. Näin vastaukset asettuivat sosiaalisen kontekstin lisäksi myös oikeaan maantieteelliseen kontekstiin.

Kävin tienvarsimuistomerkillä onnettomuuden vuosipäivänä 2.5.2024 kävellen D18-tietä pitkän Corten kylästä onnettomuuspaikalle. Valitettavasti paikalle ei saapunut muita vierailuni aikana. Tein tienvarsimuistomerkillä hyvin samoja asioita kyselyyni vastanneiden kanssa. Tarkastelin tienvarsimuistomerkkiä ja sen ympäristöä, katsoin rotkon tummuneita puita, kävin katsomassa paikkaa, josta ranskalainen katsoja oli saanut onnettomuuden videolle ja otin paljon valokuvia. Vastaajien tavoin vietin siellä pari tuntia. Lisäksi siivosin Harri Toivosen pyynnöstä muistomerkkiin liimatut tarrat pois. Ymmärrän paikalla käytyäni tutkimuskohteeni

todellisuutta paremmin. Ymmärrän esimerkiksi mitä tienvarsimuistomerkillä vieraileminen käytännössä vaatii ja miksi se jää toisille esimerkiksi taloudellisista syistä pelkäksi haaveeksi. Matkani mahdollisti Pyhän Henrikin säätiöltä saamani apuraha.¹⁷

4.4 Eettiset kysymykset

Arja Kuulan (nyk. Kuula-Luumi) mukaan tutkimusetiikka kattaa koko tutkimusprosessin aina aiheen valinnasta tutkimuksen tulosten vaikutuksiin saakka (Kuula 2011, 11). Outi Fingerroosin ja Marja Kokon mukaan tutkimusetiikka liittyy tutkimuksen tekemisen käytäntöön sekä vastuulliseen tieteen tekemiseen. Vastuullista tieteen tekemistä ohjaavat Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) hyvän tieteellisen käytännön (HTK) ohjeet. Tutkijan tulee kunnioittaa tutkittavien henkilöiden ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta sekä perustuslaillisia oikeuksia. Tutkimuksesta ei saa aiheutua tutkittavina oleville ihmisille, yhteisöille tai muille tutkimuskohteille merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja. Lisäksi tutkijan tulee kunnioittaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä ja luonnon monimuotoisuutta. Akateeminen yhteisö valvoo loukkauks- ja vilppiepäilyjä yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti. Tarkempaa kaiken kattavaa ohjeistusta hyvästä eettisestä käytännöstä ja käytännön sovellutuksista ei kuitenkaan ole, sillä tapauskohtaisia erityiskysymyksiä on niin paljon. (Fingerroos & Kokko 2022, 64–66.)

Aineiston hallintaa ohjaa yleispätevät periaatteet, joille Suomen ja Euroopan unionin lait luovat reunaehdot. Hyvän eettisen käytännön mukaan tutkittaville tulee kertoa etukäteen tutkimusaineiston käytöstä sen koko elinkaaren ajalta. (Fingerroos & Kokko 2022, 67.) Kyselyni informointitekstissä kerroin tutkimuksen aiheesta ja tarkoituksesta sekä aineiston hallintaan liittyvistä seikoista kuten arkistoinnista ja henkilötietojen käsittelystä. EU:n yleisen tietosuojalain ja kansallisen tietosuojalain mukaisesti kerroin tutkimukseni tietosuojaselosteessa tarkemmin henkilötietojen käsittelystä. Lisäksi pyysin informointitekstissä vastaajia välttämään jakamasta itsestään tai muista henkilöistä tietoja, joiden perusteella heidät voisi tunnistaa.

Pyysin tutkittaviltani luvan vastausten käyttöä ja arkistointia varten. Kyselyyn vastaaminen oli mahdollista myös ilman arkistointiin suostumista, jolloin vastaus olisi hävitetty tutkimuksen päättyessä, mutta kuitenkin viimeistään jouluna 2024. Kaikki vastaajat suostuivat arkistointiin. Tietosuojaselosteen ja informointitekstin lisäksi he tutustuivat Historian, kulttuurin ja

---

¹⁷ Kiitokset Pyhän Henrikin säätiölle apurahan myöntämisestä tutkimusmatkaani varten.

taiteiden tutkimuksen laitoksen (HKTL) arkiston käyttösääntöihin. Tutkimukseni aineisto arkistoitii HKTL-arkiston ohjeiden mukaisesti. Tutkimuksen ajan aineistoa säilytettiin tietoturvallisesti salasanaalla ja käyttäjätunnuksella suojatussa Webropolissa, jonne vain minulla, tutkimuksen tekijällä, oli pääsy. Analyysivaiheen apuna käytin tietoturvallista, käyttäjätunnuksella ja salasanaalla suojattua virtuaalista valkotaulua, Miro-yhteistyöalustaa. Sovelluksen nimistä huolimatta käytin sovellusta yksin, eikä toisilla tai kolmansilla osapuolilla ollut pääsyä aineistooni. Henkilötietoja ei missään tutkimuksen vaiheessa siirretty pois Webropolista. Arkistoinnin ja tutkimuksen päättymisen jälkeen aineisto poistettiin tietoturvallisesti Webropolista ja Mirosta. Se on saatavilla HKTL-arkistosta jatkokäyttöä varten arkiston käyttösääntöjen mukaisesti.

Arja Kuulan mukaan tutkimuksen eettiset kysymykset voivat liittyä tutkimuskohteen ja menetelmien valintaan, aineiston hankintaan, tieteellisen tiedon luotettavuuteen, tutkittavien kohteluun, tutkimustulosten vaikutuksiin tai tiedeyhteisön sisäisiin toimintaperiaatteisiin (Kuula 2011, 11). Henriikka Mustajoen mukaan tutkijan tulee ottaa eettiset kysymykset huomioon tutkimusta ennakoivasti. Tutkijan tulee pohtia esimerkiksi ketkä osallistuvat tutkimukseen, ketkä vaikuttavat tutkimukseen ja keihin tutkimus vaikuttaa. (Mustajoki 2018.) Pohdinkin jo aihetta valitessani tutkimustani koskevia eettisiä erityiskysymyksiä. Valitsin kerätä aineistoni Webropol-kyselylomakkeella, jota jakaisin Internetissä rallia seuraavien käyttämällä alustoilla. Ajatukseni oli keskittyä erityisesti fanien ja rallin seuraajien näkökulmiin. En kuitenkaan voinut olla varma siitä, etteikö kyselyni tavoittaisi Henri Toivosen ja Sergio Creston läheisiä. Siksi halusin olla yhteydessä Henri Toivosen läheisiin ennen kyselyn julkaisua, jotta tutkimukseni ei tulisi heille täytenä yllätyksenä.

Charles O. Collins ja Charles D. Rhine korostavat sensitiivisyyttä silloin kun tutkija on yhteydessä omaisiin tai muihin läheisiin. Omassa tutkimuksessaan he lähestyivät vain sellaisia läheisiä, joiden tiesivät olevan siihen valmiita. (Collins & Rhine 2003, 223.) Noudatin samaa linjaa, ja olin yhteydessä vain Henri Toivosen veljeen, Harri Toivoseen, joka on puhunut veljestään julkisuudessa myös viime vuosina. Halusin avata etukäteen tutkimukseni sekulaarin pyhiinvaelluksen teemaa, jotta tutkimukseni tarkoitus olisi selvä. Tarkoitukseni oli keskittyä fanien kokemuksiin ja ajatuksiin, eikä nostaa Henri Toivosta tai Sergio Crestoa hengelliselle tai uskonnolliselle jalustalle, pyhimyksen asemaan. Pyrin kunnioittamaan omaisten sekä Henri Toivosen tai Sergio Creston omia uskonnollisia ja hengellisiä vakaumuksia sekä läheisten muistoja Henri Toivosesta ja Sergio Crestosta kokonaisvaltaisina ihmisinä.

Päivikki Suojanen nostaa esiin tutkijan kansalaisuuden mahdollisen vaikutuksen tutkimukseensa (Suojanen 1996, 56, 57). Olen Henri Toivosen tavoin suomalainen. Myös kyselyyni vastanneista noin puolet olivat suomalaisia. Kansalaisuuden lisäksi tutkimukseeni vaikuttaa rallista kumpuava erityispiirre, jossa kartanlukija voi jäädä kuljettajan varjoon tai jopa unohdeta onnettomuustilanteissa. Tutkimustani ohjaa hyvä tieteellinen käytäntö ja omat arvoni, joiden mukaan jokainen elämä on yhtä arvokas. Edellä mainitun rallista kumpuavan erityispiirteen ja vastaajien kansalaisuusjakauman takia Henri Toivonen nousee aineistossani Sergio Crestoa enemmän esille. Se ei kuitenkaan ohjaa omaa eettistä päätöksentekoani vaan pyrin koko tutkimukseni ajan huomioimaan sekä Henri Toivosen että Sergio Creston.

4.5 Tutkijan positio

Antropologi Thomas Hylland Eriksenin mukaan tutkijan tulee yhdistää tutkimuskohteen todellisuus (emic) tutkijan vertailevaan käsitteelliseen työkalupakkiin (etic), jotta syntyisi sellaista tietoa, jota ei vielä ole tutkimuskohteella eikä tiedeyhteisöllä (Eriksen 2004, 59). Sijoitan itseni jonnekin rallin sisäryhmän (emic) ja ulkoryhmän (etic) välimaastoon. Seuraan rallin MM-sarjaa, mutta miellän itseni rallin seuraajaksi rallifanin sijaan. Olen seurannut rallia aktiivisemmin verrattain vähän aikaa, noin vuodesta 2018 alkaen. Päivikki Suojasen (nyk. Antola) mukaan etnografi toimii tutkimuskohteensa maailmassa ja hänen tulee pystyä ymmärtämään tutkittaviensa kulttuuria, jotta voi tulkita sitä, kääntää tieteen kielelle ja lopulta oikeuttaa menettelytapansa tutkimuskohteelle, lukijalleen ja tiedeyhteisölleen (Suojanen 1996, 41). Koen ymmärtäväni rallia yleisellä tasolla riittävästi, jotta voin tutkia ralliin liittyviä ilmiöitä, ymmärtää siihen liittyvää todellisuutta ja tulkita sitä tutkimukseni näkökulmasta. Samalla ralliin liittyy asioita, jotka ovat ymmärrykseni ulkopuolella ja joita katson vielä ulkopuolisen silmin. Suojasen mukaan tutkijan tulisikin pystyä kysymään kysymyksiä, joita kulttuurin sisäpiiriläinen saattaisi pitää itsestäänselvyyksinä (Suojanen 1996, 57).

Olen käyttänyt tiettyjä tutkimuskohteeni todellisuuden käsitteitä, emic-termejä. Käytän esimerkiksi rallia seuraavista, sitä fanittavista ja sen parissa työskentelevistä termiä ”rallikansa” sekä viittaa Korsikalla tapahtuneeseen onnettomuuteen aikalaislehdistön tapaan ”Korsikan tragediana.” Molemmat termit ovat käytössä urheilujournalismissa. Ensimmäinen kuvaa laajaa joukkoa helposti ymmärrettävällä tavalla, kun taas jälkimmäinen mielestäni tiivistää hyvin Toivosen ja Creston onnettomuuden luonteen. Eriksenin tavoin katson, harkittujen tutkimuskentän omien käsitteiden käyttämisen tieteellisten käsitteiden rinnalla tukevan uuden tiedon tuottamista.

Steven Prefontainen kuolonkolarin muistokiveä sekulaarina pyhiinvaelluskohteena tutkinut Daniel Wojcik kertoo juosseensa Steven Prefontainen kanssa, ja järkyttyneensä syvästi ihailemansa Prefontainen kuolemasta (Wojcik 2008, 202). Olen syntynyt yhdeksän vuotta Henri Toivosen ja Sergio Creston kuoleman jälkeen, joten minulla ei ole henkilökohtaista suhdetta heihin tai Korsikalla tapahtuneeseen onnettomuuteen.¹⁸ En myöskään jaa heidän kanssaan yhteistä urapolkua tai moottoriurheiluharrastusta. Henri Toivosen ja Sergio Creston urat ovat minulle tuttuja videoiden, lehtileikkeiden ja heidän faniensa kertomusten kautta. Siinä mielessä olen samassa asemassa kuin aineistoni toiseksi suurimman vastaajaryhmän muodostaneet henkilöt, jotka ovat syntyneet Korsikan tragedian jälkeen. Iästään huolimatta he ovat Henri Toivosen ja Sergio Creston faneja samojen videoiden, artikkeleiden ja tarinoiden ansiosta, joita olen itsekin nähnyt, lukenut ja kuullut. Heidän tapaansa kävin tätä tukimusta tehdessä Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkillä.

---

¹⁸ Eräs kyselyyni vastannut kuvasi rallikuski Craig Breenin kuoleman 13.4.2023 Kroatian MM-rallin testeissä tuoneen samanlaisia tunteita pintaan Henri Toivosen ja Sergio Creston onnettomuuden kanssa. Breen menehtyi, kun auto suistui tieltä osuen puiseen aitaan. Valitettavasti matalasta nopeudesta huolimatta aidantolppa osui Breeniin kuolettavasti. Rallin seuraajana olen itsekin kokenut saman järkytyksen ja surun irlantilaisen Breenin kuolemasta.

5 Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkin muodostuminen pyhäksi paikaksi: motiivit ja merkityksellisyys

5.1 Rallikansan identiteettien ja nostalgian motiivit

5.1.1 Fanius (pyhä)

Kyselyyni vastanneista niin kutsutuista rallikansalaisista lähes 80 prosenttia piti itseään fanina tai moottoriurheilun seuraajana. Sean Gammon määrittelee faniuden yksinkertaisesti tietyn urheilujoukkueen, -seuran tai yksittäisen urheilijan seuraamiseksi (Gammon 2006, 35).¹⁹ Suurin osa vastaajista pitää faniuttaan keskeisenä tienvarsimuistomerkillä vierailun motiivina. He kertovat olevansa sekä rallifaneja että Henri Toivosen faneja. Kymmenet vastaajat kertovat Toivosen olleen heidän ”sankarinsa,” ”lempikuljettajansa” ja ”idolinsa” lapsuudesta saakka. He pitävät Toivosta yhä ”rallilegendana” sekä ”kaikkien aikojen,” ”maailman parhaana” kuljettajana. Lisäksi vastaajat fanittavat Sergio Crestoa.

Analyysilukujen suorat lainaukset sisältävät alkuperäisten lainausten osalta myös kirjoitusvirheet. Käännökset ovat omiani ja löydät ne alkuperäiskielellä alaviitteistä.

Henri ja Sergio ovat rallisankareitani [...] (TKU/O/24/3_17).²⁰

Koska olen rallifani ja pidän heitä legendoina, jotka ansaitsevat tulla muistetuiksi (TKU/O/24/3_16).²¹

Henkka oli / on idolini (TKU/O/24/3_36).

Fanit pitävät selvänä, että Henri Toivosesta olisi tullut moninkertainen maailmanmestari ilman traagista onnettomuutta.

Heidät molemmat nähtiin maailmanmestareina, vaikka he eivät sitä koskaan olleetkaan. Niin minä heidät aina näin ja se oli se mikä minua heissä kiehtoi. (TKU/O/24/3_55).²²

Henri Toivonen nousee faniutta käsittelevissä vastauksissa Sergio Crestoa enemmän esille. Tämä selittyy sillä, että Henri Toivonen oli rallikuljettajana kartanlukija Crestoa tunnetumpi. Hän oli antanut lukuisia haastatteluja eri medioille ja oli faneille tuttu hahmo. Sergio

¹⁹ Tutkimuksessani fanius kattaa myös tietyn lajin seuraajat, sillä vastaajat nimittävät itseään usein ”rallifaneiksi.”

²⁰ Henri and Sergio, are rally hero's of mine [...]

²¹ Because I'm a rally fan and I consider them to be legends who deserved to be remembered.

²² They were both seen as champions though they never were, this was always what I saw and this is what always struck me about the two of them.

Cresto oli puolestaan vasta vakiinnuttanut paikkansa rallin MM-luokan kartanlukijana ja oli suurelle yleisölle tuntemattomampi. Henri Toivosen persoona on tehnyt vastaajiin vuosikymmeniä kestäneen vaikutuksen ja hänen persoonansa kiehtoo vastaajia edelleen.

Henri Toivonen henkilönä kiehtoo ja olisi hienoa päästä kunnioittamaan hänen muistoaan muistomerkillä (TKU/O/24/3_19).

[...] Hän oli ja on edelleen rallisankarini. Puhuin hänen kanssaan kuten Kankkusen kanssa, mutta hän oli ainutlaatuinen, hullu kuljettaja! (TKU/O/24/3_20.)²³

Kuljettajanlahjojensa lisäksi vastaajat muistelevat Henri Toivosen luonnetta.

[...] Henri oli niin maanläheinen kaveri, ja aikana, jolloin Michele Mouton²⁴ joutui koville, Henri sanoi hänestä hyvin ystävällisiä asioita. Se oli vain pieni ele, mutta se jäi mieleeni. (TKU/O/24/3_217.)²⁵

Vastaaja kertoo, miten Henri Toivonen puhui kauniisti Michèle Moutonista aikana, jolloin naiskuljettajan palkkaamista kritisoitiin ja naiselle häviämistä pidettiin mahdottomana ajatuksena. Mouton voitti useita MM-sarjan ja EM-sarjan osakilpailuja lunastaen paikkansa MM-sarjassa. Häntä pidetään edelleen kaikkien aikojen parhaana naiskuljettajana.

[...] Henrillä oli aikaa jutellakin, kysyi, mennäänkö katsomaan rallia ja miten koulussa menee ym. (TKU/O/24/3_37).

Lisäksi vastaajat kertovat miten nimikirjoitusten antamisen lisäksi Toivosella on ollut aikaa jutella nuorten faniensa kanssa. Suomalainen vastaaja tiivistää halunsa käydä tienvarsimuistomerkillä toteamukseen: ”Hieno mies ja kuski” (TKU/O/24/3_154).

Vastaajat korostivat haluavansa käydä tienvarsimuistomerkillä rallifaneina sekä Toivosen ja Creston faneina. He kokivat tienvarsimuistomerkillä vierailun olevan rallifanille yksinkertaisesti ”pakollista.” Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkillä vierailu on fani-identiteetin ilmaisemista. Aineistosta esiin nousevat identiteetit liittyvät faniuden lisäksi suomalaisuuteen ja erilaisiin ammatti-identiteetteihin, kuten kartanlukijan, insinöörin ja mekaanikon identiteetteihin. Nämä rallikansan identiteetit ovat myötävaikuttaneet vastaajien haluun vierailla tienvarsimuistomerkillä. Darius Liutikaksen mukaan sekulaarien pyhiinvaellusten yksi yleisimmistä

²³ He was and his still my rally hero. I talked to him as I did to Kankkunen, but he was unique, crazy driver!

²⁴ Michèle Mouton on ranskalainen ralliautoilija, joka voitti ensimmäisenä ja toistaiseksi ainoana naisena MM-rallin osakilpailun. Moutonia pidetään kaikkien aikojen parhaana naiskuljettajana. Kun B-ryhmä kiellettiin myös Mouton lopetti uransa. Mouton järjesti yhdessä Fredrik Johnsonin kanssa Mestareiden kisan Toivosen ja Creston muistoksi.

²⁵ Henri was such a down to earth guy and at a time where Michele Mouton was getting a lot of hassle, he said some very kind things about her. It's only a small gesture but it stuck with me.

motiveista liittyikin juuri sosiaaliseen identiteettiin, kuten faniuteen ja sen ilmaisemiseen (Liutikas 2021b, 28).

Sekä Liutikaksen kulttuuristen pyhiinvaeltajien ja Slawoj Tanasin kuolinpaikoilla vierailemisen motiivit kattavat identiteetin motiivien kategoriat. Liutikas jakaa identiteetin motiivit vielä erikseen sosiaaliseen ryhmäidentiteettiin (esim. yhteisöt ja perhe) ja henkilökohtaiseen identiteettiin (arvot, asenteet ja harrastukset). Vastaajieni jakamat henkilökohtaiset identiteetit muodostuvat suhteessa sosiaalisiin ryhmiin. Esimerkiksi fanit ovat osa laajempaa fanien joukkoa, ja suomalaiset moottoriurheilun seuraajat osa rallikansan suomalaista ryhmää. Veikko Anttonen mukaan juuri yhteisöt ilmaisevat pyhällä identiteettiään. Ryhmäidentiteetti sisältää Anttonen mukaan esimerkiksi jaetut moraaliset käsitykset voimasta, erinomaisuudesta ja edistyksestä, jotka yhteisön jäsenet sisäistävät osaksi itsetietoisuuttaan. Kun siis käsitellään identiteettiä liittyviä motiiveja Tanasin mukaisesti pyhien motiivien alakategoriana, on perusteltua käsitellä yksilön ja yhteisön identiteettejä yhdessä. Pyhä on Anttonen mukaan aina sidoksissa sosiaaliseen kontekstiin. (Liutikas 2021b, 31; Tanas 2021, 48, 49; Anttonen 1996, 154, 155.)

5.1.2 Suomalaisuus (pyhä)

MotorSport Magazinen toimittaja Anthony Peacock on nimittänyt Henri Toivosen ja Sergio Creston korsikalaisista onnettomuusmutkaa ”ikuisesti suomalaiseksi” (Peacock 2011, 80). Suomalaisuuden teema toistuu myös erityisesti kyselyyni vastanneiden 46 suomalaisen rallikansaan kuuluvan vastauksissa. He pitävät Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkkiä ”merkittävänä osana suomalaista rallikulttuuria,” jolla ”on paikkansa suomalaisessa autourheiluhistoriassa.” Lisäksi he kertovat suomalaisuutensa vaikuttaneen haluunsa vierailla tienvarsimuistomerkillä ja kokevat paikan ”kuuluvan niin merkittävästi suomalaiseen autourheilun historiaan,” että siellä tulisi käydä.

Kyseessä on merkittävä paikka suomalaiselle rallikulttuurille. Vaikka itse olen sen ikäinen, etten kokenut tapahtunutta niin koen, että paikalla tulisi sopivan tilanteen tullessa käydä. (TKU/O/24/3_2.)

Henri Toivonen oli yksi Suomen parhaimmista kilpa-autoilijoista. [...] (TKU/O/24/3_35).

Vastauksissa nousee esiin myös Suomen asema ”rallin kotimaana.” Vastaaja katsoo suomalaisurheilijoiden saavutuksien koskettavan suomalaisia ja ”nostavat kansallistuntoja.”

Suuri kunnioitus autourheilun vahvaa lähettilästä kohtaan. Kuten samalla myös kunnioittaen suomalaisia rallitaitureita. (TKU/O/24/3_44).

Linda Kay Davidsonin ja David M. Gitlitzin mukaan sekulaareilla pyhiinvaelluksilla voidaan vahvistaa etnistä identiteettiä, kuten suomalaisuutta. Slawoj Tanas kertoo kuolinpaikoilla käyvien etsivän esi-isiään ja historiaansa sekä pyrkivän muokkaamaan kansallista tai paikallista identiteettiään. Myös Darius Liutikas liittyy sosiaalisen identiteetin yhtä lailla kansalaisuuteen, urheiluun kuin fanittamiseenkin. (Davidson & Gitlitz 2002, 583; Tanas 2021, 56, 57; Liutikas 2021b, 28.)

Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä vierailu on Darius Liutikaksen tarkoittamaa identiteetin ilmaisemista. Tienvarsimuistomerkillä kävijät ilmaisevat rallifaniuttaan sekä Henri Toivoseen ja Sergio Crestoon kohdistuvaa faniutta. Toisaalta fani-identiteetin ilmaisemisen lisäksi vastaajat pyrkivät Tanasin näkemyksen mukaisesti vahvistamaan identiteettiään suhteessa muihin faneihin ja niin kutsuttuun rallikansaan eli näyttäytymään ”kunnon rallifaneina” sekä kunnon suomalaisina moottoriurheilun seuraajina. Vastauksista käy ilmi, että kunnon rallin seuraajan kuuluisi käydä paikalla tai vähintään haluta sitä. Vaikka ponnekkaimmin tämä näkemys kohdistetaan suomalaisille ”moottoriurheilusta kiinnostuneille,” pitävät myös ei-suomalaiset paikalla vierailua rallifaneille tärkeänä. Osa heistä fanittaa myös suomalaisia rallikuljettajia.

Olen suomalaisten kuljettajien suuri fani (TKU/O/24/3_7).²⁶

Toisin sanoen vastauksista nousee esiin faniuteen ja suomalaisuuteen liittyvät motiivit, identiteetin ilmaiseminen ja sen vahvistaminen. Tienvarsimuistomerkillä käymällä rallifanit ilmaisevat Veikko Anttosen tarkoittamalla tavalla sekä yksilö- että ryhmäidentiteettiään ja ralliyhteisön moraalisia käsityksiä voimasta, erinomaisuudesta ja edistyksellisyydestä. Samalla tienvarsimuistomerkki muistuttaa siitä hinnasta, jonka yhteisö on joutunut arvostamastaan lahjakkuudesta, voimasta ja erinomaisuudesta maksamaan Henri Toivosen ja Sergio Creston menettymisen muodossa.

5.1.3 Nostalgia (sekulaari)

Suuri osa vastaajista kertoo kasvaneensa rallin parissa ja seuranneensa Henri Toivosen uraa lapsuudessaan tai nuoruudessaan.

---

²⁶ I'm a big fan o Finnish drivers

Olen pikkupojasta asti seurannut rallia ja olin 7-vuotias, kun onnettomuus tapahtui. [...] (TKU/O/24/3_3).

Henri Toivonen oli iso osa nuoruuttani (TKU/O/24/3_52).²⁷

Myös sellaiset vastaajat, jotka ovat syntyneet vasta Toivosen ja Creston onnettomuuden jälkeen, kertovat ”Henkan” eli Henri Toivosen ja Sergio Creston olleen osa omaa lapsuuttaan.

Pikkupojasta asti ollut Henri Toivonen -fani, vaikken ole elänytään samaan aikaan kun olen syntynyt vasta 90-luvulla. Suvussa rallihommat on aina ollut läsnä, ja 10-vuotiaana suunnilleen aloin fanittamaan Henkkaa. [...] (TKU/O/24/3_109).

Toivosesta tehdyt videot, lehtihaastattelut ja nettisivut ovat mahdollistaneet Henri Toivosen fanittamisen myös nuoremmille sukupolville.

Toivonen on ollut osa elämäni VHS- kasettien ja myöhemmin musiikin, sekä eri verkkosivujen kautta. [...] (TKU/O/24/3_53.)

Olen pienestä pitäen seurannut rallia. Meillä oli mm. Henri Toivonen-legenda VHS kasetti minkä katsoin monta kertaa läpi. [...] (TKU/O/24/3_43.)

Henri Toivonen on siis ollut osa myös nuorempien rallin seuraajien lapsuutta ja nuoruutta, vaikka heillä ei ole samanlaisia henkilökohtaisia muistoja Toivosesta tai onnettomuudesta.

Darius Liutikas pitää nuoruuden ja lapsuuden muistoihin sekä menneisiin identiteetteihin liittyviä motivaatioita nostalgian motivaationa (Liutikas 2021b, 31). Korvasin tutkimuksessani Tanasin viihdemotivaation Liutikaan nostalgian motivaatiolla, koska se vastasi aineistoani. Aineistostani ei löytynyt tukea Tanasin viihdemotivaatiolle, jonka hän liittyy haluun päästä fiktiiviseen kosketukseen kuoleman kanssa nautinnon, kuten jännityksen kokemisen avulla. (Tanas 2021, 57.) Vastaajilleni Henri Toivosen ja Sergio Creston kuolema on todellinen, koskettava ja kipeä asia. Surun lisäksi Toivonen ja Cresto edustavat heille nostalgista aikaa, menestystä ja lapsuutta.

Nostalginen paikka (TKU/O/24/3_32).

Vastausten perusteella on vaikea päätellä kertovatko vastaajat nykyisistä (pyhistä) vai entisistä (sekulaareista) identiteeteistään erityisesti silloin, kun he kertaavat Henri Toivoseen liittyviä lapsuus- ja nuoruusmuistojaan. Osa vastaajista kertoo ”Henri Toivosen olleen yksi suurimmista idoleistaan” tai ”sankareistaan.” Toiset taas korostavat fani-identiteetin syntyneen jo lapsuudessa ja jatkuvan yhä. Useat vastaajat kertovat olevansa sekä rallifaneja, että olleensa

---

²⁷ Henry Toivonen was a great part of My youth

Henri Toivosen faneja. Heillä on siis olla sekä entinen (sekulaari) että nykyinen (pyhä) ralliin liittyvä fani-identiteetti. On haastavaa päätellä missä kohtaa nykyisen identiteetin motivaatio muuttuu nostalgian motivaatioksi, jossa vastaajat haluaisivat muistella tienvarsimuistomerkillä omaa lapsuuttaan, nuoruuttaan, lapsuuden fanituksen kohteitaan ja nostalgista rallin B-ryhmän aikaa. Useimmiten vastauksissa pohditaan faniutta ja lapsuuden muistoja samaan aikaan. Näyttääkin siltä, että molemmat motiivit ovat läsnä lomittaisina yhtä aikaa.

Rakastan rallia ja he olivat kerran iso osa sitä (TKU/O/24/3_13).²⁸

Kartoitin kyselyssäni vain vastaajien nykyistä suhdetta aiheeseen monivalintakysymyksellä, jossa he saivat valita olevansa esimerkiksi faneja, moottoriurheilun seuraajia, -harrastajia tai ammattilaisia. En siis kyselyä tehdessäni huomoinut, miten suhde ralliin sekä Henri Toivoseen ja Sergio Crestoon on voinut muuttua. Nostalgian motiivin analysoinnin kannalta, olisi ollut hyödyllistä tietää, onko identiteeteissä tapahtunut muutosta ja vaikuttiko onnettomuus niihin.

5.2 Muistamisen ja kognition motiivit

5.2.1 Muistaminen (pyhä)

Rallikansan vastauksissa toistuva tienvarsimuistomerkillä vierailun motiivi on halu osoittaa kunnioitusta Henri Toivoselle ja Sergio Crestolle onnettomuuspaikalla. Vastaajat pitävät paikalla käymistä kunnianosoituksena suuresti kunnioittamilleen rallilegendoille.

Pidän heitä legendoina, jotka ansaitsevat tulla muistetuiksi (TKU/O/24/3_16).²⁹

Henri Toivonen oli yksi aikansa legendaarisimmista kuljettajista ja hänen muistoaan kunnioittaen haluaisin käydä siellä (TKU/O/24/3_45).

Kunnianosoitukseksi yhdelle 80-luvun suosituimmista rallikuljettajista (TKU/O/24/3_26).³⁰

Vastaajat muistelevat lämmöllä kaikkia lyhyitä kohtaamisiaan Henri Toivosen kanssa, hänen kanssaan vaihdettuja sanoja sekä Toivosen voittoja ja vierailuja ympäri maailmaa. Erityisesti fanit muistelevat niitä voittoja, joita ovat itse saaneet todistaa paikan päällä ja Toivosen vastaajien kotiseudulla ajamia kisoja.

---

²⁸ I love rallying and they once were a great part of it

²⁹ I consider them to be legends who deserved to be remembered

³⁰ To pay tribute for one of the most popular rally driver of the 80's

Olin siellä, kun B-ryhmä tuli, Toivonen tuli saarelleni Sardiniaan Porsche 911:llä, kinalosauvoja käyttäen sekä 037:lla ja S4:llä. Hän oli ja on yhä ralli sankarini. [...] (TKU/O/24/3_20).³¹

Vastaajat pitävät tärkeänä, että ovat saaneet todistaa Toivosen uraa henkilökohtaisesti. Monet heistä haluaisivat käydä muistamassa ja kunnioittamassa Toivosta ja Crestoa myös onnettomuuspaikalla ”osoittaakseen kiitollisuuttaan.” Vastaajat kertovat miten haluaisivat mennä paikalle, viettää siellä hiljaisen hetken, laskea muistomerkillä kukkia, ja muistella Henri Toivosen ja Sergio Creston uraa.

Vain nähdäkseni sen suuren rallikuljettajan ja apukuljettajan muistoksi (TKU/O/24/3_47).³²

Slawoj Tanasin mukaan yksi kuolinpaikoilla vierailemisen pyhä motiivi on muistamisen motiivi, joka kattaa esimerkiksi kuolleen henkilön muiston vaalimisen kunnianosoitusten avulla. Tanasin mukaan muistamisen motiivi on läsnä erityisesti silloin, kun ihmiset vierailevat muistamisen tueksi rakennetuilla paikoilla, kuten tienvarsimuistomerkeillä, hautausmailla ja muilla muistomerkeillä. (Tanas 2021, 57.)

[...] Henri oli legenda, jota ei koskaan unohdeta, eikä Sergiota (TKU/O/24/3_90).³³

[...] Se on tapa kunnioittaa Henrin ja Sergion elämää (TKU/O/24/3_50).³⁴

Rallikansa on yksimielinen siitä, että Henri Toivonen ja Sergio Cresto ansaitsevat tulla muistetuiksi. Vastaajat haluavat vaalia heidän muistoaan, osoittaa kunnioitusta ja kiitollisuutta vierailemalla onnettomuuspaikalla.

5.2.2 Kognitio ja uteliaisuus (sekulaari)

Kunnioituksen kanssa yhtä usein toistuva teema oli halu nähdä onnettomuuspaikka sekä tienvarsimuistomerkki itse.

Historia kiinnostaa ja haluaisin nähdä yhden maailman parhaista kohtalokkaan paikan ja muistomerkkin (TKU/O/24/3_18).

[...] Olisi hienoa omin silmin nähdä paikka, jossa auto suistui rotkoon. (TKU/O/24/3_35.)

³¹ I was there when Group B came, Toivonen came to my Island Sardinia with the Porsche 911 on crutches, the 037 and the S4, he was and his still my rally hero.

³² Just to see it in memory of a great rally driver and co driver

³³ Henri was a legend that will never be forgotten, or Sergio

³⁴ It is a way to honour the life of Henri and Sergio.

Vastaajat pitävät paikkaa historiallisesti tärkeänä paikkana, jossa tapahtunut onnettomuus muutti rallia.

Haluaisin käydä muistomerkillä, koska kuljettaja, paikka ja onnettomuus muuttivat rallia ja moottoriurheilua pysyvästi. [...] (TKU/O/24/3_11.)³⁵

Tanasin mukaan kuolinpaikoilla vierailemisen sekulaareihin motiiveihin kuuluu kognitiivinen motiivi eli tarve oppia historiasta, kulttuurista, paikasta tai kuolleesta henkilöstä. Lisäksi hän on erottanut uteliaisuuden motiivin omaksi kategoriakseen. Tanas tarkoittaa uteliaisuuden motiivilla halua nähdä ja muistaa ainutlaatuinen, epätavallinen paikka tai tapahtuma. (Tanas 2021, 57.) Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä nämä molemmat motiivit liittyvät mielestäni tiiviisti toisiinsa. Vastausten perusteella onnettomuuspaikan ainutlaatuisuus on sidoksissa historialliseen tapahtumaan eli Henri Toivosen ja Sergio Creston onnettomuuteen, joka johti sekä Toivosen ja Creston menehtymiseen, että B-ryhmän kieltämiseen. Vastaajat haluavat kokea historiallisen ja ainutlaatuisen paikan itse, ajaa samoja teitä Henri Toivosen ja Sergio Creston kanssa onnettomuuspaikalle saakka ja ”nähdä rotkon mihin kaikki päättyi.”

Osa vastaajista pohtii yhä onnettomuuden syytä ja arvelevat onnettomuuspaikalla käymisen voivan tuoda jonkinlaista uutta ymmärrystä olosuhteista ja kokonaisuudesta.

Kiinnostaa se ehkä pieni mystisyys, joka Toivosen kuoleman ympärillä on. Eihän paikka itsessään enää tarjoa mitään vastausta, mutta paikan näkeminen auttaisi hahmottamaan kokonaisuutta. [...] (TKU/O/24/3_51).

[...] Ehkä saarella käynti auttaisi myös ymmärtämään, miten mahdottoman tehtävän edessä kuljettajat olivat kisaa ajaessaan. (TKU/O/24/3_60).

Paikalla käyneet kertovat motiivikseen myös oppimisen. Eräs insinööri ja kartanlukija halusi käydä paikan päällä erityisesti saadakseen tietää, voisiko ammateissaan ehkäistä vastaavia tapahtumia tulevaisuudessa.

Vastausten perusteella Tanasin muistamiseen (pyhä) ja kognitioon ja uteliaisuuteen (seku-laari) jakamat motiivit ovat samanaikaisesti läsnä osin päällekkäisinä.

[...] Tahdon ajaa onnettomuuspaikan startista ulosajopaikalle, nähdä rotkon mihin kaikki päättyi, laskea muistomerkille ehkä kukat sekä viettää hiljaisen hetken Henkan ja Sergion muistoa kunnioittaen. [...] (TKU/O/24/3_14.)

---

³⁵ I would like to visit the memorial because the driver, the place and the event changed rallying and motorsport forever.

Haluaisin nähdä turman tapahtumapaikan ja muistella Toivosen ja Creston ralliura samalla (TKU/O/24/3_6).

Osa vastaajista haluaa sekä nähdä onnettomuuspaikan ja tienvarsimuistomerkin että muistella ja kunnioittaa siellä menehtyneitä. Vastaaja tiivistää tienvarsimuistomerkin ja siellä käymisen olevan tapa kunnioittaa Henri Toivosen ja Sergio Creston elämää.

5.3 Empatia- ja tunnemotiivi

5.3.1 Empatia perheitä kohtaan (pyhä)

Vastauksissa nousee esiin empatia Henri Toivosen ja Sergio Creston läheisiä kohtaan. Vastajat pohtivat miten surullisesta ja äkillisestä tapahtumasta onnettomuudessa oli kyse ja, miten se vaikutti perustavanlaatuisesti Toivosen ja Creston perheisiin. Erityisesti vastaajat surivat sitä, että Henri Toivosen lapset menettivät onnettomuudessa isänsä niin nuorina.

Ajattelin molempien perheitä, miten he onnistuivat elämään sen tragedian kanssa, ja Henrin lapset olivat hyvin nuoria, joten se oli heille hyvin vaikeaa (TKU/O/24/3_230).³⁶

Lisäksi eräs vastaaja kuvaa haluavansa käydä muistomerkillä osoittaakseen kunnioitusta sille tiiviille ralliperheelle, johon vastaajakin ammattinsa puolesta kuuluu. Hänen vastaustensa perusteella käsittän myös kunnianosoituksen tavaksi surra kollegan menehtymistä kollektiivisesti rallikansaksi kutsumani ralliperheen kanssa.

Kunnianosoituksena tiiviille ralliperheelle (TKU/O/24/3_28).³⁷

Vastaajat kertovat tuntevansa empatiaa Toivosten moottoriurheiluperhettä kohtaan, jota Henri Toivosen äkillinen ja traaginen kuolema erityisesti kosketti. Vastaaja korostaa Henrin antaneen monia hyviä muistoja ja Toivosten perheen perinnön elävän.

Henrin menetys oli niin äkillinen ja traaginen, mutta hänen ja hänen koko perheensä perintö tulee elämään pitkään. [...] (TKU/O/24/3_205).³⁸

Slawoj Tanasin mukaan empatiamotivaatio (pyhä) kumpuaa halusta jakaa suru vainajan tai vainajien läheisten kanssa, esimerkiksi vieraillemalla traagisten tapahtumien tapahtumapaikoilla tai niitä dokumentoivilla paikoilla (Tanas 2021, 57). Toivosen ja Creston tapauksessa

³⁶ I was thinking of family of both of them how they manage to live with that tragedy and children of Henri were very young so was very hard for them.

³⁷ As a tribute to the close-knit rally family

³⁸ Henri's loss was so sudden and tragic but his and the whole family's legacy will live for the years to come

menehtyneiden läheiset koostuvat vastaajien mielestä niin perheistä kuin ammatillisesta yhteisöstäkin, jota vastaaja kutsuu ralliperheeksi.

5.3.2 Tunteiden käsittely (pyhä)

Henri Toivosen ja Sergio Creston onnettomuuden itse kokeneet rallikansan jäsenet kuvaavat sen aiheuttamia tunteita. Suurin osa kyselyyni vastanneista oli onnettomuuden aikaan lapsia tai nuoria. Erityisesti tämän ryhmän keskeinen motiivi käydä Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä liittyy tunteiden käsittelyyn. Heille kyseessä on ollut syvästi järkyttävä, surullinen tapahtuma, jonka aiheuttaman tunnereaktion he ”voivat edelleen tuntea.”

Henri Toivosen menehtyminen on henkilökohtaisesti yksi harvoja asioita, jotka muistan täysin kirkkaana lapsuudesta. 12-vuotiaana odotin Urheiluruudusta tietoa vieläkö Henri johtaa rallia ja tv-uutisten tieto onnettomuudesta särki sydämen. (TKU/O/24/3_5.)

Voin edelleen tuntea sen epäuskon tunteen joka valtasi mielen tultuani koulusta kotiin teininä aurinkoisena kevätpäivänä radiosta kuulin tuon hirveän uutisen. Ei ole tullut tilaisuutta paikalla vielä käydä, mutta haaveissa se on. (TKU/O/24/3_61.)

Vastaajat kuvaavat lähes 40 vuoden takaista tilannetta, jossa ovat saaneet tietää onnettomuudesta television tai radion välityksellä. Useissa vastauksissa toistuu sama kokemus tuosta hetkestä, kirkkaana kipeänä lapsuusmuistona, joka ”särki sydämen” ja ”teki pahaa.”

Ralli on sydäntä lähellä ja Henkan kohtalo koskettaa edelleen (TKU/O/24/3_48).

Henrin ja Sergion kuolema on edelleen koskettava tapahtuma. Järkytti aikoinaan pikkupoikana kovasti. (TKU/O/24/3_38.)

Vastausten perusteella on selvää, että onnettomuus koskettaa vastaajia yhä.

Henri Toivonen oli suuri idolini pienenä. [...] Jotenkin pysäyttävää nähdä auton raato television uutisissa ja kolautti silloisen 6-vuotiaan elämän raadollisuudesta. Niin uskon että tuon paikan vierailu ehkä toisi jonkinlaista muistojen korjausta. (TKU/O/24/3_4.)

Monet vastaajat kuvaavat haluavansa käydä tienvarsimuistomerkillä ja onnettomuuspaikalla onnettomuuteen liittyvien tunteiden takia. He kuvaavat miten onnettomuus kosketti lapsena tai nuorena ja koskettaa edelleen. Yksi vastaaja avaa motiiviaan vielä enemmän. Hän kertoo uskovansa paikalla käymisen voivan auttaa tunteiden käsittelyssä eli ”muistojen korjaamisessa.”

Slawoj Tanasin mukaan tunnemotivaatio (sekulaari) perustuu tarpeeseen kokea pelon, kauhun tai vastenmielisyyden tunnetta olemalla kontaktissa fiktiivisen kärsimyksen tai kuoleman kanssa (Tanas 2021, 57). On selvää, ettei Tanasin näkemys tunnemotivaatiosta vastaa tämän tapausesimerkin aineistoa. Vastaajille tunteet ovat kyllä oleellinen motiivi vierailu paikalla, mutta sillä ei tässä tapauksessa ole mitään tekemistä fiktiivisyyden, pelon, kauhun tai vastenmielisyyden kanssa. Päinvastoin vastaajat kuvaavat median välityksellä todistamansa todellisen onnettomuuden aiheuttamaa surua, järkytystä ja särkynyttä sydäntä.

Veikko Anttosen, Rudolf Otton ja Nathan Söderblomin mukaan tunteet voivat kertoa siitä, mitä yksilöt ja yhteisö pitää pyhänä. Anttonen ja Söderblom nimeävät tällaisiksi tunteiksi esimerkiksi kunnioituksen, kokemuksen epätavallisuudesta, ennakoimattomuudesta ja hämmästyksestä. (Söderblom 1917, 731; Anttonen 1996, 153.) Myös Darius Liutikaan mukaan sekulaarien pyhiinvaeltajien motiivina voi olla sisäisen muutoksen ja lohdutuksen etsiminen (Liutikas 2021b, 31). Koska Anttosen, Otton ja Söderblomin mukaan tietyt tunteet kertovat pyhästä, on loogista ajatella toisten tunteiden kertovan sekulaarista, muodostuvathan pyhä ja sekulaari käsitteinä suhteessa toisiinsa. Olen siis Tanasin kanssa samaa mieltä siitä, että halu kokea esimerkiksi fiktiivisen kärsimyksen ja kuoleman aiheuttamaa pelkoa, kauhistusta tai kauhun tuomaa nautintoa, kuuluvat sekulaarien tunteiden motiivien alle. Sen sijaan aineistoni tunteisiin liittyvät motiivit kulkevat mielestäni käsikädessä empatian motiivin kanssa, molemmissa on kyse surusta, sen tuntemisesta, jakamisesta ja käsittelystä. Näin ollen tunteet muodostavat sekulaareissa pyhiinvaelluksissa tunnemotivaation, joka voi kattaa sekä sekulaarin että pyhän yläkategoriat, mutta tapausesimerkissäni esiintyy ainoastaan pyhän yläkategoriaan liittyviä tunnemotivaatioita.

5.4 Tienvarsimuistomerkillä vierailun merkityksellisyys

5.4.1 Tienvarsimuistomerkillä vierailu

Tässä luvussa tarkastelen Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä vierailijoiden kokemuksia suhteessa edellä käsiteltyihin motiiveihin. Tähän kyselyyn vastasi 25 ihmistä, jotka ovat käyneet Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä. Paikalla käyneet kertovat halunneensa käydä paikalla samoista edellä käsitellyistä syistä (fanius, muistaminen, nähdäkseen paikan itse, nostalgian ja tunteiden käsittely), kuin käyntiä haluavatkin.

He ovat vierailleet tienvarsimuistomerkillä enimmäkseen 2000-luvulla ennen koronapandemiaa.³⁹ Yksi vastaaja kertoo vierailleensa muistomerkillä ensimmäisen kerran jo vuonna 1988. Useimmiten he matkustivat Korsikalle katsomaan Korsikan MM-rallia ja vierailivat tienvarsimuistomerkillä samalla matkalla. Osa on käynyt paikalla myös Sardinian MM-rallin jälkeen tai Korsikan historiikkirallin yhteydessä. 15 vastaajaa on käynyt paikalla kerran, 5 kahdesti, 4 kolmesti ja yksi vastaaja kuusi kertaa. Tienvarsimuistomerkillä vietetty aika vaihtelee viidestä minuutista kahteen tuntiin. Charles O. Collins ja Charles D. Rhine pitävät erityisesti toistuvia vierailuja tienvarsimuistomerkeillä ”pyhiinvaelluksen kaltaisena” (Collins & Rhine 2003, 230). Yksi vastaaja painottaa käyvänsä Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkillä aina kun käy Korsikalla.

Lähdimme kaveriporukalla katsomaan Corsikan mm-rallia. Tietenkin reissun aikana piti käydä myös tuolla Henrin muistomerkillä. (TKU/O/24/3_87.)

Olin kaveriporukan kanssa matkalla Korsikalla ja suunnittelin autoreitin kohti saaren eteläosaa jo valmiiksi niin, että ajamme lenkin onnettomuuspaikan kautta. [...] (TKU/O/24/3_111.)

[...] Ajeltiin vuokra-autolla serpentiinitietä pitkin kohti muistomerkkiä ja ihmeteltiin että on ne ollut kovia jätkiä kun ajelleet ilman tehostimia nelivetoisilla kun oli jo nykyaikaisella autollakin hankalaa. (TKU/O/24/3_109.)

Vastaajat kertovat matkustaneensa tienvarsimuistomerkille autolla⁴⁰ joko yksin tai pienellä omalla porukalla kuten puolison, kavereiden, kollegoiden tai perheen kanssa. Useimmiten paikalla ei ollut heidän lisäksi muita. Yksi vastaaja kertoo muista poiketen tutustuneensa tienvarsimuistomerkillä kahteen muuhun vierailijaan ja olevan toisen kanssa yhä kaveri sosiaalisessa mediassa. Vastaajien omat ryhmät ovat koostuneet lähinnä aiheesta kiinnostuneista, mutta myös yksi ”ei yhtä innoissaan” oleva puoliso ja ei moottoriurheilusta kiinnostuneita kavereita on suostunut paikalla käymään ”yleisestä mielenkiinnosta.”

Useat pyhiinvaellustutkijat eivät allekirjoita Victor Turnerin näkemystä pyhiinvaelluksista kollektiivisina ja sosiaalisina. Esimerkiksi Peter Jan Margryn mukaan pyhiinvaellukset voivat olla sosiaalisia ja kollektiivisia, mutta se ei ole pakollista. Samoin Margry pitää matkustamista kyllä pyhiinvaellusten peruselementtinä, mutta ei pidä matkan pituutta tai sen tekemisen tapaa

³⁹ Vierailujen määrä näyttää palanneen koronaa edeltäneelle tasolle vuonna 2023.

⁴⁰ Matkailijoille suositellaan auton vuokraamista Korsikalla. Noin kuuden kilometrin päässä Corten kylän keskustasta sijaitsevalle tienvarsimuistomerkille pääsee helpoiten omalla autolla. Sinne ei pääse julkisilla ja kylästä löytyy vain kaksi taksikuskia.

merkityksellisenä. Myös Valene L. Smithin mukaan useat pyhiinvaeltajat käyttävät turistien tavoin kaikkia liikennevälineitä. (Margry 2008a, 13–46; 2008b 323–327; Smith 1992, 2.)

Useampi paikalla käynyt kertoo, ettei tienvarsimuistomerkkiä ollut helppo löytää. Osa oli etsinyt tienvarsimuistomerkkiä useampaan kertaan ja kysynyt neuvoja Corten kylästä.

Ensimmäisellä kerralla kysyimme Cortessa ravintoloitsijalta, tietäisikö hän, miten sinne pääsee. Hän oli pitkään hiljaa. Siksi me luulimme, ettei hän tiennyt mistä puhuin. Sitten hän hyvin tunteikkaana selitti, että hän oli katsomassa tien varressa sinä päivänä ja odotti Toivosen ajavan ohitse, nähdessään savun kauempana ylämäessä. Hän antoi meille ohjeet. [...] (TKU/O/24/3_94.)⁴¹

Ensimmäisen kerran vuonna 2000 yritin löytää paikan, mutta silloin Internetissä ei ollut hyviä tietoja, joten ajoin väärää tietä, enkä löytänyt sitä. Vuonna 2008 tiesin jo paikan, työskentelin tiimissä WRC-tapahtumassa ja kävin muistomerkillä yhdessä useiden tiimikavereiden kanssa. [...] (TKU/O/24/3_95.)⁴²

Nykyään tienvarsimuistomerkkin sijainti on merkitty myös Google Maps -karttasovellukseen.

[...] Pelon ja jännityksen sekaisin tuntein odotettiin koska paikka tulee kohdalle. Lopulta se löytyi ja iho meni ns. kananlihalle. (TKU/O/24/3_98.)

Se oli erikoinen hetki, kun siihen muistomerkille pääsi. Haikea fiilis, hetki, jota ei varmasti unohda koskaan. (TKU/O/24/3_179.)

Paikalla käyneet korostivat halunneensa ajaa Henri Toivosen ja Sergio Creston kanssa samaa tietä, erikoiskokeen suuntaisesti, kokea suoran ennen mutkaa ja kohtalokkaan mutkan itse ymmärtääkseen paremmin Toivosen ja Creston viimeisiä hetkiä ja itse onnettomuutta.

[...] Yritin kuvitella heidän viimeisiä hetkiään, viimeiset ajatuksiaan... ja myös heidän perheitään, ralliyhteisöä. [...] (TKU/O/24/3_102).⁴³

En koskaan ymmärtänyt, miksi Henri kuoli tuossa onnettomuudessa, ja halusin käydä paikalla nähdäkseni ja ymmärtääkseni enemmän siitä, mitä hän koki tuona hetkenä. [...] (TKU/O/24/3_101.)⁴⁴

---

⁴¹ First time we asked a restaurant owner in Corte if he knew how to get there. He had a long silent wait. We than thought he didn't knew what I was talking about. Then very emotional he explained he was spectating down the road that day and expecting Toivonen to pass the saw the smoke further uphill. He gave us the directions.

⁴² First time in 2000 I tried to find the place, but that time there wasn't good information on the internet and I drove on the wrong road and didn't find it. In 2008 I already knew the position, I worked in a team on the WRC event and visited the memorial together with several team mates.

⁴³ I tried to imagine their last moments, their last thoughts... and also their families, the eslly [rally] community.

⁴⁴ I never understood why Henri died from that crash and wanted to visit the site to see and understand more of what he experienced in that moment.

Paikalla käyneiden vastauksissa toistuu huolellinen tutustuminen onnettomuuspaikkaan, rotokoon sekä paikkaan, josta onnettomuus aikanaan saatiin videolle.

Kävelimme tietä ylös ja alas ja menimme myös metsään, jonne auto lopulta pysähtyi (TKU/O/24/3_101).⁴⁵

[...] Lautalla Korsikalle ja autolla kohteeseen. Se oli sunnuntaina. Tarkoitus oli ostaa Cortesta kukkasat, mutta kaikki 3 löydettyä kauppaa olivat suljettu. Lopulta keräsimme luonnonkukat turmapaikalle johtavan erikoiskokeen varrelta. [...] Laskimme kukkasat muistomerkillä, otimme paljon kuvia, tutustuimme näkyymiin eri suunnista. Myös etäämmältä paikasta, josta ulosajo on saatu videolle. Vietimme siellä liki 2 tuntia ennen poistumista. [...] (TKU/O/24/3_98.)

Vastaajat kertovat ottaneensa paljon valokuvia, joissain tapauksissa videoineensa erikoiskoetta. Monet vastaajat kertoivat pysähtyneensä ja pitäneensä hiljaisen hetken Henri Toivosen ja Sergio Creston muistolle.

[...] Tunteikas hetki ja ajoin sen muutaman kerran siitä mistä auto suistui pois tieltä ja pysähdyin viettämään hiljaisen hetken muistomerkillä ja otin valokuvia. (TKU/O/24/3_100.)

Vastaajat kertovat vieneensä tienvarsimuistomerkillä kukkia ja erilaisia muistoesineitä piirustuksista, rallikilvistä lehtileikkeisiin.

[...] Aiemmin ostin huoltoparkissa piirustuksen, Henri ja nro.7 S4⁴⁶ Montessa. Hautasin piirustuksen paikalle. [...] (TKU/O/24/3_95.)⁴⁷

Portugalilainen vastaaja kertoo, miten kävi ennen Korsikan matkaansa Sintran kaupungissa Portugalissa. Vastaaja kuvaa Sintraa legendaariseksi paikaksi rallin MM-sarjalle ja kertoo, miten Toivonen ajoi pohja-ajat vuoden 1984 Portugalin rallin Lagoa Azulin ja Peninhan erikoiskokeilla, ennen kuin kolaroi Sintran erikoiskokeella. Vastaaja oli ostanut kaupungin matkamuistomyymälästä Sintra-kilven viedäkseen sen tienvarsimuistomerkillä. Lisäksi hän vei portugalilaisen Autosport-lehden numeron toukokuulta 1986, jossa kerrottiin Toivosen ja Creston kohtalokkaasta onnettomuudesta otsikolla ”Adeus Amigos” eli Hyvästi ystävät. Hän kertoo jättäneensä lehden ja Sintra-kilven muiden fanien jättämien muistoesineiden joukkoon tienvarsimuistomerkillä.

---

⁴⁵ We walked up and down the road and also went down into the forest to where the car finally came to rest.

⁴⁶ Henri Toivosen ajama auto Lancia S4 kisanumerolla 7. Henri Toivonen voitti kyseisellä autolla Sergio Creston kanssa Monte Carlon rallin vuonna 1986.

⁴⁷ Previously in the servicepark I bought a drawing, Henri and the No.7 S4 on the Monte. Buried that drawing at the scene.

[...] Sitten seisoin muutaman minuutin hiljaa muistomerkin edessä muistellen Toivosen ja Creston uran merkittävimpiä hetkiä. Sade ropisi edelleen, kun tuuli käänteli lehden sivuja ja olin aivan tunnekuohun vallassa. (TKU/O/24/3_93.)⁴⁸

5.4.2 Tunnelma ja tunteiden käsittely

Yksi vastaaja kertoo tunteneensa tienvarsimuistomerkillä jotain erityistä, siinä mutkassa ja tunnelmassa. Hän koki olleensa yhteydessä johonkin syvempään. Myös toinen vastaaja kuvaa tienvarsimuistomerkillä vierailun merkinneen hänelle paljon, koska hän oli halunnut kokea paikan tunnelman itse. He kuvaavat tunnelmaa poikkeukselliseksi ja vaikuttavaksi.

[...] Levoton rauhallisuus ja mykistävä hiljaisuus olivat aivan ylivoimaisia ja veivät minut tuohon toukokuun toiseen päivään, joka tulisi muuttamaan rallin historian ikuisiksi ajoiksi. [...] (TKU/O/24/3_93.)⁴⁹

Vastaajat kertovat tienvarsimuistomerkillä vierailun merkinneen heille ”todella liikuttavaa hetkeä” ja voimakkaita tunnereaktioita.

Syvä tunne, kuten aina; täällä rallin henki muuttui (TKU/O/24/3_196).⁵⁰

Useampi vastaaja kuvaa, ettei paikassa sinänsä ole mitään nähtävää tienvarsimuistomerkin lisäksi. Se on yksi mutka Korsikan mutkaisten teiden joukossa. Siksi he ovat yllättyneet paikan herättämisestä voimakkaista tunteista. He ovat todistaneet paikalla yhä onnettomuudesta mustuneita puita ja löytäneensä rotkosta palaneita komposiitin palasia.

[...] Puu oli yhä musta, ja muistomerkillä oli kauniita kukkia. Muistan sen tunteen, niin surullista, niin surullista. Korsika on kaunis, mutta tämä mutka, niin surullinen. (TKU/O/24/3_91.)⁵¹

Yksi vastaaja kertoo tienvarsimuistomerkillä vierailun olleen emotionaalisesti liian kuormittavaa, siksi hän ei pystynyt olemaan siellä viittä minuuttia kauempaa. Kaksi muuta vastaajaa kertovat vierailun olleen heille tärkeää ja auttaneen tunteiden käsittelyssä.

Se oli tärkeää minulle henkisesti, että olen käynyt paikan päällä (TKU/O/24/3_192).

⁴⁸ Then, I stood a few minutes in silence, in front of the memorial, remembering Toivonen and Cresto most remarkable moments of their career. The rain was still falling as the wind smoothly turned the pages of the newspaper and I was absolutely overwhelmed.

⁴⁹ The unsettling serenity and deafening silence were absolutely overwhelming and transported me to that second day of May that would change the history of rallying forever.

⁵⁰ a deep emotion, as always; this is where the face of rallying changed

⁵¹ The tree was still black and there were beautiful flowers in the memorial. I remember the emotion, so sad so sad. Corsica is beautiful but this corner, so sad.

Paikalla vierailleet kertovat onnettomuuspaikalla vierailun olleen heille tärkeä, tunteellinen kokemus, joka toisaalta aiheutti voimakkaita tunnereaktioita, mutta myös auttoi tunteiden käsittelyssä. Lisäksi vastaajat kuvaavat paikan erikoista tunnelmaa, joka oli toisille liian kuormittava. Kaksi heistä kuvasi myös kokeneensa yhteyttä ”johonkin syvempään.”

5.4.3 Onnettomuuden ja lajin ymmärtämien

Paikalla käyneet pitivät Toivosen ja Creston onnettomuutta rallihistorian ”yhtenä merkittävämpänä tapahtumana,” joka johti B-ryhmän loppumisen lisäksi siihen, että ”alettiin ajattelemaan enemmän kuskien turvallisuutta.” He kuvaavat paikalla käymisen ja Korsikan teiden ajamisen auttaneen ymmärtämään rallin luonnetta sekä muistuttaneen elämän hauraudesta.

Tietoisuus elämän rajallisuudesta ja rakasta mitä teet (TKU/O/24/3_201).

Lisäksi paikalla käyneet pohtivat onnettomuuden syytä etsien sieltä vastauksia.

[...] Insinöörinä ja rallikartturina yritän aina ymmärtää, mikä aiheutti onnettomuuden, ja selvittää, voinko oppia siitä. (TKU/O/24/3_94.)⁵²

Rallitiimissä työskentelevä vastaaja kertoo miten, ei koskaan ymmärtänyt miksi Henri Toivonen kuoli juuri tuossa kohtalokkaassa onnettomuudessa. Hän kertoo halunneensa vieraillla onnettomuuspaikalla ymmärtääkseen paremmin, mitä Henri Toivonen koki onnettomuushetkellä. Hän kertoo onnettomuuteen liittyneitä huhuja tulipalon tuhoisuuden syystä sekä Toivosen terveydentilasta.

[...] Uskon silti, että ulosajo johtui ainakin osittain jonkinlaisesta teknisestä viasta. Surullista, että Henrin ja Creston lupaava ura päättyi pian aivan huipulle pääsyn jälkeen tuohon mutkaan. (TKU/O/24/3_88.)

[...] En tule koskaan tietämään totuutta näistä asioista, eikä se ole minulle välttämätöntä [...] (TKU/O/24/3_101.)⁵³

Kun suomalainen vastaaja toteaa uskovansa onnettomuuden johtuneen teknisestä viasta, toteaa rallitiimissä työskentelevä vastaaja, ettei saa koskaan tietää totuutta onnettomuuden syystä, eikä pidä sitä käynnin jälkeen enää itselleen välttämättömänä. Myös yksi suomalainen vastaaja toteaa tienvarsimuistomerkillä vierailun tehneen onnettomuudesta hänelle hieman konkreettisemmän asian.

---

⁵² As a civil engineering and rally codriver I always try to understand what caused the crash and figure out if I can learn from it.

⁵³ I will never know the truth of these things for certain and it isn't necessary for me.

Vaikka paikalla vierailu ei ole tarjonnut kävijöille vastauksia onnettomuuden syistä, kertovat he sen auttaneen onnettomuuden hyväksymisessä ja epätietoisuuden sietämisessä. Lisäksi vierailu on kannustanut kävijöitä tekemään sitä, mitä he rakastavat. Toisten vastauksista huokuu inhimillinen toive siitä, että asiat olisivat menneet toisin.

[...] Olen melko varma, että tulen vierailemaan paikassa uudestaan. Ja lisäksi seuraavalla kerralla vierailen Henrin mainitsemassa Camp Dell Oro Hotellissa, katso-
massa millaista olisi ollut baarin puolella, jos auton vaihteisto olisi ollut rikki?
(TKU/O/24/3_103.)

5.4.4 Todellinen rallifani

Paikalla käyneet kertovat olevansa Henri Toivosen ja Sergio Creston faneja ja halunneensa siksi muistaa ja kunnioittaa heitä paikan päällä. Yksi vastaaja kuvasi tienvarsimuistomerkillä vierailun merkinneen ”haaveen ja velvollisuuden täyttymistä.” Toinen vastaaja sanoitti paikalla käymisen tehneen hänestä ”todellisen rallifanin”:

Kyllä, ensimmäisellä kerralla, kun kävin siellä, katselin ympärilleni ja olin iloinen, että olin siellä kunnioituksesta, todellinen rallifani (TKU/O/24/3_197).⁵⁴

Oman identiteetin vahvistumisen lisäksi, vastaajat kuvasivat tärkeäksi sitä, että tienvarsimuistomerkki on aktiivinen muistelun paikka. Heille oli tärkeää saada olla osa tätä Toivosen ja Creston muiston vaalijoiden joukkoa.

[...] Oli hieno nähdä että Toivosen ja Creston muistoa vaalitaan muistomerkkin avulla ja ihmiset vierailevat siellä. (TKU/O/24/3_111.)

[...] En koskaan unohda sitä hetkeä ja usein, kun etsin kuvia muistomerkillä käyneistä, huomaan että Sintra-kilpi on yhä siellä, 8 vuoden jälkeen, se on lohduttavaa: portugalilaiset fanit ja portugalilainen intohimo ralliin on siellä, osoittamassa kunnioitustaan idolilleen. (TKU/O/24/3_93.)⁵⁵

Paikalla käyneet ja sitä haluavat jakavat käsitykset Henri Toivosen ja Sergio Creston erityisestä lahjakkuudesta, jolla he hallitsivat kaikkien aikojen voimakkaimpia ralliautoja B-ryhmän kultaisena aikakautena. Heitä yhdistää menetyksen aiheuttama suru, johon he hakevat lohdutusta tienvarsimuistomerkillä vierailemalla. Näin ollen tienvarsimuistomerkki ja siihen rallikansan liittämät tunteet ja käsitykset yhdistävät rallikansaa Émile Durkheimin tarkoittamalla tavalla (Anttonen 1996, 49). Osa suomalaisista kertoi kokevansa paikan erityiseksi

⁵⁴ Yes, the first time I visited I had a good look around and was happy to be there out of respect, a real rally fan.

⁵⁵ I will never forget that moment and frequently, when I search for images of people that visited the memorial, I realized the Sintra plate is still there, 8 years after which is rather comforting: the portuguese fans and the portuguese rally passion is there, paying tribute to their idol.

Toivosen suomalaisuuden takia. Paikalla käyneiden vastausten perusteella tienvarsimuistomerkki yhdistää rallikansaa ympäri maailmaa etnisyyksiin, ikään ja sukupuoleen katsomatta. Tienvarsimuistomerkillä vierailleet suomalaiset eivät tuoneet vastauksissaan suomalaisuutta esiin. Sen sijaan portugalilainen kertoi saavansa lohtua siitä, että hänen paikalle viemänsä muistoesine on pitkään kertonut portugalilaisten fanien kunnioituksesta.

Paikalla käyneet korostivat ralliyhteisön eli rallikansan muistavan Henri Toivosen ja Sergio Creston aina.

[...] Tulemme aina muistamaan Sergion ja Henrin (TKU/O/24/3_225).⁵⁶

Sekä uskonnolliset pyhiinvaellukset että sekulaarit pyhiinvaellukset määritellään usein merkityksellisiksi matkoiksi (ks. esim. Norman 2020; Digance 2006.). Lisäksi useat tutkijat toteavat pyhiinvaeltajien etsivän pyhiinvaelluksilta merkitystä tai elämän tarkoitusta (ks. esim. Margry 2008, 33; Reader 2007, 226). Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkillä vierailleet kertovat paikalla käymisen olleen heille todella merkittävää, merkityksellistä ja tärkeää. He kuvaavat vierailun olleen henkisesti tärkeää, auttaneen tunteiden käsittelyssä ja tuoneen rauhaa. Vastajat kuvaavat paikalla käymisen auttaneen ymmärtämään onnettomuuden todella tapahtuneen sekä auttaneen hyväksymään, ettei onnettomuuden syytä luultavasti koskaan saada selville. Paikalla käyneet kertoivat vierailun vahvistaneen heidän fani-identiteettiään sekä yhteisöllisyyttä. Veikko Anttosen mukaan yhteisöt määrittelevät pyhän avulla identiteettinsä. Myös Durkheim näkee pyhän ensikädessä yhteisön attribuuttina, jonka tehtävänä on yhdistää yhteisöä. (Anttonen 1996, 49, 54–55, 153–155.)

5.5 Sekulaarista pyhään: tavallisesta mutkasta pyhiinvaelluspaikaksi

5.5.1 Kuolema sekulaarin tienvarren pyhittäjänä

Monet Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä käyneistä kertoivat paikalla vierailun olleen ”päivän selvää,” ”ilmiselvää” tai yksinkertaisesti ”pakollista.” Myös useat vierailua suunnittelevat pitivät sitä paikkana jossa ”sopivan tilanteen tullessa tulisi käydä.” Yksi vastaaja perusteli haluansa käydä paikalla toteamalla uskovansa, että ”jokaisen suomalaisen moottoriurheilusta kiinnostuneen kuuluisi myös” (TKU/O/24/3_57). Sean Gammon pitää urheiluun liittyviä sekulaareja pyhiinvaelluskohteita urheilun seuraajille yhtä merkittävänä kuin maailmanuskontoihin kuuluvia pyhiinvaelluskohteita (Gammon 2004, 41). Vastausten

---

⁵⁶ We will aléas remembrer Sergio and Henri

perusteella rallikansa vahvistaa ja ilmaisee identiteettiään vierailemalla Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkillä. Erik Cohenin mukaan pyhiinvaeltajat vaeltavat elämänsä keskiössä olevaan kohteeseen, joka voi Gammonin näkemyksen mukaisesti liittyä uskonnon sijaan myös esimerkiksi urheiluun (Cohen 1992, 47).

Myös yksi vastaajista nimeää erikoiskokeen, jonka varrella onnettomuuspaikka ja sitä merkitsevä tienvarsimuistomerkki on ”eräänlaiseksi hyvin surulliseksi pyhiinvaelluskohteeksi” (TKU/O/24/3_14). Vastaavat pitävät Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkkiä ”tärkeänä paikkana”, jossa ”suuri rallin ystävä ei voi olla käymättä” sekä ”poikkeuksellisenä,” ”ainutlaatuisena” ja ”erityisenä” moottoriurheilun muistomerkkienkin keskuudessa, joita ei vastaajien mielestä muutenkaan ole montaa. Suomalainen vastaaja pitää ylipäätään muistomerkkin pystyttämistä suomalaiselle autourheilijalle onnettomuuspaikalle poikkeuksellisenä, sillä ”sellaista ei ole esimerkiksi Jarno Saarisella tai Hans Laineella, vaikka kumpikin menehtyi moottoriradalla sattuneessa onnettomuudessa” (TKU/O/24/3_51). Suomessa virallisen ja pysyvän tienvarsimuistomerkkin pystyttäminen ei Väyläviraston mukaan ole sallittua⁵⁷.

Veikko Anttonen korostaa pyhän suhdetta maantieteelliseen paikkaan (Anttonen 1996, 14). Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkki on Anttonen tarkoittamalla tavalla rallikansan erilleen rajaama maantieteellinen paikka, jolla on yhteisölle erityinen merkitys. Jennifer Clark ja Majella Franzmann toteavat tienvarsimuistomerkkien haastavan tienvarteen liitetyt ajatukset tienvarresta julkisena, sekulaarina ja merkityksettömänä tilana, jonka ohi kuljetaan. Tienvarsimuistomerkit muuttavat julkisesta tienvarresta yksityisen, pyhän tilan, joka on muusta pientareesta erotettu merkityksellinen pyhiinvaelluspaikka. Rebecca M. Kennerlyn mukaan tienvarsimuistomerkit ovat jossain, jota hän kuvaa sanalla *between*, välissä. Ne ovat fyysisesti tien ja ojan, sekulaarin ja pyhän tilan, julkisen ja yksityisen surun, sekä kuoleman ja elämän että kuolinpaikan ja hautapaikan välissä. Kennerlyn näkemys on linjassa Anttonen pyhää koskevan näkemyksen kanssa, jossa pyhä merkitsee mm. yhteisön erilleen rajaamaa paikkaa. Näin ollen Kennerlyn käyttämä termi välissä tarkoittaa pohjimmiltaan samaa kuin Anttonen raja. Myös Charles O. Collins ja Charles D. Rhine allekirjoittavat tienvarsimuistomerkkien paikan pyhyden. (Clark & Franzmann 2006, 586; Kennerly 2002, 234, 237, 249; Anttonen 1996, 14; Collins & Rhine 2003, 230.)

---

⁵⁷ Varmistettu ajantasainen käytäntö Väylävirastolta sekä Pirkanmaan ELY-keskuksen keskitetyistä lupapalveluista sähköpostilla.

Jennifer Clark ja Majella Franzmann korostavat tienvarsimuistomerkin maantieteellisen sijainnin kriittisyyttä sen pystyttäneille ja siellä vieraileville, sillä juuri siellä onnettomuudessa menehtyneet olivat viimeisen kerran elossa. Heidän mukaansa monet uskovat paikalla menehtyneiden olevan onnettomuuspaikalla läsnä ja kommunikoinnin heidän kanssaan olevan mahdollista (Clark & Franzmann 2006, 589, 593.) Myös Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä vierailut jakaa tämän näkemyksen:

Tunnen oloni rauhallisemmaksi, kun olen ollut siellä ja osoittanut kiitollisuuteni hänelle. Hän tietää sen.⁵⁸ (TKU/O/24/3_184.)⁵⁹

Jennifer Clarkin ja Majella Franzmannin näkemyksestä poiketen katson, etteivät tienvarsimuistomerkit tee paikasta pyhää, vaan ainoastaan ilmaisevat sen pyhyyttä ja tekevät pyhyyden näkyväksi. Tämä tulee ilmi vastauksista, joissa vastaajat korostavat, että olisivat käyneet paikalla ilman muistomerkkiäkin:

Oikeastaan halusin nähdä tapahtumapaikan, ja olisin halunnut käydä paikassa ilman muistomerkkiäkin (TKU/O/24/3_148).

Olisin käynyt paikalla ilman muistomerkkiäkin. [...] Minua kiinnosti nähdä omin silmin, millainen onnettomuuspaikka on. (TKU/O/24/3_156.)

Paikan pyhyys ei siis muodostu pelkästä tienvarsimuistomerkestä, vaan on sidoksissa Anttonen kuvaamaan mielikuvaprosessiin ja rallikansan kulttuuriseen merkityksenantoon, josta myös paikalla käyminen ja ihmisten toiminta siellä kertoo (Anttonen 1996, 19, 33). Tutkimukseni tienvarsimuistomerkki on pystytetty onnettomuuspaikalle, jossa Henri Toivonen ja Sergio Cresto menehtyivät. Kyseessä on siis Slawoj Tanasin tarkoittama kuolinpaikka (Tanas 2021, 48, 49). Vastausten perusteella juuri kuolemalla on merkittävä rooli sekulaarin tienvarren pyhittäjänä.

Vastaajat kuvasivat vierailuaan ”erikoiseksi,” ”erityiseksi” ja hämmästyneensä paikan tunnelmasta ja sen aiheuttamista yllättävän vahvoista tunnekokemuksista ja suuresta kunnioituksesta. He siis kertovat kokeneensa tienvarsimuistomerkillä Nathan Söderblomin pyhään liittämiä epätavallisuuden kokemuksia, hämmästyttäviä, ennakoimattoman vahvoja tunnekokemuksia ja kunnioitusta (Söderblom 1917, 731). Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkin erikoiseksi ja vaikuttavaksi kuvattu tunnelma onkin ollut yksi syy vierailuille.

---

⁵⁸ Muista vastauksista käy ilmi, että vastaaja tarkoittaa Henri Toivosta.

⁵⁹ I feel more in peace, I have been there and showed my gratitude to him. He knows that.

Minulla oli tunne, että siellä oli jotain erityistä, se mutka, se tunnelma. Siellä tuntee olevansa yhteydessä johonkin syvempään. (TKU/O/24/3_92.)⁶⁰

Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkki on rallikansalle pyhä paikka sekä akateemisen tutkimuksen että rallikansan omien käsitysten mukaan. Henri Toivosen ja Sergio Creston kuolema onnettomuuspaikalla on muuttanut yhdestä tavallisesta, sekulaarista, muiden korsikalaisten mutkien kaltaisesta mutkasta rallikansalle merkityksellisen erilleen rajatun pyhän paikan. Vastaajat kokevat menehtyneiden henkien olevan läsnä onnettomuuspaikalla, siksi se on vastaajille tärkeämpi paikka kuin Toivosen ja Creston viralliset hautapaikat. Lisäksi Korsikalla sijaitseva Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkki on rallikansalle merkityksellisempi paikka kuin toinen Henri Toivoselle omistettu muistokivi Sardiniasa. Muistokivi on pystytetty Sardinian saarelle vuoden 1985 Costa Smeralda -rallin erikoiskokeen 34 varrelle kohtaan, jossa Toivonen kolaroi pahasti murtaen kolme niskanikamaansa. Korsikan tienvarsimuistomerkki on Sardinian muistokivestä poiketen muistopaikan lisäksi selvästi pyhä paikka, joka herättää voimakkaita tunteita ja jossa vastaajat uskovat voivansa kommunikoida Henri Toivosen ja Sergio Creston kanssa.

5.5.2 Condition humaineen liittyvät motiivit

Peter Jan Margryn mukaan ihmiset hakevat pyhiinvaelluksilla yhteyttä pyhään tai pyhitettyyn saadakseen tukea ihmisyyteen tai Darius Liutikaksen mukaan lohdutusta (Margry 2008a, 33; Liutikas 2021b, 31; ks, Morinis 1992, 1). Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkkiä voidaan perustellusti pitää rallikansan pyhänä paikkana. Mutta hakevatko Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkillä vierailevat sieltä apua, tukea tai lohdutusta? Vastaajat arvelevat paikalla käymisen voivan auttaa onnettomuuteen liittyvien tunteiden käsittelyssä tai ovat kokeneet vierailun auttaneen tunteiden käsittelyssä. Tienvarsimuistomerkillä käyneet kertovat suremisen paikan päällä olleen korjaava kokemus.

Vastaajat kertaavat B-ryhmän autojen ”vaikeaa ajettavuutta, autojen tehoa ja villejä katsojia” sekä ”Korsikan kapeita mutta nopeita teitä,” joilla Toivonen ja Cresto haastavista olosuhteista huolimatta johtivat kilpailua ylivoimaisesti. Vastaajien näkemyksen mukaan B-ryhmän kieltämiseen vaikutti myös aiemmat onnettomuudet, kuten vuotta aikaisemmin tapahtunut Attilio

---

⁶⁰ I had a feeling that it was something special there, the corner, the atmosphere. You feel in touch with something deeper.

Bettegan menehtyminen. Vaikka Toivosen ja Creston onnettomuus johti kuljettajien turvallisuuden parempaan huomioimiseen, on ralli edelleen vaarallinen laji.

[...] Olen myös monesti miettinyt sen oleva täysin mahdollista, että oma loppuni voi tulla yhtä yllättäen rakastamani autoilun yhteydessä. Tämä on varmasti vaikuttanut siihen, etten ole hurjastellut määräänsä enempää julkisilla teillä ja kiinnitän erityistä huomiota tekijöihin, joita en välttämättä vielä mutkan takaa näe tai muuten pysty vaikuttamaan (yllättävä rengasrikko yms.) (TKU/O/24/3_156.)

Vastaajat kertovatkin käsitelleensä onnettomuuden lisäksi rallin vaarallisuutta ja omaa kuolevaisuuttaan tienvarsimuistomerkillä.

Se sai minut ajattelemaan elämän haurautta... Valitettavasti joka vuosi kuljettajia ja kartanlukijoita kuolee tehdessään sitä mitä he rakastavat eniten. (TKU/O/24/3_193.)⁶¹

Vastaajat siis hakevat pyhänä pitämältään Toivosen ja Creston kuolinpaikalta Margryn ja Liutikaksen tarkoittamaa tukea ja lohdutusta onnettomuuden synnyttämiin tunteisiin ja menetykseen, sekä käsitelläkseen ralliin liittyviä riskejä ja omaa kuolevaisuuttaan. Margryn mukaan pyhiinvaeltajat hakevat yhteyttä pyhään, pyhitettyyn tai jumalaan saadakseen tukea ihmisenä olemiseen eli *condition humaineen*, suojelua tai pelastuksen (ks. Morinis 1992, 1). Kutsun näitä motiiveja Margryn tavoin *Condition humaineen liittyviksi motiiveiksi*, sillä tämä nimitys tuo esiin paikan pyhyiden ja sen kanssa vuorovaikutuksessa olemisen, esimerkiksi Liutikaksen mainitseman lohdutuksen saamiseksi. (Margry 2008a, 15, 33; Tanas 2021, 56; Liutikas 2021b, 31.)

---

⁶¹ It made me think that life can be so fragile... Unfortunately every year drivers and codrivers die doing what they love the most

6 Sekulaari pyhiinvaellus ilmiönä

6.1 Pyhän suhde sekulaariin Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkillä

Siinä missä Peter Jan Margry pitää sekulaaria pyhiinvaellusta terminä oksymoronina eli sanaparina, jonka osat kumoavat toisensa, eivät toiset tutkijat allekirjoita Margryn näkemystä risti-riidasta. Margry pitää pyhän roolia välttämättömänä sekulaareissa pyhiinvaelluksissa, kun Linda Kay Davidson ja David M. Gitlitz eivät. Peter Jan Margry kuvaa sekulaaria pyhiinvaellusta alkoholittoman viskin metaforan avulla: ”jos määrittelemme viskin alkoholijuomaksi, niin sekulaari pyhiinvaellus on alkoholiton viski. Mutta voimmeko silloin yhä puhua viskistä?” (Margry 2008a, 14, 36; 2015, 243; Davidson & Gitlitz 2002, 582.)

Seuraavaksi tarkastelen pyhän suhdetta sekulaariin Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä, jota analysoin yllä motiivien, merkityksellisyyden ja kuoleman roolin avulla. Sekä Peter Jan Margry että Justine Digance ovat tarkastelleet sekulaarien ja ns. perinteisten pyhiinvaellusten eroja motiivien avulla. Digancen mukaan sekulaarin pyhiinvaeltajan motiivina ei ole tehdä niin kutsuttua uskon tekoa. Margryn mukaan pyhiinvaeltajilla on aina ollut uskonnollisten motiivien lisäksi laaja kirjo toissijaisia motiiveja, jotka ovat sisältäneet mm. matkailun. Uskonnollisilla motiiveilla hän tarkoittaa niin kutsuttuja condition humaineen liittyviä motiiveja, joissa ihmiset hakevat yhteyttä pyhään saadakseen tukea, suojelua tai pelastuksen. Hän kuitenkin painottaa, että pyhiinvaellus tarvitsee toissijaisten motiivien rinnalle aina uskonnollisen motiivin, jotta kyse ei olisi pelkästä matkailusta. Sen sijaan Margry kutsuu ”risteäviksi matkoiksi” ilman uskonnollista motiivia tehtyjä matkoja uskonnollisiin kohteisiin, joissa vierailija vaikuttuu paikan pyhydestä. (Margry 2008a, 29, 33; Digance 2006, 36, 37, 46)

Margryn mukaan sekulaareilla pyhiinvaelluspaikoilla käyvien pyhiinvaeltajien ja paikkaa pyhänä pitävien joukko on rajallinen mutta erottuva (Margry 2008b, 324). Vain yksi vastaaja kuvasi Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkkiä suoraan pyhiinvaelluspaikaksi, toinen kuvasi yhteyttä ”jonkin syvemmän” kanssa ja kolmas toi esiin Henri Toivosen läsnäolon paikalla. Huomattavasti suurempi joukko kertoi paikan tärkeydestä, erityisyydestä, sen herättämistä voimakkaista tunnekokemuksista, tunteiden käsittelystä ja rauhan kokemisesta paikalla. En tarkoituksella kysynyt vastaajilta siitä, pitävätkö he Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkkiä pyhiinvaelluskohteena tai pyhänä paikkana. Ajattelin suoran kysymyksen ohjaavan vastauksia liikaa. Siitä huolimatta vastaajat kertoivat paikan merkityksellisyydestä, sen

herättämistä tunteista ja jopa pitävänsä sitä pyhiinvaelluskohteena. Margryn mukaan uskonnollisista motiiveista kertominen ei ole vastaajille helppoa silloin kun pyhiinvaelluksen paikka on muille lähtökohtaisesti sekulaari (Margry 2008a, 23). Mielestäni vastaajat kertoivat motiiveistaan ja matkan merkityksellisyydestä selkeästi ja avoimesti. Vastauksissa ei pohdittu paikan pyhyyttä pyhän käsitteen avulla tai tuotu juuri esiin uskonnollisia motiiveja, kun en niistä suoraan kysynyt. Silti vastausten perusteella oli selvää, että kyseessä on rallikansalle pyhä, erityinen, tärkeä ja merkityksellinen paikka. Hautapaikoista ja muusta muistokivestä poiketen vastaajat kokivat kuolinpaikalla yhteyttä johonkin syvempään, ja uskoivat Toivosen ja Creston henkien olevan siellä läsnä.

Slawoj Tanasin teoria kuolinpaikoilla vierailun motiiveista ja erityisesti sen jako pyhään ja sekulaariin teki motiivien analysoinnista helpompaa. Pystyin jaottelemaan motiiveja pyhän ja sekulaarin yläkategorioiden alle riippumatta siitä, kuinka paljon vastaajat toivat uskonnollisia motiivejaan esiin. Ainoastaan yksi vastaaja kuvasi haluavansa käydä tienvarsimuistomerkillä pitääkseen siellä hiljaisen rukoushetken. Lisäksi tienvarsimuistomerkille on jätetty maailmanuskontoihin, erityisesti katolilaisuuteen, liittyviä esineitä.

Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä vierailneiden motiivit painoutuivat Slawoj Tanasin jaottelun pyhiin motiiveihin. Vastaajat kertoivat motiiveikseen identiteetin kuten faniuden ja suomalaisuuden ilmaisemisen ja vahvistamisen sekä muistamisen ja empatian perheitä kohtaan. Jopa Tanasin sekulaarina pitämä tunteisiin liittyvä motiivi kuvautui pikemminkin pyhänä, sillä vastaajat hakivat tienvarsimuistomerkiltä nimenomaan apua onnettomuuden hyväksymiseen ja siihen liittyvien tunteiden käsittelyyn. Tapausesimerkissäni pyhät ja sekulaarit motiivit muodostivat ikään kuin hämärärajan janan, jonka toisessa päässä oli pyhä ja toisessa sekulaari. Todellisuudessa monet näistä motiiveista olivat osittain päällekkäisiä tai läsnä yhtä aikaa. Esimerkiksi rallifanit saattoivat haluta käydä paikalla sekä faneina (pyhä) että muistelemassa lapsuuteensa ja nuoruuteensa liittyvää nostalgista (sekulaari) aikaa, jota Toivonen ja Cresto edustavat.

Osa vastaajista mainitsi Tanasin luokittelun sekulaarien motiivien lisäksi toissijaisia motiiveja kuten turismin ja hyvän sijainnin. Margryn mukaan on kuitenkin tyypillistä, että pyhiinvaeltajat tekevät pyhiinvaelluksellaan myös turismiin liittyviä asioita, kuten katsovat nähtävyyksiä ja nauttivat hyvästä ruoasta (Margry 2008a, 28). Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkki sijaitsee syrjäisessä paikassa Korsikan saarella, eikä sitä ole rakennettu vastaamaan kävijöiden tarpeisiin (ks. Gammon 2004, 37). Vastaajat kertovat viettäneensä siellä aikaa viidestä

minuutista muutamaan tuntiin. Sijainnin ja käytännön syiden takia vastaajat ovat sijoittaneet tienvarsimuistomerkillä käymisen osaksi esimerkiksi Korsikalla tai Sardiassa ajettavaa rallia tai muuta loma- tai työmatkaa. Osa vastaajista kertoo vierailleensa siellä muuhun matkaan sopineen sijainnin takia, mutta osa kertoo nähneensä erityistä vaivaa tienvarsimuistomerkillä käydäkseen. He ovat esimerkiksi tulleet varta vasten Korsikalle ja Corten kylään tienvarsimuistomerkkiä varten, ajaneet Korsikan kautta tai tulleet saarelle aiemmin voidakseen vierailla onnettomuuspaikalla.

Henri Toivosen ja Sergio Creston kuolemaan johtanut onnettomuus muokkasi perustavanlaatuisesti moottoriurheilua, erityisesti rallia lajina, sekä onnettomuudessa menehtyneiden, heidän läheistensä, kollegoiden ja fanien elämää. He, jotka olivat onnettomuuden aikaan lapsia tai nuoria, kuvaavat onnettomuuden jääneen kirkkaasti mieleen ja järkyttäneen syvästi. Onnettomuuden jälkeen syntyneet kuvaavat Henri Toivosta ja Sergio Crestoa yhtä lailla idoleikseen ja esikuvikseen, joiden innoittamina osa vastaajista löysi moottoriurheilusta harrastuksen, työn ja/tai intohimon. Toivosen ja Creston ikäluokkaan kuuluvat kuvaavat onnettomuutta koskettavaksi tapahtumaksi. Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkki on vastausten perusteella Erik Coehenin tarkoittamalla tavalla rallikansan elämän keskiössä oleva kohde (Cohen 1992, 47).

6.2 Merkityksellinen matka

Peter Jan Margryn viskimetaforaa seuraten, voimme todeta, ettei rallikansan sekulaari pyhiinvaellus ole yhtä kuin alkoholiton viski, sillä vaikka paikka on muille sekulaari, se on rallikansalle pyhä. Margry vaatii pyhiinvaellukselta vuorovaikutusta pyhän tai uskonnollisen kanssa, omaa henkilökohtaisen uudistumisen elementtiä sekä pyhää objektia (Margry 2008a, 36).

Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkkiä voidaan pitää Margryn tarkoittamana pyhänä objektina, jolta vastaajat hakevat tukea, lohdutusta ja identiteettinsä vahvistamista. Lisäksi vastaajat kuvasivat uskovansa menehtyneiden olevan onnettomuuspaikalla läsnä ja kommunikoinnin olevan heidän kanssaan mahdollista (TKU/O/24/3_184; TKU/O/24/3_92).

Margry toteaa painokkaasti pyhiinvaelluksen eroavan matkailusta pyhiinvaelluksen transformatiivisen potentiaalin avulla, joka voi esimerkiksi antaa elämälle merkityksen ja parantaa. (Margry 2008a, 36; Ks. Morinis 1992, 11.) Vastaajat kuvasivat tienvarsimuistomerkillä käymisen auttaneen tunteiden käsittelyssä. He kuvasivat esimerkiksi kokeneensa rauhaa, kiitollisuutta ja iloa saadessaan käydä onnettomuuspaikalla kunnioittamassa Toivosen ja Creston muistoa. Osalle onnettomuuspaikalla käyminen teki onnettomuudesta konkreettisemmän asian

ja auttoi sen hyväksymisessä. He kokivat olevansa parempia rallifaneja sekä ymmärtävänsä lajia paremmin käytyään paikan päällä. Lisäksi osa kertoi käsitelleensä lajin vaarallisuutta ja oman elämänsä rajallisuutta. Darius Liutikaan mukaan pyhiinvaelluksen transformatiivinen vaikutus voikin olla esimerkiksi lohdutuksen saamista (Liutikas 2021b 31). Vastaajat totesivat tienvarsimuistomerkillä käymisen merkinneen heille paljon ja olleen henkisesti tärkeää.

6.3 Sekulaarin pyhiinvaelluksen ja tienvarsimuistomerkkien samankaltaisuus

Sekulaarit pyhiinvaellukset ja tienvarsimuistomerkit perustuvat samankaltaisiin tarpeisiin. Peter Jan Margryn mukaan ihmisillä on yhä ”tarve vedota korkeampiin voimiin” etsiessään vastauksia ”eksistentiaalisiin epävarmuustekijöihin.” Margryn mukaan ihmiset etsivät omia, uusia reittejä pyhään, jos kirkot ja uskonnolliset liikkeet eivät tarjoa siihen riittäviä ja nykyajan tarpeisiin vastaavia mahdollisuuksia. Jennifer Clarkin ja Majella Franzmannin mukaan tienvarsimuistomerkit ilmaisevat surijoiden auktoriteettia päättää heille sopivista suremisen muodoista tilanteissa, joissa surijat eivät koe perinteisiä uskonnollisia ja kulttuurisia tapoja riittävinä. Molemmissa ilmiöissä on siis kyse ”uudenglaisista” tavoista toimia tilanteissa, joissa ihmiset eivät koe perinteisiä tapoja toimivina tai riittävinä. Toisaalta sekä tienvarsimuistomerkkien pystyttäjät että sekulaarit pyhiinvaeltajat haluavat olla aktiivisia toimijoita ja päättää itse itselleen toimivista tavoista. (Margry 2008b, 327; Clark & Franzmann 2006, 579, 583.)

Molempiin ilmiöihin liittyy tietty tarkka maantieteellinen sijainti. Surijat pystyttävät tienvarsimuistomerkit mahdollisimman lähelle onnettomuuspaikkaa, koska uskovat vainajan hengen olevan siellä läsnä. Tienvarsimuistomerkkien kohdalla kuolemaan johtanut onnettomuus muuttaa tavallisen tienvarren pyhäksi paikaksi. Myös sekulaarit pyhiinvaelluskohteet ovat erilleen rajattuja tiettyjen yhteisöjen pyhiä paikkoja, kuten erilaisia muistomerkkejä, hautoja, koteja jne. (Clark & Franzmann 2006, 593.)

Sekä surijat että sekulaarit pyhiinvaeltajat haluavat päättää, mikä on heille pyhää, merkityksellistä ja mistä he saavat lohtua elämän vaikeisiin hetkiin. Tienvarsimuistomerkkien rakentajat haluavat tienvarsimuistomerkkin avulla ikuistaa läheisensä muiston parhaaksi katsomallaan tavalla. Se on heille tapa käsitellä äkillistä menetystä ja siihen liittyviä tunteita. Margryn mukaan ihmiset matkaavat yleensä sellaisiin sekulaareihin pyhiinvaelluskohteisiin, joihin liittyvien henkilöiden elämäntarina he voivat samaistua, ja joilta he kokevat voivansa saada lohtua, voimaa ja apua omiin ongelmiinsa. (Margry 2008b, 325; Clark & Franzmann 2006, 596.)

Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä käyneet käsittelivät menehtyneiden muiston vaalimisen lisäksi ralliin liittyviä riskejä. Ketkä ymmärtäisivätkään ralliin liittyvää suurta intohimoa ja riskejä yhtä hyvin kuin henkensä rakastamansa lajin parissa antaneet.

Me emme koskaan lopeta. Me ajamme rallia loppuun asti (TKU/O/24/3_56).⁶²

6.4 Kuoleman rooli pyhittäjänä

Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkki on rallikansan pyhä paikka. Paikan pyhyys on tienvarsimuistomerkkien tyypillinen piirre, jonka muodostumista ei kuitenkaan ole tarkemmin avattu (ks. esim. Clark & Franzmann 2006, 595). Vastaajien kuvausten perusteella Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkkin paikan pyhyys liittyy oleellisesti Henri Toivosen ja Sergio Creston menehtymiseen onnettomuuspaikalla. Vastaajat kertoivat voimakkaista tunnekokemuksista, yhteydestä johonkin syvempään sekä uskovansa erityisesti Henri Toivosen eli ”Henkan” olevan siellä. Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkillä käyneet kertovat siis suhteesta transsendenssiin. Ajatus äkillisesti menehtyneiden henkien läsnäolosta onnettomuuspaikalla, on tienvarsimuistomerkkitutkimukselle tuttu, siksi tienvarsimuistomerkit pyritään pystyttämään aina mahdollisimman lähelle onnettomuuspaikkaa, jotta pyhänä pidetty paikka pystytään rajaamaan näkyvästi erilleen sekulaarista tienvarresta. (Clark & Franzmann 2006, 589, 593.)

Hautapaikoista ja muista muistokivistä (joita ei ole pystytetty kuolinpaikoille) poiketen tienvarsimuistomerkkien maantieteellinen sijainti on tärkeä kuoleman ja elämän rajapaikkana. Ne eivät ilmaise vain kuoleman paikkaa vaan myös paikkaa, jossa menehtyneet olivat viimeisen kerran elossa. Siksi surijoille tienvarsimuistomerkit ovat usein hautapaikkoja tärkeämpiä, sillä he ajattelevat hengen olevan hautapaikan sijaan onnettomuuspaikalla. (Clark & Franzmann 2006, 589, 593.)

Peter Jan Margryn mukaan kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen tarjoamat tavat etsiä lohtua elämän vaikeuksiin pyhästä eivät riitä sekulaareille pyhiinvaeltajille (Margry 2008b, 327). Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkille jätetyt uskonnolliset esineet ja vastaus halusta rukoilla paikalla kertovat mielestäni siitä, ettei kyse välttämättä ole niin mustavalkoisesta ilmiöstä. Äkillisen surun kohdatessa tienvarsimuistomerkkien pystyttäjät kokevat tärkeäksi päättää itse sopivista suremisen tavoista. Lizette Larson-Miller kutsuu tienvarsimuistomerkkien pystyttämistä suositukseksi uskonnolliseksi toiminnaksi (Larson-Miller 2005, 11).

---

⁶² We never stop.we rally until the end.

Tienvarsimuistomerkkien kohdalla aktiivinen toimijuus on tapa surra ja muistaa menehtyneitä surijoiden parhaaksi katsomalla tavalla. Tienvarsimuistomerkkien pystyttämistä voidaan Lizette Larson-Millerin tavoin pitää elettyinä uskonnollisuutena, jonka rinnalla perinteiset kulttuuriset ja uskonnolliset tavat kuten hautajaiset kulkevat. Myös Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkillä vierailu on vastaajille tapa surra ja vaalia Henri Toivosen ja Sergio Creston muistoa parhaaksi katsomallaan tavalla. Vaikuttaa siltä, että auktoriteetin ja toimijuuden siirtyminen instituutioilta ihmisille, on uskonnottomuutta tai sekulaariutta tärkeämpää. Esimerkiksi Henri Toivosen ja Sergio Creston rallikansan sekulaarille pyhiinvaelluskohteelle ovat tervetulleita uskonnollisesta ja kulttuuritaustasta riippumatta kaikki, joille Henri Toivonen ja Sergio Cresto ovat tärkeitä ja, joita heidän menehtymisensä on koskettanut.

7 Yhteenveto

Tutkin Henri Toivosen ja Sergio Creston Korsikalla sijaitsevaa tienvarsimuistomerkkiä rallikansan sekulaarina pyhiinvaelluskohteena. Tarkastelin, miten tienvarsimuistomerkki muodostuu kävijöilleen pyhäksi paikaksi motiivien, merkityksellisyyden ja kuoleman läsnäolon kautta. Tutkijat eivät ole sekulaarin pyhiinvaelluksen määritelmästä samaa mieltä. Osalle mikä tahansa merkityksellinen matka voi olla sekulaari pyhiinvaellus, kun toiset vaativat sekulaarilta pyhiinvaellukselta uskonnollista motiivia tai yhteyttä pyhään. Määritelmään liittyvä näkemusero koskee siis sitä, voiko sekulaari pyhiinvaellus olla luonteeltaan täysin maallinen vai tarvitseeko se aina pyhään liittyvän elementin. Tarkastelin tätä uskontotieteen ydinosamisalueeseen kuuluvaa erimielisyyttä rallikansan sekulaarin pyhiinvaelluskohteen avulla.

Analysoin Webropol-lomakkeella keräämäni aineistoa teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Yhteensä kyselyyni vastasi 86 vastaajaa. Tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenä toimi sekulaarin pyhiinvaelluksen, tienvarsimuistomerkin, sekulaarin ja pyhän sekä motiivien ja merkityksellisyyden käsitteet. Perustin analyysini Slawoj Tanasin kuolinpaikoilla vierailemisen motiiveihin, joita täydensin Darius Liutikaksen kulttuuristen pyhiinvaeltajien motiiveilla. Jaoin Tanasin teoriaa mukaillen motiivit sekulaareihin ja pyhiin.

Rallikansan Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä vierailun motiivit liittyivät identiteetin ilmaisemiseen sekä nostalgiaan. Vastaajat halusivat ilmaista erityisesti faniutta sekä suomalaisuutta paikalla vieraillemalla. Nostalgian motiivi liittyi lapsuuden ja nuoruuden sankareiden sekä rallin kultaisen B-ryhmän ajan muisteluun. Lisäksi vastaajat halusivat käydä tienvarsimuistomerkillä muistaakseen Henri Toivosta ja Sergio Crestoa sekä nähdäkseen onnettomuuspaikan itse ja oppiakseen sekä onnettomuudesta että rallista lajina lisää. Myös empatia menehtyneiden perheitä ja ralliyhteisöä kohtaan sekä tunteiden käsittely olivat merkittäviä syitä vierailulla tienvarsimuistomerkillä.

Kyselyyn vastanneista 25 paikalla käynyttä kuvasi tienvarsimuistomerkin ja onnettomuuspaikan tunnelmaa poikkeukselliseksi ja erityiseksi. Osa kertoi kokeneensa paikalla yhteyttä ”johonkin syvempään.” Monille vierailu oli aiheuttanut voimakkaita tunnereaktioita, eivätkä kaikki olleet siksi voineet viipyä siellä pitkään. Toisaalta huomattava osa kertoi saaneensa paikalta apua tunteiden käsittelyyn ja onnettomuuden hyväksymiseen. He kokivat saaneensa sieltä rauhaa vastineeksi kunnioituksen ja kiitollisuuden osoittamisesta. Lisäksi he kokivat vierailun vahvistaneen fani-identiteettiä ja tehneen heistä ”todellisia rallifaneja.”

Tienvarsimuistomerkit pystytetään tyypillisesti mahdollisimman lähelle onnettomuuspaikkaa, sillä menehtyneiden henkien uskotaan olevan onnettomuuspaikalla läsnä. Myös Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä käynyt kertoi uskovansa erityisesti Henri Toivosen eli ”Henkan” olevan siellä. Toivosen ja Creston onnettomuuspaikka on muodostunut pyhäksi kuoleman kautta. Se on vastaajille hautapaikkoja ja esimerkiksi Sardinialla sijaitsevaa muistokiveä tärkeämpi paikka, koska juuri tuossa korsikalaisessa mutkassa Henri Toivonen ja Sergio Cresto olivat viimeisen kerran elossa.

Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkki muodostui kävijöille pyhäksi erityisesti kuoleman kautta. Kyseessä on rallikansan maantieteellisesti erilleen rajaama pyhä paikka, jossa heidän suuresti kunnioittamansa rallilegendat Henri Toivonen ja Sergio Cresto menehtyivät. Vastaajat käyvät siellä ilmaistakseen ja vahvistaakseen identiteettiään, muistaakseen ja kunnioittaakseen Toivosta ja Crestoa sekä käsitelläkseen onnettomuuteen liittyviä tunteita. Vastaajien motiivit painottuvat Slawoj Tanasin sekulaarin ja pyhän jaottelussa erityisesti pyhiin motiiveihin.

Peter Jan Margry vaatii pyhiinvaellukselta vuorovaikutusta pyhän tai uskonnollisen kanssa, oman henkilökohtaisen uudistumisen elementtiä sekä pyhää objektia (Margry 2008a, 17). Rallikansan pyhiinvaelluskohde Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkki on rallikansalle pyhä paikka, jolta he hakevat lohdutusta ja tukea rallin vaarallisuuden ja elämän rajallisuuden käsittelyyn. Vastaajat uskovat onnettomuuspaikalla olevan mahdollista kommunikoida menehtyneiden henkien kanssa. Rallikansan sekulaari pyhiinvaelluskohde täyttää siis kaikki Margryn pyhiinvaellukselle asettamat kriteerit. Lisäksi Toivosen ja Creston tienvarsimuistomerkillä vierailu oli vastaajille hyvin merkityksellistä, tärkeää ja korjaavaa. Se täyttää siltä osin myös niiden tutkijoiden määritelmät, jotka pitävät sekulaaria pyhiinvaellusta merkityksellisenä tai merkitystä täynnä olevana matkana (ks. esim. Digance 2006). Kallistun siis Henri Toivosen ja Sergio Creston sekulaarin pyhiinvaelluskohteen tapausesimerkin valossa Margryn kannalle. Sekulaarit pyhiinvaellukset eroavat selvästi niin sanotusta pelkästä matkailusta. Ne ovat merkityksellisiä matkoja tietyille yhteisöille pyhiin (uskontojen ulkopuolisiin) paikkoihin, jotka voivat muuttaa elämän ja antaa sille merkityksen.

Kuolemalla on merkittävä rooli tienvarsimuistomerkkien pyhittäjänä. Tienvarsimuistomerkkien rakentajat pystyttävät niitä surrakseen ja vaaliakseen menehtyneiden muistoa itselleen sopivalla tavalla, silloin kun perinteisiä uskonnollisia tai kulttuurisia tapoja ei pidetä riittävinä (Clark & Franzmann 2006, 589, 593). Myös Margry pitää sekulaareja pyhiinvaelluksia uusina

reitteinä pyhään aikana, jolloin kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen tarjoamia reittejä pyhään ei pidetä riittävinä tai nykyaikaisiin tarpeisiin vastaavina (Margry 2008a, 34–36). Molempiin tapoihin voidaan suhtautua myös niin kutsuttuna elettyinä uskonnollisuutena, joka täydentää kulttuurisia ja uskonnollisia tapoja, mutta jolle tärkeintä on auktoriteetin ja toimijuiden siirtyminen instituutioilta ihmisille.

Tutkimukseni heikoin kohta on siinä, etten kysynyt vastaajien taustatiedoissa uskonnollisuudesta tai maailmankatsomuksesta. Charles O. Collins ja Charles D. Rhine ovat kritisoineet aiempaa tutkimusta siitä, ettei uskonnollisuudesta ole kysytty suoraan (Collins & Rhine 2003, 229). Peter Jan Margry on puolestaan tyytynyt toteamaan, ettei sekulaarissa ympäristössä ole helppoa puhua uskonnollisista motiiveista (Margry 2008a, 23). Ajattelin suorien kysymysten johdattelevan vastaajia liikaa, mutta toisaalta ratkaisu tähän ongelmaan olisi ollut neutraali taustakysymys vastaajien uskonnollisuudesta, hengellisyydestä tai henkisyydestä. Sekä tienvarsimuistomerkkitutkimuksen että sekulaarien pyhiinvaellusten kohdalla suorat jatkokysymykset uskonnosta tai maailmankatsomuksista olisivat tärkeitä. Tällä hetkellä sekä sekulaarien pyhiinvaellusten että tienvarsimuistomerkkien ajatellaan kumpuavan uudenaikaisista tarpeista surra sekä hakea yhteyttä pyhään. Mielestäni tätä ajatusta tulisi tarkastella kriittisesti, sillä esimerkiksi Toivosen ja Creston sekulaariin pyhiinvaelluspaikkaan ja tienvarsimuistomerkkiin liittyy perinteisistä maailmanuskunnoista tuttuja asioita, kuten rukoilua ja uskonnollisia esineitä. Kyseessä voi siis yhtä hyvin olla perinteisiä uskonnollisia ja kulttuurisia tapoja täydentävä toiminta, jossa ihmistentoimijuus toimijuus on tärkeässä roolissa.

Sekulaareilla pyhiinvaelluskohteilla voisi olla myös potentiaalia toimia kulttuuriset ja uskonnolliset rajat ylittävinä pyhiinvaelluskohteina. Jos olisin kysynyt vastaajien uskonnollisista taustoista, olisin voinut tutkia yhdistääkö tämä rullikansan pyhä paikka erilaisia uskonnollisia vakaumuksia ja vaikuttavatko nämä vakaumukset muistamisen ja kunnioittamisen tapoihin. Kritisoininkin siis itseäni sekä Margrya siitä, että olemme tutkijoina suhtautuneet sekulaarien kontekstien uskonnollisuuteen tarpeettoman vaikeana asiana. Jatkossa siis sekä sekulaarien pyhiinvaellusten että tienvarsimuistomerkkien uskonnollisuuteen tulisi kiinnittää enemmän huomiota.

Henri Toivonen ja Sergio Cresto eivät olisi voineet saada Suomessa Korsikalle pystytetyn tienvarsimuistomerkkin kaltaista pysyvää muistomerkkiä. Olisi mielenkiintoista tietää lisää suomalaisista tienvarsimuistomerkkeistä ja niihin liittyvistä tavoista ja uskomuksista. Tämä tutkimus on osaltaan osoittanut, kuinka koskettavia urheiluun liittyvät tragediat todella ovat.

Ihmiset löytävät urheilusta uusia reittejä pyhään sekä tukea henkilökohtaisiin elämän kipukohtiin, siksi rallikansa ei koskaan unohda sankareitaan:

”[...]Tulemme aina muistamaan Sergion ja Henrin” (TKU/O/24/3_225).

Lähteet

Aineisto

TKU/O/24/3, *Kysely Henri Toivosen ja Sergio Creston tienvarsimuistomerkillä käyneiden kokemuk-
sista*. Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen arkisto. Kerätty 27.11.2023 – 7.1.2024.

Tutkimuskirjallisuus

Anttonen, Veikko

1996 *Ihmisen ja maan rajat. 'Pyhä' kulttuurisena kategoriana*. Helsinki: Suomalaisen Kir-
jallisuuden Seura.

Bale, John

1993 *Sport, Space and the City*. Lontoo: Routledge.

Beaver, Allan

2012 *A Dictionary of Travel and Tourism*. Oxford: Oxford University Press.

Bednar, Robert M.

2013 Killing Memory. Roadside Memorial Removals and the Necropolitics of Affect. –
Cultural Politics. 9(3), 337–356.

Bilynskyj Dunning, Susan

2017 Saeculum – *Oxford Classical Dictionary*. Saatavissa: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199381135.013.8233>. Viitattu: 9.7.2024.

Calhoun, Craig & Mark Juergensmeyer & Jonathan VanAntwerpen

2011 Introduction. Teoksessa Craig Calhoun & Mark Juergensmeyer & Jonathan VanAnt-
werpen (toim.) *Rethinking secularism*. New York: Oxford University Press. 3–30.

Casanova, José

2011 The Secular, Secularizations, Secularisms. Teoksessa Craig Calhoun & Mark Juer-
gensmeyer & Jonathan VanAntwerpen (toim.) *Rethinking secularism*. New York: Ox-
ford University Press. 54–74.

Clark, Jennifer & Majella Franzmann

2006 Authority from grief, presence and place in the making of roadside memorials. –
Death Studies. 30(6), 579–599.

Cohen, Erik

1992 Pilgrimage and tourism: convergence and divergence. Teoksessa Alan Morinis (toim.) *Sacred journeys*. Westport: Greenwood Press. 47–61.

Collins, Charles O. & Charles D. Rhine

2003 Roadside Memorials. – *Omega*. 47(3), 221–244.

<https://doi.org/10.2190/1654-01N2-2A3C-G>

Davidson, Linda Kay & David M. Gitlitz

2002 Secular Pilgrimage. Teoksessa Linda Kay Davidson & David M. Gitlitz (toim.) *Pilgrimage: From the Ganges to Graceland, An Encyclopedia*. Santa Barbara: ABC-CLIO. 582–584.

Davie, Grace

1993 ‘You’ll Never Walk Alone’: The Anfield Pilgrimage. Teoksessa Ian Reader & Tony Walter (toim.) *Pilgrimage in Popular Culture*. Lontoo: Macmillan Press Ltd. 201–219.

Digance, Justine

2006 Religious and secular pilgrimage. Journeys redolent with meaning. Teoksessa Dallen Timothy & Daniel Olsen (toim.) *Tourism, Religion and Spiritual Journeys*. Lontoo: Routledge. 36–48.

Eade, John & Dionigi Albera

2017 Pilgrimage Studies in Global Perspective. Teoksessa Dionigi Albera & John Eade (toim.) *New Pathways in Pilgrimage Studies. Global Perspectives*. New York: Routledge. 1–17.

Eriksen, Thomas Hylland

2004(2003) *Toista maata? Johdatus antropologiaan*. Helsinki: Gaudeamus.

Espin, Orlando

2007 Pilgrimage. Teoksessa Orlando O. Espín & James B. Nickoloff (toim.) *An Introductory Dictionary of Theology and Religious Studies*. Collegeville: Liturgical Press.

Fingerroos, Outi & Konsta Kajander

2022 Etnografia, paradigmat ja agendahypyt. Teoksessa Outi Fingerroos & Konsta Kajander & Tiina-Riitta Lappi (toim.) *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 25–44.

Fingerroos, Outi & Marja Kokko

2022 Tutkimusetiikka ja hyvä tieteellinen käytäntö. Teoksessa Outi Fingerroos & Konsta Kajander & Tiina-Riitta Lappi (toim.) *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 64–89.

Fitzgerald, Timothy

2008 Methodology 2: Religion and Secular, Sacred and Profane. Teoksessa Timothy Fitzgerald *Discourse on Civility and Barbarity*. Oxford: Oxford University Press Inc. 71–108.

Gammon, Sean

2004 Secular Pilgrimage and Sport Tourism. Teoksessa Brent W. Ritchie & Daryl Adair (toim.) *Sport Tourism: Interrelationships, Impacts and Issues*. Bristol: Channel View Publications. 30–45.

Hede, Anne-Marie & John Hall

2012 Evoked Emotions: Textual Analysis Within the Context of Pilgrimage Tourism to Galipoli. Teoksessa Kenneth F. Hyde & Chris Ryan & Arch G. Woodside (toim.) *Field Guide to Case Study Research in Tourism, Hospitality and Leisure. Advances in Culture, Tourism and Hospitality Research*. Leeds: Emerald Publishing Limited. 45–60.

Hyvärinen, Matti

2017 Haastattelun maailma. Teoksessa Matti Hyvärinen & Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvoori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino. 11–45.

Kennerly, M Rebecca

2002 Getting Messy: In the Field and at the Crossroads with Roadside Shrines. – *Text and Performance Quarterly*. 22(4), 229–260.

<https://doi.org/10.1080/10462930208616172>

Klaassens, Mirjam & Peter Groote & Paulus P. P. Huigen

2009 Roadside memorials from a geographical perspective. – *Mortality*. 14(2), 187–201.

<https://doi.org/10.1080/13576270902808068>

Larson-Miller, Lizette

2005 Holy Ground. Roadside shrines and sacred space. – *America Magazine*. 192(18), 11–14.

Leinonen, Minna & Katri Otonkorpi-Lehtoranta & Tuula Heiskanen

2017 Kyselyhaastattelu. Teoksessa Matti Hyvärinen & Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvoori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino. 87–110.

Liutikas, Darius

2021a Introduction: Motivation of the Pilgrimage Journey. Teoksessa Darius Liutikas (toim.) *Pilgrims. Values and Identities*. Gloucester: CABI. 1–16.

2021b The Expression of Identities in Pilgrim Journeys. Teoksessa Darius Liutikas (toim.) *Pilgrims. Values and Identities*. Gloucester: CABI. 17–34.

Maddrell, Avril & Alan Terry & Tim Gale & Simon Arlidge

- 2015 'At Least Once in a Lifetime': Sports Pilgrimage and Constructions of the TT Races as 'Sacred' Journey. Teoksessa Avril Maddrell & Alan Terry (toim.) *Sacred Mobilities. Journeys of Belief and Belonging*. Lontoo: Routledge.

Margry, Peter Jan

- 2008a Secular Pilgrimage: A Contradiction in Terms? Teoksessa Peter Jan Margry (toim.) *Shrines and Pilgrimage in the Modern World: New Itineraries into the Sacred*. Amsterdam: Amsterdam University Press. 13–46.
- 2008b Conclusion. Teoksessa Teoksessa Peter Jan Margry (toim.) *Shrines and Pilgrimage in the Modern World: New Itineraries into the Sacred*. Amsterdam: Amsterdam University Press. 323–327.
- 2015 Whiskey and Pilgrimage: Clearing Up Commonalities. Teoksessa Tej Vir Singh (toim.) *Challenges in Tourism Research*. Bristol: Channel View Publications. 53–58.

Morinis, Alan

- 1992 Introduction: The Territory of the Anthropology of Pilgrimage. Teoksessa Alan Morinis (toim.) *Sacred Journeys. The Anthropology of Pilgrimage*. Westport: Greenwood Press. 1–28.

Mustajoki, Henriikka

- 2018 Ennakoiva etiikka tutkimustyössä. *Vastuullinen tiede*. Saatavissa: <https://vastuullinentiede.fi/fi/tutkimustyo/ennakoiva-etiikka-tutkimustyossa> Viitattu: 27.3.2024.

Niiniluoto, Ilkka

- 2000 Johdatus merkityksen merkityksiin. Teoksessa Anu Airola, Heikki J. Koskinen & Veera Mustonen (toim.) *Merkkillinen merkitys*. Helsinki: Gaudeamus. 13–25.

Norman, Alex & Carole M. Cusack

- 2014 Religion, Pilgrimage and Tourism: An Introduction. Teoksessa Alex Norman & Carole M. Cusack (toim.) *Religion, Pilgrimage, and Tourism*. Lontoo: Routledge. 1–13.

Norman, Alex

- 2020 Pilgrimage and Tourism. Teoksessa Adam Possamai & Anthony J. Blasi (toim.) *The SAGE Encyclopedia of the Sociology of Religion*. New York: Sage Publications.

Oakley, Ann

- 2016 Interviewing Women Again: Power, Time and the Gift. – *Sociology*. 50(1), 195–213.

O'Connor, Paul

- 2018 Handrails, steps and curbs: sacred places and secular pilgrimage in skateboarding. – *Sport in Society. Cultures, Commerce, Media, Politics*. 21(11), 1651–1668.

Petersson, Anna

2009 Swedish Offerkast and Recent Roadside Memorials. – *Folklore* 120(1), 75–91.

<https://doi.org/10.1080/00155870802647841>

Reader, Ian

1993 Introduction. Teoksessa Ian Reader & Tony Walter (toim.) *Pilgrimage in Popular Culture*. Lontoo: Macmillan Press Ltd. 1–25.

2007 Pilgrimage growth in the modern world: Meanings and implications. – *Religion*. 34(3), 210–229.

<https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1016/j.religion.2007.06.009>

Redmond, Gerald

1973 A Plethora of Shrines: Sport in the Museum and Hall of Fame. – *Quest*. 19(1), 41–48.

Shook, John

2020 The Meaning of ‘Secular’ as a Scientific Concept – *Secularism and Nonreligion*. 9(1), 1–11.

[DOI: 10.5334/snr.124](https://doi.org/10.5334/snr.124)

Smith, Valene L.

1992 Introduction: the Quest in Guest. – *Annals of Tourism Research*. 19(1), 1–17.

Snyder, Eldon E.

1991 Sociology of Nostalgia: Sport Halls of Fame and Museums in America. – *Sociology of Sport Journal*. 8(3), 228–238.

Stausberg, Michael

2011 *Religion and Tourism. Crossroads, destinations and encounters*. Lontoo: Routledge.

Suojanen, Päivikki

1996 Etnografisen tutkimuksen eettisiä ulottuvuuksi. Teoksessa Aino Palmroth & Ismo Nurmi (toim.) *Alttiiksi asettumisen etiikka. Laadullisen tutkimuksen eettisiä kysymyksiä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta. 35–66.

Söderholm, Nathan

1913 Holiness. Teoksessa James Hastings (toim.) *Encyclopaedia of Religion and Ethics. Volume VI*. Edinburgh: T. & T. Clark. 731–741.

Tanas, Slawoj

2021 Changes in Motivations for Journey to Death Spaces: The Case of Thanatourism. Teoksessa Darius Liutikas (toim.) *Pilgrims. Values and Identities*. Gloucester: CABI. 48–61.

Taylor, Charles

2011 Western Secularity. Teoksessa Craig Calhoun & Mark Juergensmeyer & Jonathan VanAntwerpen (toim.) *Rethinking secularism*. New York: Oxford University Press. 31–53.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi

2018(2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Turner, Victor

1969 *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. Brunswick ja Lontoo: Aldine Transaction.

Turner, Victor & Edith Turner

1978 *Image and Pilgrimage in Christian Culture. Anthropological Perspectives*. New York: Columbia University Press.

Törrönen, Jukka

2017 Virikehaastattelu. Teoksessa Matti Hyvärinen & Pirjo Nikander & Johanna Ruusu-vuori (toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino. 233–255.

Victor H. Vroom

1982[1964] *Work and Motivation*. New York: Wiley.

Wojcik, Daniel

2008 Pre's Rock: Pilgrimage, Ritual, and Runners' Traditions at the Roadside Shrine for Steve Prefontaine. Teoksessa Peter Jan Margry (toim.) *Shrines and Pilgrimage in the Modern World: New Itineraries into the Sacred*. Amsterdam: Amsterdam University Press. 201–237.

Wood, Jason

2010 Topophilia, reliquary and pilgrimage: recapturing place, memory and meaning at Britain's historic football grounds. Teoksessa John Schofield & Rosy Szymanski (toim.) *Local Heritage, Global Context: Cultural Perspectives on Sense of Place*. Farnham: Ashgate Publishing. 187–204.

Zakus, Dwight H.

2002 Understanding Nostalgia Sport Tourism. The Old Course as “Mecca” and a “Museum Without Walls.” Teoksessa Eric Thain (toim.) *Science and Golf IV*. Lontoo: Routledge. 850–860.

Elektroniset lähteet

Aittoniemi, Janne

2016 Traagisesti kuollut rallitähti Henri Toivonen olisi täyttänyt tänään 60 vuotta – lue koko elämäntarina täältä. – *Ilta-Sanomat*. Saatavissa: <https://www.is.fi/ralli/art-2000001247391.html>. Viitattu: 22.4.2024.

Amjays2

2023 Group B Classics. When Henri Toivonen ruled the rallying world with 600 bhp Lancia Delta S4. *Youtube*. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=LY-CFMir-Qw&t=123s>. Viitattu: 3.4.2024.

Arkimies, Tuomas

2021 Henri Toivosen ex-kartanlukija puhuu nyt Korsikan 1986 tragediasta ja toisesta läheltä piti -tilanteesta: ”Ei olisi ketään, jolta kysyä”. – *Ilta-Sanomat*. Saatavissa: <https://www.is.fi/ralli/art-2000007908396.html>. Viitattu: 28.9.2023.

e-WCR

2024 Sergio Cresto. eWCR. Saatavissa: <https://www.ewrc-results.com/coprofile/14507-sergio-cresto/>. Viitattu: 26.4.2024.

It gets faster now -blogi

2020 Wrc history: Tour de Corse routes 1973–1995. Saatavissa: <https://itgetsfaster-now.com/2020/05/15/wrc-history-tour-de-corse-routes-1973-1995/>. Viitattu: 27.9.2023.

Mercurio Squadra Navigatori Rally

2020 CRESTO: BORN TO BE A STAR. Un documentario di Italian Rally Codrivers “The Anthology”. *Youtube*. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=2Rxnk-WnRA58&t=2661s>. Viitattu: 26.4.2024.

Motorsport Memorial

Sergio Cresto. Motorsport Memorial. Saatavissa: http://www.motorsportmemorial.org/searchall.php?s=Sergio+Cresto&db=ct&s_into=all&s_db=selecteddb&Search=Submit. Viitattu: 29.4.2024.

Saarela Anni & Juuso Tapale

2023 Hyundai vahvisti miten Craig Breen sai kuolettavan iskun – Tämä onnettomuudesta tiedetään. – *Iltalehti*. Saatavissa: <https://www.iltalehti.fi/ralli/a/be62c6f2-0714-4342-bbf3-c7fc7eb8f94c>. Viitattu: 20.3.2024

Suopuro, Micke & Riku Salminen

2019 Yle Urheilu vieraili Henri Toivosen onnettomuuspaikalla – rallikansan pyhiinvaelluskohde muistuttaa, miten radikaalisti laji on muuttunut. – *Yle*. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-10711986>. Viitattu: 28.9.2023.

Yle uutiset

1986 Uutislähetys 2.5.1986. Saatavissa: <https://areena.yle.fi/1-50113503>. Viitattu 28.9.2023.

Yle TV2 Uutiset

1986 Uutislähetys 1.5. 1986. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=OwgB4Xs4LVQ>. Viitattu: 28.9.2023.

Muut lähteet

Geitel, Peter

1986 Eräpäivä. – *Vauhdin Maailma*. 6/86, 5.

Holmes, Martin

1986 Kaiken loppu. – *Vauhdin Maailma*. 6/86, 8.

Illoinen, Esa

2012 *Toivonen - Pauli, Henri & Harri*. Köln: Reinhard Klein.

Mattila, Ilpo

1986 Hän eli vain elämän pikataipaleen. – *Seura*. 21/86, 16–17.

Peacock, Anthony

2011 A Corner of Corsica that is forever Finnish. – *MotorSport Magazine*. 2011/8, 80–85.

Pusa, Ari

1986 Alen harkitsee lopettamista: ”Tämä on murhaa.” – *Helsingin Sanomat*. 4.5.1986.

Salonen, Timo & Seppo Harjanne

1986 TIMO ja SEPPO. – *Vauhdin Maailma*. 6/86, 96.

Vanhanen, Erkki

1986 Henri on Poissa. – *Vauhdin Maailma*. 6/86, 6.

Vauhdin surma

1987 Ohjaaja: Michael Franck. Käsikirjoitus: Michael Franck, Susanna Luoto & Richard Stanley. Suomi: YLE TV1 Ajankohtaistoimitus & Franck Films.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake suomeksi

Kysely Henri Toivosen ja Sergio Creston muistomerkillä käyneiden kokemuksista

Pakolliset kysymykset merkitty tähdeillä (*)

Vuoden 1986 Korsikan MM-rallissa menehtyneiden suomalaisen rallikuski Henri Toivosen ja hänen amerikanitalialaisen kartanlukijan Sergio Creston muistomerkki sijaitsee Korsikan saarella, Corten kaupungissa. Tällä kyselyllä kerätään Toivosen ja Creston muistomerkillä vierailneiden ihmisten kokemuksia Turun yliopiston Kulttuurien tutkimuksen oppiaineen pro gradu -opinnäytetyötä varten. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Halutessasi voit jättää kyselyn loppuun yhteystietosi mahdollista jatkohaastattelua varten.

Vastaathan kyselyyn vain, jos olet vierailut muistomerkillä tai haluaisit vierailla siellä. Olet yhtä tervetullut jakamaan ajatuksiasi ja kokemuksiasi, oli muistomerkillä käynnistäsi paljon tai vähän aikaa. Voit kertoa sen verran, mitä muistat sekä pohtia käyntiin liittyviä ajatuksiasi nyt. Välttämättä kirjoittamasta vastauksiin asioita, joista sinut tai joku muu henkilö (esimerkiksi matkakumppanisi) voidaan tunnistaa.

Tutustuthan kyselyn tietosuojaselosteeseen ja Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen arkiston käyttösääntöihin ennen vastaamista. Liitteet avautuvat uusiin välilehtiin.

[Kyselyn tietosuojaseloste](#)

[Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen käyttösäännöt](#)

Jos sinulla on kysyttävää kyselyyn liittyen, voit ottaa yhteyttä Annika Hämäläiseen sähköpostilla aeaham@utu.fi. Tutkimuksen ohjaajana toimii uskontotieteen professori Minna Opas, minna.opas@utu.fi.

1. Olen lukenut tietosuojailmoituksen, informointitekstin ja HKT-arkiston käyttösäännöt. *

- Kyllä
 Ei. Vastaus lopettaa kyselyyn vastaamisen

2. Vastauksiani saa käyttää tutkimuksessa. *

- Kyllä
 Ei. Vastaus lopettaa kyselyyn vastaamisen

3. Hyväksyn vastausten arkistoinnin Turun yliopiston Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen arkistoon, jossa se on jatkokäytössä arkiston käyttösääntöjen mukaisesti. *

- Kyllä
- Ei

Kyselyn vastaukset arkistoidaan Turun yliopiston Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen arkistoon, jossa aineistoja voi käyttää tutkimuksessa, yliopisto-opetuksessa ja museotoiminnassa. **Aineistot säilytetään pysyvästi. Jatkohaastatteluja varten kerätyt nimet ja sähköpostiosoitteet poistetaan haastattelujen tekemisen jälkeen, eikä niitä arkistoida.**

Voit kieltäytyä arkistoinnista, jolloin vastauksesi säilytetään tutkimuksen teon ajan ja hävitetään tietoturvallisesti tutkimuksen päättyessä, kuitenkin viimeistään joulukuussa 2024.

4. Oletko vieraillut Henri Toivosen ja Sergio Creston muistomerkillä Korsikalla? *

- Kyllä
- En, mutta haluaisin käydä
- En. Vastaus lopettaa kyselyyn vastaamisen

5. Miksi haluaisit vierailla muistomerkillä? *

---

6. Milloin olet vieraillut muistomerkillä? *

---

7. Kuinka monta kertaa olet vieraillut muistomerkillä? *

- 1
  - 2
  - 3
  - 4
  - 5
  - 6
  - 7
  - 8
  - 9
  - 10
  - Muu, mikä?
-

8. Mikä on kansalaisuutesi? *

---

9. Sukupuolesi? *

- Mies
- Nainen
- Muu
- En halua vastata

10. Ikäsi? (Kyselyyn vastaamisen hetkellä) *

- Alle 20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- 61-70
- 71-80
- 81-90
- Yli 90

En halua kertoa

11. Oletko... *

läheinen (perheenjäsen, sukulainen, ystävä...)

ammattimoottoriurheilija, laji?

ammattikartanlukija, laji?

moottoriurheiluharrastaja, laji?

harrastajakartanlukija, laji?

fani

moottoriurheilun seuraaja

historiasta kiinnostunut

turisti

en osaa sanoa

muu, mikä?

12. Kerro käynnistäsi/käynneistäsi Henri Toivosen ja Sergio Creston muistomerkillä. (Esimerkiksi miten matkustit sinne, mitä siellä tapahtui tai tehtiin, mitä ajatuksia ja tunteita se herätti?) *

---

13. Mistä kuulit muistomerkestä? Miten tiesit vieraila siellä?

---

14. Miksi halusit vierailla muistomerkillä?

---

15. Vierailitko muistomerkillä jonkun kanssa? Tapasitko siellä muita? Kerro kohtaamisistasi.

---

16. Mitä muistomerkillä vierailu merkitsi sinulle?

---

17. Haluatko kertoa jotain muuta? Tässä voit jakaa vapaasti ajatuksiasi aiheesta.

Vapaaehtoiset yhteystiedot jatkohaastatteluja varten

Voit jättää yhteystietosi, jos sinuun saa olla yhteydessä mahdollista jatkohaastattelua varten. Yhteystietoja ei yhdistetä edellä annettuihin vastauksiin. Yhteystietosi poistetaan heti haastattelujen tekemisen jälkeen, eikä niitä arkistoida. Etänä tai kasvotusten toteutettavassa jatkohaastattelussa kysytään tarkentavia kysymyksiä aiheeseen liittyen. Jatkohaastattelut toteutetaan vain jos ne ovat tutkimuksen kannalta tarpeen. Voit kieltäytyä haastattelusta myöhemmin, vaikka nyt antaisit yhteystietosi alle.

Jos et halua osallistua jatkohaastatteluihin, voit siirtyä lähettämään vastauksesi.

18. Jos olet käytettävissä jatkohaastatteluja varten, jätä nimesi ja sähköpostisi tähän:

Nimi

Sähköposti

Liite 2. Vastausten maantieteellinen jakauma

MAANOSAT:

MAAT:

Eurooppa

Suomi (46)
Iso-Britannia (6)
Ranska (5)
Italia (3)
Puola (3)
Ruotsi (2)
Portugali (2)
Irlanti (2)
Saksa (1)
Sveitsi (1)
Unkari (1)
Luxemburg (1)
Belgia (1)
Slovenia (1)
Espanja (1)
Kreikka (1)

Pohjois-Amerikka

Yhdysvallat (2)
Kanada (2)
Costa Rica (1)

Etelä-Amerikka

Argentiina (1)

Aasia

Indonesia (1)

Australia

Australia (1)